

TOHUM

FKRE
SANATA
RUHA

Göç ve Göçmenler

Sayı:
Yüz Yetmiş Üç

*Bahar

tohumdergisi.com

Ensâr-Muhâcir Kardeşliğinin Tesisi / Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'deki Geleceği
Suriyeli Göçmenler ve Türkiye Ekonomisi / Mehcer Edebiyatının Merkezi İstanbul
İklim Değişikliği Bağlamında Göç Ve Güvenlik / Göç Tehdit Mi Fırsat Mı?

önder¹⁹⁵⁸
İMAM HATİPLİLER DERNEĞİ

173. sayı / SONBAHAR
ÖNDER Adına İmtiyaz Sahibi
ABDULLAH CEYLAN

Yayın Yönetmeni
TAYFUR ESEN

Editör
SÜMEYYE ERTEKİN YILDIZ

Yayın Kurulu
ALİ YILDIZ
DEMET TEZCAN
ABDURRAHİM AYAR
EMETİ SARUHAN
EMİNE DOLMACI
İSLAM ŞENSÖZ
MUKADDER GEMİCİ
SİNAN ÖZYURT
SÜLEYMAN DULKAR
YUNUS TEKGÖÇEN

Tasarım ve Uygulama
ENES MALİK KILIÇ

Kapak
ALTAMİRA

Hukuk Danışmanı
Av. İSA AKKURT

Baskı
OFSET

İletişim
AKŞEMSETTİN MAH.
ŞAİR FUZULİ SK. NO: 22
FATİH- İSTANBUL

0(212) 519 1953

Her hakkı mahfuzdur.
Dergideki yazı, fotoğraf ve diğer
görsellerin izin alınmadan veya
kaynak gösterilemeden her türlü
ortamda yayınlanması yasaktır.

Hangimiz mülkün gerçek sahibi ve dünyada ebedi? Vatani aslı cennet iken, vatani süknâda mülkün gerçek sahibiymişiz gibi davranmak da ne? Dünyadan ahirete mülteci olmayamız var mı?

Ne buyurmuştu gönüller sultanı Efendimiz (a.s), genç sahabisi Hz. Abdullah'a: "... *Bu dünyada bir yolcu gibi ol!*"

Yine gönül ikliminden satırlara döktüğü dizede merhum Muzaffer Özak hocamız ise şöyle demişti:

*"Cümle halk ehl-i sefer, dünyâ misâfirhânedir
Bir mukîm âdem bulunmaz, ne aceb kâşânedir..."*

Gönül erenimiz Yunus Emre ise aynı hakikati şöyle dile getirmemiş miydi:

*Mal sahibi mülk sahibi
Hani bunun ilk sahibi
Mal da yalan mülk de yalan
Var biraz da sen oyalan*

* * *

Sosyal hayat gereği birlikte olan ve kimi aidiyetlerle bu dünyada yaşayan insan için en temel mesele can, mal ve ırz dokunulmazlığı/emniyetidir. Elbette her insanın tabiatında doğduğu, büyüdüğü yere karşı bir muhabbet vardır. Zira insanın aidiyet duyduğu değerlerden biridir anayurdu. Anayurdu/vatani, kişiye kim olduğunu, tarihi misyonunu hatırlatır. Medeniyetine ayna tutan ilim, kültür, sanat, edebiyat, mimari, müzik, örf ve âdetler, din vb. soyut ve somut mirası altın tepside sunar.

Doğduğu yerle bu kadar fazla buutta var olan ilişkiyi kim görmezden gelebilir veya hangi insan bunlardan uzaklaşmak ister? Kim bunca imkândan mahrum bir hayatı tercih eder? Bir insanı bunca kıymetten ve nimetten uzaklaşmaya yönelten sebepler neler olabilir? Bu sorulara verilebilecek birçok cevap var şüphesiz. İdeolojik yaklaşımlardan uzak ve insani bir perspektifle olay değerlendirildiğinde çözülemeyecek bir şeyin olmadığı da anlaşılıyor esasen.

Dergimizin bu sayısında "göç" konusunu ele almaya çalıştık. Tarihte karşımıza çıkan olaylardan günümüze değin öne çıkan göçler bize ne söylüyor? Peygamberimizin (s.a.s) ve müminlerin Mekke'den Medine'ye hicretini nasıl anlamalıyız? Kimi hâkim kültürler kendi düşüncelerinin yaygınlaşması/göç etmesi için başta sosyal medya olmak üzere birçok mecrada etkin olup uluslararası düzenlemelerle bunları dayatmaya çalışırken, tamamen insani gerekçelerle yollara düşen bedenlerin göçünden neden rahatsız olunur? Göç eden sadece yiyecek, içecek ve tüketen beden midir? İnsan gittiği yere ne götürür? Mülteci neye ortak olur ve niçin istenmez? Mülteci neden korku uyandırır? Mülteci tehdit midir, imkân mıdır? İlim, kültür ve sanata göçlerin katkısı nedir? Geçmişten farklı olarak günümüzde de farklı sâiklerle (iklim değişikliği vb.) kitlesel göçlerin tekrar etme ihtimali var mıdır? Göç, sadece Suriye'den Türkiye'ye mi olmaktadır? Dünyanın birçok bölgesinde duyduğumuz, gördüğümüz ve bildiğimizden daha fazla göçler söz konusu

değil midir? Göç denilince kimi-leri için akla gelen güvenlik, göçmek durumunda kalanlar için de zorunlu değil midir? Göç etmek durumunda kalanların gerekçeleri dikkate alınarak nasıl yardım edilebileceğine odaklanılsa, insanı insanın kurdu yapmak için pompalanan suni gündemlerden ziyade kazanımlara/fırsatlara bakılsa dünya daha yaşanılır olmaz mı?

İnsan dünyayı imarla mükelleftir. Nefsiyle başlayan ve bedeninde somutlaşan imar nosyonunu doğduğu yerden elinin uzanabildiği, gücünün yetebildiği yerlere kadar sunmak görevindedir. Çünkü dünya, yaşadığımız sürece meşru dairede istifade edip bizden sonrakilere devre-deceğimiz bir emanettir. Mülkün gerçek sahibi ise Allah'tır.

Kıymetli yazılarıyla bu sayı-mıza katkı sunan bütün hocalarımıza minnet ve şükranlarımızı sunuyoruz.

Bu sayımızda sürpriz bir hatıra da sizleri bekliyor: *"Tohum Mecmuası: Bir Filizlenişin Hikâyesi"*. Bizi Tohum dergimizin ilk yıllarına götüren bu kıymetli yazısı için Celal Kirca Hocamıza ayrıca teşekkür ediyoruz.

Baki selam ve muhabbetle.

Tayfur Esen
Yayın Yönetmeni

İÇİNDEKİLER

Hz. Peygamber'in (Sav) Hicret Sonrası Medine'de Örnek Toplum Oluşturma Adımları: Ensâr-Muhâcir Kardeşliğinin Tesisi

Prof. Dr. Adem APAK

08

Dünya Göç Tarihine Kısa Bir Bakış Ve Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'deki Geleceği

Prof. Dr. Yusuf Adıgüzel

Suriyelileri artık "öteki" ve "geçici" olarak değil, bu ülkenin bir parçası olarak görmek durumundayız. Geri dönüşler ancak gönüllü biçimde mümkündür.

16

Onların Geleceğine Dair Planlar Yapmalıyız

Emine Dolmacı

Yeryüzü Çocukları Derneği'nin Başkanı Sümeyye Altun, eğitimin savaş ve göçle hayatı sarsılmış, geleceğine dair hayalleri sınırlandırılmış bir çocuğa tekrar hayal kurabilme, hayatını normalleştirme, mülteciliğin getirdiği belirsizliklere karşı hayatındaki seçeneklerini arttırma ve içine girdiği fakirlik döngüsünden çıkabilme fırsatı sunduğunu belirtiyor, eğitim desteği ile sadece bugüne değil hem kendi geleceklerine hem de toplumun geleceğine yatırım yaptıklarını aktarıyor.

24

Göç Tehdit Mi Fırsat Mı?

Doç. Dr. Faik Tanrıkulu
30

Suriyeli Göçmenler Ve Türkiye Ekonomisi

Zeynep Burcu Uğur
36

Mülteci Çocukların Sosyal Uyumunda Eğitimin Rolü

Merve Özdenler
48

Göçün Hatırlattıkları: Dünya Evimiz, İnsanlar Kardeşimizdir

Mahmut Kaya

İslam dini açısından bakıldığında muhacire, yolda kalmışa, mazluma kucak açmak, onunla yardımlaşmak ve dayanışma göstermek Kur'an-ı Kerim ve peygamber öğretisinde emredilen bir normdur. Diğer semavi dinler de muhacirlere, mazlumlara yardım etmeyi onları korumayı teşvik eder.

54

Mültecinin Dilinden Mülteci Derneği Anlar

Emeti Saruhan

Mülteci nüfusunun yoğun olduğu ilçelerden biri olan Sultanbeyli'de hizmet veren Mülteci Derneği, A'dan Z'ye tüm ihtiyaçlarını gözettiği mültecilere tam bir ev sahipliği yapıyor.

64

İklim Değişikliği Bağlamında Göç Ve Güvenlik

Prof. Dr.
Mehmet Emin BİRPINAR

70

Adı Soykırım Doğu Türkistanlıların Sesi Oldu

Zeynep Sancar

78

Mehcer Edebiyatının Merkezi İstanbul

Turan Kışlakçı

Röportaj: Emine Dolmacı

82

“Tohum Mecmuası”: Bir Filizlenişin Hikâyesi

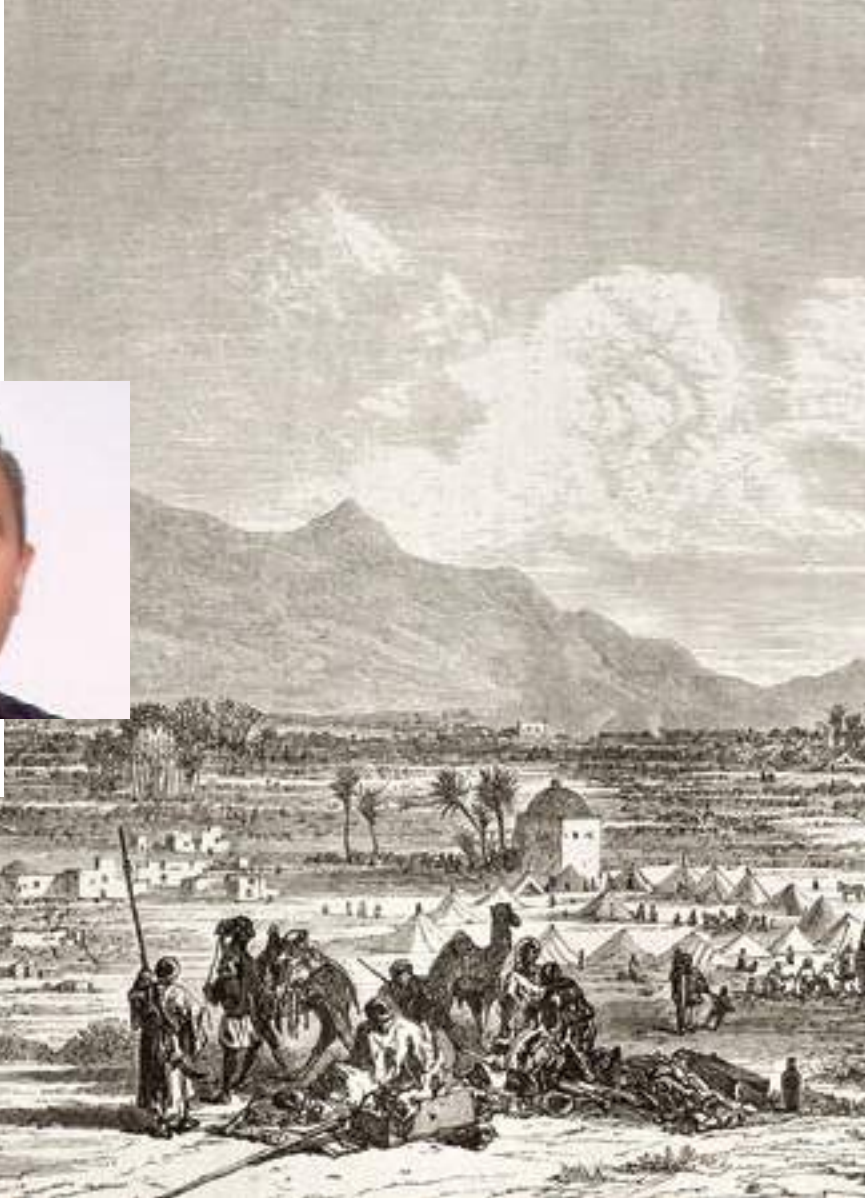
Prof. Dr. Celal Kırcı

88

Prof. Dr. Adem APAK
Akademisyen

HZ. PEYGAMBER'İN (SAV) HİCRET SONRASI MEDİNE'DE ÖRNEK TOPLUM OLUŞTURMA ADIMLARI: ENSÂR-MUHÂCİR KARDEŞLİĞİNİN TESİSİ

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. "Hz. Osman Dönemi Emevî İdarecileri" üzerine yüksek lisans yaptı. 1999 yılında "Amr b. el-As (Hayatı-Şahsiyeti-Devlet Adamlığı)" konulu araştırmasıyla doktor oldu. Dört yıl Türkmenistan Mahdumku-li Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyeliği görevinde bulundu. Mayıs 2005'te doçent, 2011 yılında profesör unvanı aldı. 2007-2008 eğitim öğretim döneminde Şam'da alanıyla ilgili araştırmalar yaptı. Hâlen Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyeliği görevini sürdürmektedir.

Hız. Peygamber (sav) Mekke döneminde bir taraftan risâletini yaymaya çalışırken, diğer taraftan kendisini engellemeye çalışan müşriklerle mücadele ediyordu. Bu süreçte şehrin ileri gelenleri türlü baskılar uygulamak sûretiyle ilk Müslümanlar için şehri yaşanmaz hâle getirdiler. Hız. Peygamber (sav) bunun üzerine bir kısım Müslümanların Habeşistan'a göç etmelerini tavsiye etti. Aynı anda geride kalan Müslümanlarla birlikte peygamberlik görevini zor şartlarda sürdürdü. Sonuçta Mekke'nin Müslüman toplum için uygun mekân olamayacağı ortaya çıkınca da hem Müslümanlar için güvenli ve kalıcı bir göç yurdu bulmak hem de daveti adına kendisine siyasî destekçiler kazanmak amacıyla Mekke'ye gelen yabancı kabile mensuplarıyla görüşmeler yaptı. Onun talebine Arap Yarımadası'nda sadece Yesribliler müspet cevap verdiler.

Medine'den gelen Araplarla yapılan ilk görüşmelerden sonra İslâmî tebliğin yeni merkezi olarak Medine kabul edilerek Mekke'deki Müslümanların Yesrib'e ulaştırılması, bu sayede Arap Yarımadası'nın iki büyük merkezi olan Mekke ve Medine'nin birleştirilmesine karar verildi. Hicret emriyle birlikte hapsedilenler ve engellenenler ile Hız. Ebû

Bekir ve Hız. Ali dışındaki Müslümanların tamamı Medine'ye göç ettiler.¹ Gelişmeler karşısında endişeye kapılan Mekke müşrikleri, Dârünnedve'de yaptıkları görüşmeler sonucunda Rasûlüllah'ı (sav) öldürme kararı aldılar. Onların suikast planından haberdar olan Allah Rasûlü (sav), Hız. Ebû Bekir ile daha önceden kararlaştırdıkları hicret planını uygulamaya koydu. Bütün hazırlıklar tamamlandıktan sonra Medine'ye doğru harekete geçti. (1 Rebülevvel/13 Eylül 622).² Hız. Peygamber (sav) sekiz günlük bir yolculuktan sonra Yesrib'e bir saatlik mesafede bulunan Kubâ'ya ulaştı.³ Daha sonra 12 Rebülevvel 1 (24 Eylül 622) Cuma günü Yesrib'e doğru hareket etti. Hız. Peygamber (sav) Yesrib'de şehir halkının sevinç gösterileriyle karşılandı.⁴

Mekke'den Medine'ye hicret sebebiyle Kureyşli Müslümanlar, bir taraftan Mekke müşriklerinin baskılarından kurtulup hürriyetlerine kavuşurlarken diğer taraftan da hicret yurdunda kurulması tasarlanan

Müslüman birliğinin Kureyş kanadını oluşturmuşlardır. Mekke ve Medine Müslümanlarından teşekkül eden bu siyasî birlik, daha sonra Ensâr-Muhâcir kardeşliği şeklinde dinî bir dayanışma ve bütünleşmeye dönüşecek, neticede İslâm ümmetinin ilk çekirdeğini oluşturacaktır. Bu sebepledir ki Mekke'den Medine'ye hicreti Mekke'deki ilk Müslümanlar için bir kaçış ve sığınma olarak görmek doğru olmaz. Esasında bu göç, Müslümanların onların nihaî hedefi değil, aksine daha uzak ve büyük hedefler için bir başlangıçtır. Nitekim Medine'ye gerçekleştirilen hicret, daha önce yapılan Habeşistan hicretinden hem sebepleri hem gerçekleşme şekli hem de sonuçları itibarıyla tamamen farklıdır. Her şeyden önce Habeşistan göçü, Mekke'de can güvenliği endişesi taşıyan bazı Müslümanların hayatlarını koruma amacıyla tercih ettikleri geçici bir çözümdü. Gidenlerin orayı yurt edinme gibi bir hedefleri de bulunmuyordu. Zira bir kısmı gitmelerinden sonra fasıllı olarak dönmüş, geri kalanlar da şartlar uygun hâle geldiğinde Medine'ye intikal etmişlerdir. Habeş muhâcirlerinin esasında orada dinlerini yayma gibi bir misyonları da bulunmuyordu. Hâlbuki Medine'ye hicrette Müslümanlar için can güvenliği ve

1 İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye, es-Sîretü'n-Nebeviyye*, (thk. Mustafa es-Sakkâ-İbrahim el-Ebyârî-Abdülhâfiz Şelebi), I-IV, Beyrut ts., II, 111-120; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, I-VIII, Beyrut ts. (Dâru Sâdir), I, 227-228.

2 İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 130-133; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 228-229.

3 İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 136-138; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 227-233.

4 Buhârî, *Menâkıbu'l-Ensâr* 46; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 139-141; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 235-237.

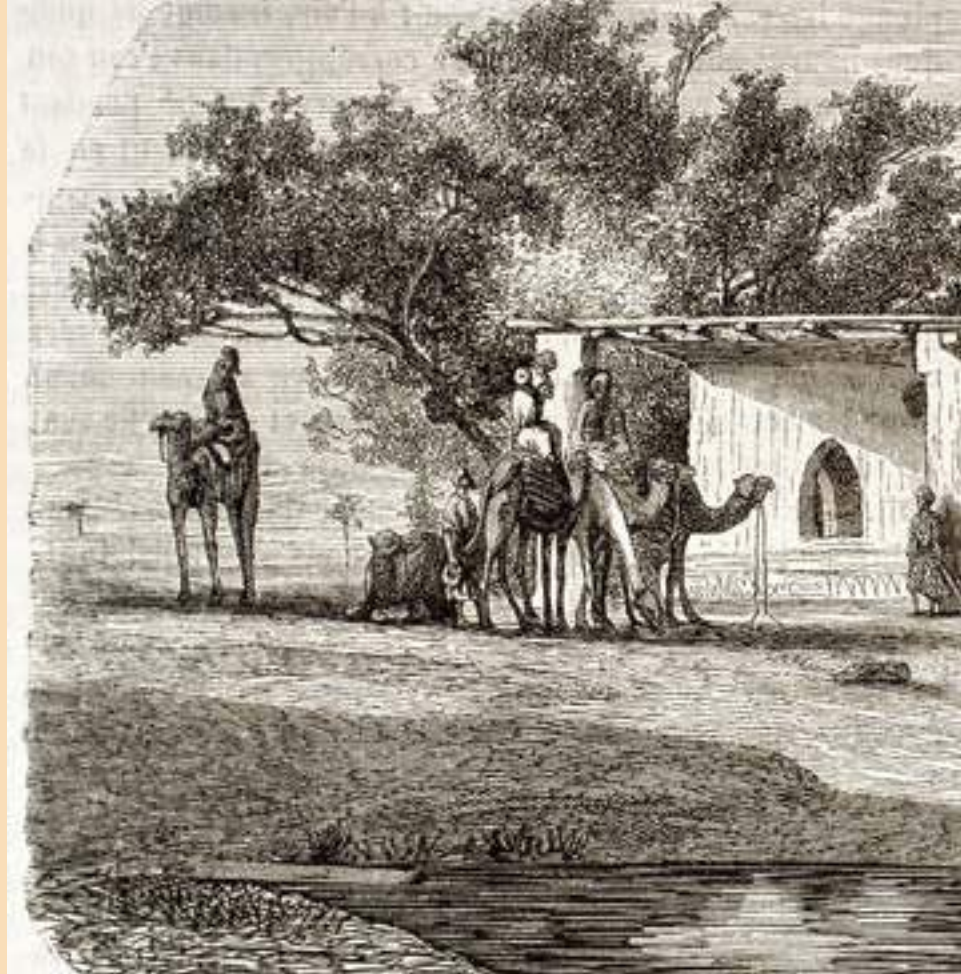
HİCRET, KUREYŞLİ MÜSLÜMANLAR İÇİN BASKIDAN KURTULMAYI, BAĞIMSIZLIĞI VE MÜŞRİKLERE KARŞI GÜVENLİ BİR HAYATI TEMİN ETMİŞ, HZ. PEYGAMBER'E (SAV) DE MUÂZZAM BİR TEBLİĞ İMKÂNI SAĞLAMIŞTIR. MEKKE'DE GERÇEKLEŞTİRİLEMİYEN ÜMMET BÜTÜNLÜĞÜ BURADA KURULABİLMİŞ, BÜTÜN İNANANLAR BİR ARAYA GELEBİLMİŞLERDİR.

sığınma ihtiyacı ancak talî derecede bir etkiye sahipti. Buraya hicretteki esas gaye, Müslümanlar için huzur ve güven ortamını tesis etmenin yanında davete daha uygun bir merkez sağlamaktır. Daha da önemlisi Medine, yeni bir millet (ümme) ve yeni bir devletin inşa merkezi olarak seçilmiştir. Bu nedenledir ki Allah Rasûlü (sav) Akabe'deki ilk görüşmeden itibaren yaklaşık üç yıl süren belli bir hazırlık dönemini tamamladıktan, özellikle de Medineliler ile II. Akabe Biatı'nı akdettikten sonra hicret sürecini başlatmıştır. Dolayısıyla Medine'ye hicreti planlı ve uzun vadeli tasarlanan hedeflerin ilk adımı olarak görmek gerekir.

Medine'ye hicretle birlikte İslâmî davet Mekke'de kazandığı dinî boyutun yanına siyasî boyutu da eklemiştir. Bu aşamadan sonra İslâm, Mekke'de olduğu gibi mağdurların ve mazlumların değil, hâkim olanların ve yönetenlerin dini olacak, tebliğ artık devlet destekli olarak

gerçekleştirilecektir. Bunun sonucunda Allah Rasûlü'nün (sav) peygamberliğinden sonra siyasî niteliği de ortaya çıkacak, o Medine şehir devletinin başkanı konumuna gelecektir.

Hicret, Kureyşli Müslümanlar için baskıdan kurtulmayı, bağımsızlığı ve müşriklere karşı güvenli bir hayatı temin etmiş, Hz. Peygamber'e (sav) de muâzzam bir tebliğ imkânı sağlamıştır. Mekke'de gerçekleştirilemeyen ümmet bütünlüğü burada

kurulabilmiş, bütün inananlar bir araya gelebilmişlerdir. Ayrıca Müslümanlar burada kendilerine düşman olanlarla mücadele için uygun zemin ve şartlar elde etmişler, yeni yurtlarında siyasal, kültürel ve ekonomik anlamda tam bağımsızlıklarına kavuşmuşlardır. Hicret aynı zamanda Medineli Araplar açısından da büyük bir kazanım olmuştur. Her şeyden önce onlar, uzun yıllar süren ve iki kabileyi de yok olmanın eşiğine getiren Evs-Hazrec çatışmasından kurtulmak suretiyle birliklerini temin etmişler; bu sayede Yahûdiler karşısındaki ko-

numlarını daha güçlü hâle getirebilmişlerdir. Onların Medine’de teşkil ettikleri birliğe hicret neticesinde Kureyşli muhâcirler de eklennince, Müslümanlar bir bütün olarak şehirde Yahûdilere karşı üstünlük elde etmek suretiyle Medine’nin hâkim unsuru hâline gelmişlerdir.

Medeniyetlerin kurulmasında hicretin büyük etkisinin olduğu bir gerçektir. Dünyada meydana gelen büyük değişimlerin hicretle yani zorunlu nedenlerle gerçekleşen göç hareketleriyle yakın ilişkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla

büyük medeniyetlerin doğuşu, büyük göç hareketleriyle ve göçmenler sayesinde gerçekleştirilmiştir. Buradan hareketle Hz. Peygamber’in (sav) ve Müslümanların Mekke’den Medine’ye hicretini ve akabinde gerçekleştirdiği faaliyetleri yeni bir medeniyet inşasının ilk adımları olarak kabul etmek mümkündür.

Mekke’den Medine’ye gerçekleştirilen hicretin asıl gayesi ve ehemmiyeti, ancak hicret sonrası faaliyetlerin ortaya konulmasıyla daha iyi anlaşılabilir. Dolayısıyla Medine’ye hicretin niçin yapıldığından ziyade, hicretten sonra nelerin yapıldığının gündeme alınması hicret hadisesinin İslam tarihindeki yerinin ortaya konulması hususunda daha açıklayıcı olacaktır.

Hz. Peygamber (sav) Medine’ye intikalinin hemen ardından şehirde hâlâ İslâm’a girmemiş olanları Müslümanlığa davet etti. Bunun sonucunda pek çok Medineli Arap onun huzurunda Müslüman olduğunu açıkladı. Bu şekilde Medine’deki toplum inşasının önemli ilk adımı atılmış oldu. Zira Hz. Peygamber’in (sav) Medine’de gerçekleştirmek istediği en önemli hedef yeni bir toplum inşasıydı. Burada atılan diğer adımlar ise hep bu hedefin gerçekleşmesine hizmet edecektir.

Allah Rasûlü'nün (sav) Medine'ye hicretten sonra burada yeni bir toplum meydana getirebilmek için gerçekleştirdiği en mühim icraat Mekke'den hicret eden Muhâcirler ile Medine'nin Müslüman Arapları arasında kardeşlik kurmaktır. Hz. Peygamber (sav) bunu sağlamak için Ensâr ve Muhâcir taraflarından birer kişiyi karşılıklı olarak kardeş saymak suretiyle onları birbirlerine karşı sorumlu tutmuştur.⁵ Bu

⁵ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 150-152; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 238-239; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşraf*, I, (thk. Muhammed Hamidullah), Jerusalem, 1963, I, 270-271.

kardeşlik hareketiyle insanlar arasındaki ortaklık zemini kan unsurundan ayrılıp manevî bir temele dayandırılmış, soya dayalı kabilevî ittifak akidevî ittifaka çevrilmiş; kandan inanca, kabileden gelen verili statüden akîdeden kaynaklanan cemaate geçişi sağlamıştır. Yeni durumda kabile ve aşiretin yerini ümmet ve millet almıştır. Sonuçta câhiliyye döneminde kabilelerin ittifakı (hîlf) ile birbirlerine destek veren kabile mensupları artık din kardeşliği temelinde or-

tak hareket eden müminler hâline gelmişlerdir.

Görüldüğü gibi hicret sonrası Medine'de gerçekleştirilen din kardeşliği faaliyeti İslâm öncesi dönemde yaygın olduğu şeklinde bir kabilenin diğerine iltihakına yahut herhangi iki kabilenin başka kabilelere karşı savunma veya saldırı amacıyla oluşturdıkları ittifaka benzemiyordu. Oluşan yeni durumda bütün olarak kabile hükm-i şahsiyetinin yerini ferdî olarak tek tek Müslümanlar alıyor, sorumluluk mensup olunan

HZ. PEYGAMBER'İN (SAV) MEDİNE'DE TESİS ETTİĞİ ENSÂR-MUHÂCİR KARDEŞLİĞİ KARŞILIKLI DAYANIŞMA HUSUSUNDA O NOKTAYA ULAŞMIŞTI Kİ, ARALARINDA KAN BAĞI OLMAKSIZIN KARDEŞ KABUL EDİLEN MÜSLÜMANLAR, BAŞLANGIÇTA BİRBİRLERİNE MİRASÇI DAHİ SAYILMIŞLARDIR. KUR'ÂN'DA BUNA "İMAN EDİP DE HİCRET EDENLER ALLAH YOLUNDA BULUNANLAR, MUHÂCİRLERİ BARINDIRIP YARDIM EDENLER YOK MU, İŞTE ONLAR MİRASTA BİRBİRLERİNİN VELİLERİDİRLER" ÂYETİYLE İŞARET EDİLİR.

kabilelere değil, bizzat Müslüman bireylere yükleniyordu. Artık kabile merkezli bir toplumdaki ferdi öne çıkararak yeni bir anlayışın ilk adımları atılıyordu. Bunun sonucunda da ilk Müslümanlar kabile mensubu olmanın sınırlarını aşarak bir inanç etrafında kardeş kabul edilen bir topluluğun (ümme) eşit hak ve sorumluluklara sahip üyeleri konumuna geliyorlardı ki, bu durum klasik Arap toplumu için alışılmadık bir tecrübedir. Kur'ân'da bu kardeşlik şu şekilde dile getirilmektedir:

*"İman edip de Allah yolunda hicret eden ve cihad edenler (Muhâcirler) ile onları barındıran ve yardım edenler (Ensâr) var ya, işte gerçek mümin onlardır. Onlar için mağfiret ve bol rızık vardır. Sonradan iman eden ve hicret edip de sizinle beraber cihad edenler de sizdendir."*⁶

6 Enfâl, 8/74-75. Hicret edenlere vaat edilen mükâfatlarla ilgili başka âyetler için bk. Bakara, 2/218, Âl-i İmrân, 3/195, Nisâ, 4/100, Tevbe, 9/20-22, Hacc, 22/55.

Hiz. Peygamber'in (sav) Medine'de tesis ettiği Ensâr-Muhâcir kardeşliği karşılıklı dayanışma hususunda o noktaya ulaşmıştı ki, aralarında kan bağı olmaksızın kardeş kabul edilen Müslümanlar, başlangıçta birbirlerine mirasçı dahi sayılmışlardır. Kur'ân'da buna *"İman edip de Hicret edenler Allah yolunda bulunanlar, Muhâcirleri barındırıp yardım edenler yok mu, işte onlar mirasta birbirlerinin velileridirler"*⁷ âyetiyle işaret edilir. Daha sonra Muhâcirlerin durumu düzelince bu uygulama *"Akrabalık yönünden yakınlıkları olanlar Allah'ın hükmüne göre mirasta birbirine daha yakındır"*⁸ hükmüyle neshedilmiştir.⁹

Medine'de gerçekleşen din kardeşliği uygulaması her şeyden önce Evs ve Hazrec arasında geçmişte meydana gelen üzücü hadiselerin sona erdirilmesine vesile olmuştur.

7 Enfâl, 8/72.

8 Enfâl, 8/75.

9 İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 238.

Yıllardan beri iki kardeş kabile arasındaki soy ortaklığı birleştiricilik vazifesini yerine getirememiş, üstelik aralarındaki kan davası sebebiyle onlar uzun yıllar boyunca birbirlerini kırmışlardır. Hiz. Peygamber (sav) kan bağı yerine dinî inancı esas alınca öncelikle Medine'deki Araplar düşmanlığı terk edip kardeşlik şuuruna ermişler, eski davalarını gündemden çıkarmışlardır. *"Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani siz birbirinize düşman kişiler idiniz de O, gönüllerinizi birleştirmişti. O'nun nimeti sayesinde kardeş oldunuz. Siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan sizi kurtardı"* âyetlerinde onların geçmişleri ve yeni durumları mukayese edilir.¹⁰

Hiz. Peygamber'in (sav) Medine'de gerçekleştirdiği din kardeşliği uygulaması esasında hicret öncesi Mekke'deki Müslümanların kendi aralarında kardeş kabul edilmeleri

10 Âl-i İmrân, 3/103.

adımının tabii devamı niteliğindedir. Zira Allah Rasûlü (sav) Mekke döneminde müşriklerin baskı ve işkenceleri karşısında Müslümanların ortak dayanışma içinde olmalarını temin maksadıyla onları kendi aralarında kardeş ilan etmiş, bunun ilk adımı kendisi Hz. Ali ile amcası Hz. Hamza'yı da azatlısı Zeyd b. Hârise ile kardeş saymıştır. Bunun ardından Osman ile Abdurrahmân b. Avf, Zübeyr b. Avvâm ile Abdullah b. Mes'ûd, Ubeyde b. Hâris ile Bilâl b. Rebâh, Mus'ab b. Umeyr ile Sa'd b. Ebî Vakkâs, Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh ile Ebû Huzeyfe'nin kölesi Sâlim, Sa'îd b. Zeyd ile de Talhâ b. Ubeydullah karşılıklı din kardeşi olmuşlardır.¹¹ Medine'deki Ensâr-Muhâcir eşleşmesinde ise taraflar Mekkeliler ve Medineliler olarak belirlenmiş, buna göre Hz. Ebû Bekir, Hârîce b. Zeyd ile Abdullah b. Mes'ûd, Muâz b. Cebel ile Mus'ab b. Umeyr ise Ka'b b. Mâlik ile kardeş ilan edilmişlerdir.¹²

Ensâr-Muhâcir kardeşliği sayesinde bütün varlıklarını Mekke'de bırakan Kureyş Müslümanlarının maddî ve manevî ihtiyaçlarının karşılanması sağlanmıştır. Nitekim Medineliler, Kur'ân'ın emriyle öz kardeşleri olarak gördükleri

Muhâcirlerle sahip oldukları bütün imkânları paylaşmışlardır.¹³ Bu faaliyet neticesinde her iki taraf arasında ruhî, ictimâî ve iktisadî bütünlük ve dayanışma temin edilmiş, taraflar artık kader ortağı olmuşlardır. Bu şartlar altında Muhâcirlerin Medine'deki

şekilde zafiyete uğramadığı gibi, Allah Rasûlü'nün (sav) liderliğinde etkisini ve kuvvetini daha da artırmıştır. O kadar ki bu sağlam sosyal bünye sayesinde Müslümanlar hem Medine dâhilindeki münafıklara hem Yahûdî düşmanlara hem de Mekke ve Hicaz'ın

MEDİNELİLER, KUR'ÂN'IN EMRİYLE ÖZ KARDEŞLERİ OLARAK GÖRDÜKLERİ MUHÂCİRLERLE SAHİP OLDUKLARI BÜTÜN İMKÂN LARI PAYLAŞMIŞLARDIR. BU FAALİYET NETİCESİNDE HER İKİ TARAF ARASINDA RUHÎ, İCTİMÂÎ VE İKTİSADÎ BÜTÜNLÜK VE DAYANIŞMA TEMİN EDİLMİŞ, TARAFLAR ARTIK KADER ORTAĞI OLMUŞLARDIR. BU ŞARTLAR ALTINDA MUHÂCİRLERİN MEDİNE'DEKİ HAYATA DAHA KOLAY BİR ŞEKİLDE VE KISA SÜREDE İNTİBAKLARI TEMİN EDİLMİŞTİR.

hayata daha kolay bir şekilde ve kısa sürede intibakları temin edilmiş, onların yeni yurtlarındaki gariplikleri ve sıkıntıları en aza indirilmeye çalışılmıştır.¹⁴

Netice olarak ifade etmek gerekirse, Hz. Peygamber'in (sav) Medine'de inanç merkezli olarak teşkil ettiği Müslüman topluluk şehrin en güçlü ve organize unsuru hâline gelmiştir. Bu birlik daha sonraki süreçte hiçbir

diğer müşrik Araplarına karşı aynı anda mücadele edilebilmişler, bu hasım unsurlar, dayanışma içinde hareket eden Müslümanlar tarafından birer birer etkisiz hâle getirilebilmişlerdir.

11 İbn Habîb, *Kitabu'l-Muhabber*, Beyrut 1941, s. 70-71.

12 İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 238-329.

13 İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 238.

14 Kapar, Mehmet Ali, *Hz. Muhammed'in Müşriklerle Münasebeti*, İstanbul 1987, s. 144-145.

YILIN EN İTİBARLI KATILIM BANKASI ALBARAKA TÜRK

İtibarını en çok artıran markaları ödüllendiren The One Awards sahiplerini buldu.

Katılım Bankacılığı sektörünün en itibarlı bankası seçtiğimiz için gururluyuz.

Tüm paydaşlarımıza ve bizi bu ödüle layık gören halkımıza teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Yusuf Adıgüzel
Akademisyen

DÜNYA GÖÇ TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ ve SURIYELİ GÖÇMENLERİN TÜRKİYE'DEKİ GELECEĞİ

Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, Basım ve Yayımcılık Bölümü'nü bitirdi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisansını, 2004 yılında doktorasını tamamladı. 2012'de Sosyal ve Beşerî Bilimler alanında Doçent, 2018'de profesör oldu.

Eylül 2012-Şubat 2020 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Hâlen Sakarya Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı ve Gazetecilik Bölümü Öğretim Üyesidir. İletişim, Göç, Yurt dışındaki Türkler, Kent, Sivil Toplum ve Gönüllük alanlarında akademik çalışmalarını sürdürmektedir.

Suriyeliler ile yüzlerce yıl aynı devletin çatısı altında yaşadığımız gibi bundan sonra da birlikte yaşayacağız. Elbette herkesin kendi vatanında huzurlu ve onurlu bir biçimde yaşaması en ideal olanıdır. 11 yıldır devam eden savaş ve çatışmalar, insanların geri dönmesini zorlaştırmakta, göçmenlik süresi uzadıkça da geri dönme oranı azalmaktadır. Suriyelileri artık “öteki” ve “geçici” olarak değil, bu ülkenin bir parçası olarak görmek durumundayız. Geri dönüşler ancak gönüllü biçimde mümkündür.

Dünya kurulduğundan beri insanlar ekonomik, sosyal ve güvenlik gibi nedenlerle memleketlerinden ayrılmak durumunda kalabilmektedir. Bu yer değişikliği bazen daha müreffeh bir hayat için gönüllü olarak gerçekleşirken bazen ise iç çatışmalar, savaşlar, siyasi baskılar vb. nedenlerle zorunlu olarak yapılmaktadır.

Dinamik bir olgu olan göç, denetlenmesi ve sınırlandırılması gereken, önemli bir güvenlik sorunu olarak algılanmakta, yasal ve yasal olmayan göç gibi temel kategorilere ayrılarak ülkeler arasındaki sosyal hareketlilik bir biçimde kontrol edilmek istenmektedir. Bu hareketlilik hem göç veren hem de göç alan ülkenin sosyoekonomik yapısını şekillendirmekte hem olumlu hem de olumsuz olarak değerlendirilen sonuçlarıyla ulus devletin sınırlarını aşan bir boyuta ulaşmaktadır.

Küreselleşmenin dünyayı daha fazla birbirine bağlaması ve yakınlaştırması ile göç hareketleri zengin-yoksul, kuzey-güney, merkez-çevre bütün ülkeleri etkileyen bir boyut kazanmıştır. Dünya üzerinde mal ve hizmetlerin dolaşımı hızlanmış, ulusal sınırlar yavaş yavaş anlamını yitirmeye başlamıştır. Dünya tek bir küresel pazar hâline gelmiştir. Bu küresel pazarda da ülkeler arasındaki emek, iş ve para gibi maddi olgular kadar güvenlik, refah, demokrasi ve insan hakları gibi bütün dengesizlikler küresel göç dalgaları ile dengelenmeye çalışılmaktadır.

Küresel Göç Tarihi

Tarihsel olarak göç süreci, köle ticareti, sömürgecilik akınları, ulus devletlerin sınırlarının çizilmesi, mübadeleler, misafir işçilik gibi değişik biçimlerde, devletlerin ve

yerleşim yerleri bulmak ve yeni kaynaklara ulaşmak için sömürgeler kurmuşlardır. Bir taraftan milyonlarca Avrupalı, emperyalist amaçlarla diğer kıtalara dağıılırken bir taraftan da sömürdükleri ülkelerden milyonlarca

ile etnik nüfusların sınırları her zaman örtüşmediği için, bazı etnik gruplar başka bir ulus devletin coğrafi sınırları içinde kalmıştır. O dönemlerde yükselen milliyetçilik akımının da etkisiyle ulus devletler

küresel sermayenin çıkarları doğrultusunda toplulukları sürüklemesiyle devam edip gitmektedir.

Son üç asırdır küresel göç hareketlerini yönlendiren İngiltere, İspanya, Portekiz, Hollanda ve Fransa gibi Avrupa ülkeleri, artan nüfuslarına yeni

insanı köleleştirerek Kuzey ve Güney Amerika'ya taşımışlardır.

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından imparatorluklar çözülmüş ve onlarca yeni ulus devlet ortaya çıkmıştır. Ancak bölünen ulus devlet sınırları

homojen bir nüfus yapısına ulaşmayı hedefleyerek, ülkedeki diğer etnik unsurları göçe zorlamışlardır. Göçlerin bazıları devletlerin karşılıklı anlaşmasıyla nüfus değiş tokuşu biçiminde olurken, bazıları farklı etnik ve dinî kökenden olanların zorla

sürgün edilmesi şeklinde olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında doğrudan sömürgecilik sona ermiş; Avrupalıların sömürdükleri Asya, Afrika ve Orta Doğu ülkelerinde etnik ve dinî

ve iş gücünün serbest dolaşımı konusunda ise bu kadar liberal tutum takınmamaktadır. Hatta iş gücünün serbest dolaşımının önündeki en yüksek duvarları ve en güçlü bariyerleri kapitalist Batı

yılında ise 281 milyona (IOM, 2022; UN Migration Report) ulaşmıştır. Dünyadaki uluslararası göçmenlerin 87 milyonu Avrupa'da, 86 milyonu Asya'da, 59 milyonu Kuzey Amerika'da, 25 milyonu Afrika'da

temellere dayanan onlarca zayıf yeni devlet kurulmuştur. Sömürgecilerin otoritesini çekmesinden sonra birçok ülkede şiddet hareketleri baş göstermiş, milyonlarca insan mülteci durumuna düşmüştür.

Kapitalist Batı ülkeleri bilgi, sermaye ve malların bütünü dünyada serbest dolaşımını savunurlarken, insan hareketliliği

devletleri kurmaktadır. AB ülkeleri, AB'ye üyelik tarihleri ne kadar eski ise dışarıdan gelecek göçlere karşı o derece olumsuz bir tutum takınmaktadır.

Dünyada göç ve göçmenlik

Birleşmiş Milletler 2019 Göç Raporu'na göre, uluslararası göçmenlerin sayısı 2000 yılında 174 milyon iken, 2010'da 221 milyona, 2020

yaşamaktadır (McAuliffe and Triandafyllidou, 2021, s.23). Uluslararası göçmenlerin yaş ortalaması 39 iken, her 7 göçmenden biri 20 yaşın altında, yüzde 12'si ise 65 yaşının üzerindedir.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) 2022 yılı Dünya Göç Raporu'na göre, dünyada zorla yerinden edilmiş insanların sayısı 89,4 milyona ulaşmıştır. Bu sayı

ULUSLARARASI GÖÇ ÖRGÜTÜ (IOM) 2022 YILI DÜNYA GÖÇ RAPORU'NA GÖRE, DÜNYADA ZORLA YERİNDEN EDİLMİŞ İNSANLARIN SAYISI 89,4 MİLYONA ULAŞMIŞTIR. BU SAYI İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDAN BERİ EN YÜKSEK DEĞERİ İFADE ETMEKTEDİR. BUNLARIN 26,4 MİLYONU MÜLTECİ, 4,1 MİLYONU SIĞINMACI, 55 MİLYONU İSE ÜLKE İÇİNDE YERİNDEN EDİLMİŞ KİŞİLERDEN OLUŞMAKTADIR. RAPORA GÖRE DÜNYADAKİ GÖÇMENLERİN YÜZDE 48'İNİ KADINLAR VE YÜZDE 74'ÜNÜ ÇALIŞMA ÇAĞINDAKİ 20-64 YAŞ ARASINDAKİ KİŞİLER OLUŞTURMAKTADIR.

İkinci Dünya Savaşı'ndan beri en yüksek değeri ifade etmektedir. Bunların 26,4 milyonu mülteci, 4,1 milyonu sığınmacı, 55 milyonu ise ülke içinde yerinden edilmiş kişilerden oluşmaktadır. Rapora göre dünyadaki göçmenlerin yüzde 48'ini kadınlar ve yüzde 74'ünü çalışma çağındaki 20-64 yaş arasındaki kişiler oluşturmaktadır. Yurt dışına en fazla göçmen gönderen ilk üç ülke Hindistan (18 milyon), Meksika (11 milyon) ve Rusya Federasyonu (10,8 milyon)'dur.

Göçmenlerin ve mültecilerin dünya ülkeleri arasındaki dağılımı büyük bir farklılık göstermektedir. Mülteci ve sığınmacıların yüzde 90'a yakını gelişmekte olan ülkeler misafir ederken, refah devletlerindeki göçmenlerin oranı da artmaya devam etmektedir. Hem mülteci üreten

hem de mültecileri kabul eden ülkelerin tamamına yakını Müslüman ve gelişmekte olan (veya gelişmemiş) ülkelerdir. Ekonomik göçmenler dünyanın gelişmiş ülkelerinde yaşarken, mülteciler ise gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelere misafir edilmektedir. 51 milyon göçmen sayısı ile dünyanın en fazla göçmen barındıran ülkesi ABD iken, en fazla mülteci statüsünde insan barındıran ülkesi Türkiye'dir. ABD'yi yaklaşık 16 milyon göçmen sayısı ile Almanya, 13 milyon göçmen sayısı ile Suudi Arabistan izlemektedir. Rusya 12 milyon, Birleşik Krallık ise 9 milyon göçmen sayısı ile ilk 5 içinde yer almaktadır.

2022 yılında 3,8 milyonu geçici koruma altındaki Suriyeliler olmak üzere, ülke nüfusunun yüzde 7'sini oluşturan 6 milyona yakın uluslararası

göçmeni ağırlayan Türkiye, dünyada en fazla mülteci (vb. statüdeki kişi) barındıran ülke olmuştur. Türkiye'yi Kolombiya, Pakistan, Uganda ve Almanya izlemektedir.

Avrupa nüfusunun yüzde 12'sini göçmenler oluşturmaktadır. Bazı Avrupa devletlerindeki göçmenlerin oranları; Almanya'da yüzde 16, İngiltere'de yüzde 14, Fransa'da yüzde 12, İspanya ve Hollanda'da yüzde 13, İsviçre'de ise yüzde 29'dur. Ancak göçmen geçmişi olan kişiler hesaba katıldığında bu oranların çok daha yüksek olacağı açıktır. Almanya İstatistik Dairesi'nin 2018 verilerine göre ülkede 20 milyon 800 bin göçmen kökenli kişi bulunmakta ve bu da her 4 kişiden birinin göçmen geçmişine sahip olduğunu göstermektedir. Kuveyt, Katar, BAE gibi bazı Körfez ülkelerinde ise göçmenlerin nüfusu yerli halktan daha fazladır.

Bu rakamlar ve istatistikler, bize göç olgusunun dünyadaki bütün devletleri ilgilendiren, dünya sisteminin önemli bir bileşeni olarak karşımızda durduğunu ortaya koymaktadır. Her ülke küresel göç hareketlerinden kendi payına düşeni almakta, özellikle zorunlu göçlerde ülkelerin sınır ve göçmen politikaları çoğunlukla etkisiz kalabilmektedir. Uluslararası hukuk ve ahlâk, hayatı tehlikede

DÜNYA'DAKİ TEMEL GÖÇ TRENDLERİNE BAKILIRSA, GÜNEYDEN KUZYE VE DOĞUDAN BATIYA DOĞRU BİR AKIŞI OLDUĞU GÖRÜLECEKTİR. KUZY AVRUPA ÜLKELERİ TEMEL HEDEF ÜLKELER OLARAK DİKKAT ÇEKERKEN, AFRIKA VE ASYA ÜLKELERİ İSE GÖÇÜN KAYNAK ÜLKELERİNİN BULUNDUĞU YERLER DURUMUNDADIR. TÜRKİYE İSE TAM OLARAK BU ANA GÖÇ YOLLARININ KAVŞAK NOKTASINDA, AFRIKA İLE AVRUPA VE ASYA İLE AVRUPA ARASINDA BİR KÖPRÜ GÖREVİ GÖRMEKTEDİR. BU COĞRAFI KONUMU TÜRKİYE'Yİ DÜNYA GÖÇ TRAFİĞİNİN EN ÖNEMLİ GEÇİŞ (TRANSİT) ÜLKESİ HÂLINE GETİRMEKTEDİR.

olan herkese bütün ülkelere sığınma hakkı vermektedir.

Göç Rotası Türkiye

Dünya'daki temel göç trendlerine bakılırsa, güneyden kuzeye ve doğudan batıya doğru bir akışı olduğu görülecektir. Kuzey Avrupa ülkeleri temel hedef ülkeler olarak dikkat çekerken, Afrika ve Asya ülkeleri ise göçün kaynak ülkelerinin bulunduğu yerler durumundadır. Türkiye ise tam olarak bu ana göç yollarının kavşak noktasında, Afrika ile Avrupa ve Asya ile Avrupa arasında bir köprü görevi görmektedir. Bu coğrafi konumu Türkiye'yi dünya göç trafiğinin en önemli geçiş (transit) ülkesi hâline getirmektedir. Ancak Kale Avrupa'sı olarak nitelendirilen Avrupa'nın sınırlarını çok sıkı kapatması ve Türkiye'nin AB ile geri

Kabul anlaşması imzalaması, Türkiye'yi son 5 yıldır Avrupa'ya geçmek isteyen göçmenlerin sıkışıp kaldığı bir ülke hâline getirmektedir. Suriye'deki kriz, Afrika ülkelerindeki kıtlık, Afganistan, Pakistan, Myanmar'daki savaş ve çatışmalar, dünyanın güney ve doğu bölgelerindeki yoksulluk ve kötü insani şartlar kitleler hâlinde insanları kuzey ve batı ülkelerine doğru sürüklemekte, bu akışta yüz binlercesini de Türkiye'de bırakmaktadır.

Zorunlu olarak ülkelerinden çıkan insanların tamamına yakını Müslüman ülkelerin vatandaşları oluşturuyor. Avrupa'daki aşırı sağ ve ırkçılık, göçmen ve mülteci kabulünün zorlaşması, sığınma arayan veya ekonomik nedenlerle çalışmak üzere yola çıkanların rotasını Türkiye'ye çevirmesine yol açıyor. Bu durum Müslüman

bir ülke olarak Türkiye'yi, bu insanlar için sığınacak güvenli bir liman durumuna getirmiştir.

Türkiye'nin değişen göçmen profili

Türkiye son 250 yıldır özellikle Osmanlı bakiyesi topraklardan milyonlarca göçmen almıştır. Ancak Türkiye 'Türk olmak veya Türk kültürüne bağlı olmak' şartı ile genellikle Balkanlar, Kafkaslar ve Kıbrıs'tan gelenleri göçmen olarak kabul etmemekteydi. 1980'lerden sonra (Afganistan'ın SSCB tarafından işgali, İran Devrimi, İran-İrak Savaşı sonrasında) Türkiye'ye daha farklı bir göçmen akını yaşanmıştır. Genellikle Avrupa'ya ulaşmak isteyen ve Türkiye'yi transit ülke olarak kullanmak isteyen düzensiz göçmenler, Avrupa ülkelerinin katı politikası nedeniyle, bir kısmı kendi ülkelerine iade edilse de, genellikle "geri göndermeme" ilkesiyle Türkiye'de kalmaktadır. 1990'lardan sonra ise Türkiye, Türki Cumhuriyetler'den ve Doğu Bloku ülkelerinden gelenlerin hedefi olmuştur. 2000'lerden sonra ise Afganistan ve Afrika'dan çok sayıda göçmen gelmiştir. Göç İdaresi verilerine göre Türkiye'de 2005-2021 yılları arasında yakalanan düzensiz göçmenlerin sayısı 2 milyonu aşmıştır.

Muhacirlikten Mülteciliğe Suriyeliler

Suriyeliler için savaşın ilk yıllarında genellikle “ensar-muhacir kardeşliği” konuşulurken, sonra “misafir”, bugünlerde ise “mülteci” denmeye başlanmıştır

Müslüman göçmenler iken, Türk kültürü için Suriyeliler olabilir mi? Müslüman bir kişinin, Müslüman bir ülkede “öteki” olarak mülteci muamelesi görmesi tarihî ve kültürel kodlarımız açısından uygun mudur? Devlet ve

huzurlu ve onurlu bir biçimde yaşaması en ideal olanıdır. 11 yıldır devam eden savaş ve çatışmalar, insanların geri dönmesini zorlaştırmakta, göçmenlik süresi uzadıkça da geri dönme oranı azalmaktadır. Suriyelileri artık “öteki” ve

Yasal statü olarak “mülteci” olmadıkları bilindiği halde, artık daha sıcak bir kavram olan göçmen veya muhacir yerine daha soğuk ve hukuki bir kavram kullanılmaktadır. Göçmen ve muhacir Türkiye'nin iki yüzyıldan fazla zamandır kabul ettiği “etnik veya kültürel olarak Türk” olanları ifade etmekte kullanılmaktadır. Göçmen ve muhacirler “biz”den kabul edilirken, mülteciler “öteki” olanı anlatmaktadır.

Suriyeliler bizim ötekimiz midir? Batı kültüründe “öteki”

kamu kurumları sığınmacıları Müslüman olan veya olmayan olarak ayırmayabilir ama toplumdaki bireylerin 4 asırdan fazla aynı ülkede birlikte yaşadığı, aynı inancı hatta bazıları ile aynı etnik kökeni paylaştığı insanlara BM normlarına uygun olarak “mülteci” muamelesi yapması doğru olur mu?

Suriyeliler ile yüzlerce yıl aynı devletin çatısı altında yaşadığımız gibi bundan sonra da birlikte yaşayacağız. Elbette herkesin kendi vatanında

“geçici” olarak değil, bu ülkenin bir parçası olarak görmek durumundayız. Geri dönüşler ancak gönüllü biçimde mümkündür. Zorla kimse geri gönderilemez. Hem hukuki olarak devletin hem de kültürel olarak Türk halkının kalıcılık gerçeğini gözardı etmeyerek birlikte barış içinde yaşama adımlarını hızlandırması gerekiyor.

Bu yazı Yusuf Adıgüzel'in Nobel Yayınlarından çıkan Göç Sosyolojisi (2022) kitabından derlenmiştir.

Emine Dolmacı
Gazeteci

ONLARIN GELECEĞİNE DAİR PLANLAR YAPMALIYIZ

Mültecilerin entegrasyonu, toplumun da onları benimsemesi için çok çeşitli alanlarda çalışmalar yapan STK'lar, bir taraftan devletin işini kolaylaştırırken bir taraftan da farklı alanlardaki boşluğu doldurdu. Aradan 10 yıl geçtikten sonra şimdi onların çağrılarına kulak verme zamanı.

Türkiye'ye Suriye savaşıyla birlikte yoğunlaşan ve sayısı bir anda milyonları bulan mülteci girişi, yoğun tartışmalarla geçirdiğimiz 10 yılı geride bıraktı. Uygulanan ekonomi, istihdam, nüfus ve kültür politikaları hakkında pek çok eleştiri yapıldı, mültecilerin bir fırsat mı yoksa bir tehdit mi olduğu tartışıldı. Her şeye rağmen devlet kurumlarının yanında mülteciler ve entegrasyonu için çalışmalar yapan STK'lar bu işin kolaylaştırıcısı oldu, pek çok noktada işin ucundan tuttu. Siyasi söylemlerle birlikte zaman zaman yükselen yabancı düşmanlığına rağmen sağlıklı bir şekilde birlikte yaşayabilmenin psikolojik ve fiziki altyapısını hazırladı.

Mülteci nüfusunun resmî olarak yüzde 6'lara geldiği bugünlerde ekonomik sorunlar başta olmak üzere pek çok şey tartışılırken, artık satır aralarında geri dönüşe ait mesajlar aranıyor ve bu geri dönüşün planlanması bekleniyor. Geri dönüş pek mümkün görünmüyorsa yani kalıcı iseler de ekonomi, istihdam, demografik dağılım ve kültür politikaları konusunda daha hassas ve detaylı çalışmaların yapılması isteniyor.

Biz de Suriye'ye gidebiliriz

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği (UMHD) Başkanı Abdullah Resul Demir, aynı coğrafyada olmaktan kaynaklı olarak mültecilerle yaşadığımız ortak kaderi kabullendiğimizi düşünüyor. Ona göre ikinci

kabullenmemiz gereken şey ise bir gün savaşın biteceğini düşünerek plan yapmak. Bu sebeple uluslararası mekanizmalar ve aktörleri harekete geçirmemiz yönünde çağrıda bulunarak, "Bizim bir referandumla karar alıp göndermemiz mümkün değil, uluslararası hukuk buna izin vermiyor. Önce oradaki zulüm ve işkence ortamını, savaşı sonlandırmamız gerekiyor. Bu da uluslararası organizasyonlar ve ülkelerin alacağı aksiyonlara bağlıdır. Örneğin Ukrayna savaşında ülkeler Rusya'ya yaptırımlar uyguladılar, bu yaptırımların hiçbiri Esad'a karşı yapılmadı. Bu tür aksiyonlar alınarak uluslararası hukuk açısından farkındalığın sağlanması, savaşın biteceği inancının verilmesi gerekiyor." diyor. Bunun sağlandığı zaman Suriye halkı ve Türkiye halkının orayı birlikte inşa etmesi için ticari aksiyonlar alabileceğini, Türk vatandaşlarının da belki o bölgeye ticari kaygılarla göç edebileceğini söylüyor. Uzun vadedeki hedef, plan ve programları bu şekilde aktaran Abdullah Resul Demir, kısa vadede de toplumdaki entegrasyonun tamamlanması, dil eğitimi almamış kimsenin kalması, mültecilerin iş hayatına katılması, medya ve sosyal medyadaki ötekileştirici dilin

cezalandırılması gerektiğini söylüyor.

Ulusalçılık akımının panzehiri

2011 yılında arkalarında bombalar patlarken, çocuklarını kollarına alıp ülkeyi terk eden Suriyelilerin, “Onları hemen alalım, insanlar orada ölüyor” psikolojisiyle karşılandığını kaydeden Abdullah Resul Demir, ancak 10 yıl sonra değişen politik ve ekonomik koşullar, entegrasyonda yaşanan zorluklar ve mülteci karşıtlığını kabullenmenin önüne radikal engeller koymaya başladığını söylüyor. Entegrasyonun kısmen tamamlandığına inanan Demir, ülkeye katkılarını da şu sözlerle aktarıyor: 1789 yılından beri başlayan ulusalçılık akımı ile Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden beri varolan ulusalçılık akımının önüne geçebilmek için dünyada başka milletlerin olduğu ve onlarla birlikte yaşamının mümkün olduğu yönünde bir kültürümüz oluştu. Özellikle iş hayatında Türkiye'nin gelişen eğitim sistemi ve üniversite mezunlarının artmasıyla mültecilerin bazı sektörlerde daha düşük maaşla çalıştıklarını gördük. Dolayısıyla ekonomiye bir katkı sağlamaya başladılar. Önümüzdeki yıllarda daha farklı alanlarda değer katacaklar. Eğitim görecekle, spor müsabakalarına katılacaklar,

sanat dallarında ülkemizi temsil edecekler.

Eğitimle toplumun geleceğine yatırım

Türkiye genelinde çeşitli alanlarda faaliyet gösteren STK'lar mülteciler konusunda işin bir yönünü üstlendi; hem devlete hem topluma hem de gelenlere katkı sağladı. İşte onlardan biri de Yeryüzü Çocukları Derneği. Özellikle mülteci çocukların eğitimi konusunda önemli roller

üstlenen Yeryüzü Çocukları Derneği'nin Başkanı Sümeyye Altun, eğitimin savaş ve göçle hayatı sarsılmış, geleceğine dair hayalleri sınırlandırılmış bir çocuğa tekrar hayal kurabilme, hayatını normalleştirme, mülteciliğin getirdiği belirsizliklere karşı hayatındaki seçeneklerini artırma ve içine girdiği fakirlik döngüsünden çıkabilme fırsatı sunduğunu belirtiyor, eğitim desteği ile sadece bugüne değil hem kendi geleceklerine hem de

toplumun geleceğine yatırım yaptıklarını aktarıyor. Derneği kurmadan önce “Onun İşi Okumak” projesiyle çıktıkları yolda bugün küçük yaşlarına rağmen çalışmak zorunda olan çocukları iş hayatından çıkarıp okullaştırılması için çalıştıklarını söylüyor. Dünya geneline bakıldığında savaştan etkilenen iç göç yaşamış ya da mülteci olmuş çocukların sadece yüzde 3’ünün üniversiteye kadar ulaşabildiği bilgisini veriyor, bu bilgi de

eğitim çalışmalarının mülteciler ve entegrasyon konusunda ne kadar önemli olduğunu gösteriyor.

Yüzde 40’tan 65’e geldi

Eğitim veren kurumlar olarak çocukların sosyal becerilerine, manevi ve toplumsal değerleri kazanmasına olanak sağlayarak toplumsal yapıya büyük bir katkı sunduklarını belirten Sümeyye Altun, “Bu durum özellikle savaş ve göçten etkilenen, zorunlu

olarak vatanından ayrılan çocuklar için kritik bir öneme sahip. Mülteci çocuklara eğitim hakkını teslim ederek öğrenme ve gelişimlerini desteklediğimizde gördük ki, karşımızda öngörülen kayıp neslin aksine; kendini tanıyan, özgüvenli, içinde yaşadığı topluma faydalı ve donanımlı bir nesil oluşuyor” diyor. 2016 yılında Millî Eğitim Bakanlığı’nın mülteci öğrencilerin Türk eğitim sistemine dâhil edilme süreciyle ilgili önemli adımlar atmaya başladığını ve bu sürecin devam ettiğini aktaran Altun, “O dönemlerde karşılaşılan en büyük sorunlardan biri okullaşma oranlarının düşük olmasıydı. Bu orandaki değişime baktığımızda okullaşan öğrencilerin yüzde 40 seviyelerinden yüzde 65’lere geldiğini görüyoruz. İlerleme olduğunu söylesek de mülteci çocukların okul dışında kalmaları hâlâ üzerine odaklanılması gereken önemli bir sorun olarak karşımızda duruyor.” ifadelerini kullanıyor.

Küçük omuzlardan yükü almak en büyük değişim

Çalışan çocukları okullaştırma noktasında öncelikli hedeflerinin onların en azından 14 yaşına yani ortaokulu bitirene kadar daha korunaklı ve gelişimini pozitif olarak etkileyecek ortamlarda bulunmalarını sağlamak olduğunu belirten

■ YERYÜZÜ ÇOCUKLARI DERNEĞİ'NİN BAŞKANI SÜMEYYE ALTUN, EĞİTİMİN SAVAŞ VE GÖÇLE HAYATI SARSILMIŞ, GELECEĞİNE DAİR HAYALLERİ SINIRLANDIRILMIŞ BİR ÇOCUĞA TEKRAR HAYAL KURABİLME, HAYATINI NORMALLEŞTİRME, MÜLTECİLİĞİN GETİRDİĞİ BELİRSİZLİKLERE KARŞI HAYATINDAKİ SEÇENEKLERİNİ ARTTIRMA VE İÇİNE GİRDİĞİ FAKİRLİK DÖNGÜSÜNDEN ÇIKABİLME FIRSATI SUNDUĞUNU BELİRTİYOR, EĞİTİM DESTEĞİ İLE SADECE BUGÜNE DEĞİL HEM KENDİ GELECEKLERİNE HEM DE TOPLUMUN GELECEĞİNE YATIRIM YAPTIKLARINI AKTARIYOR.

Sümeyye Altun, “Çalışma hayatından alıp okullandırdığımız çocukların hayatlarındaki en önemli değişim bence bir çocuk gibi yaşayabilmeleri ve tekrar geleceklere dair hayal kurabilmeleri” diyor. Bir çocuğun tekstil atölyelerinde veya dışarıda korunaksız ortamlarda gün boyu çalışmaktan değil, ders çalışmaktan, top oynamaktan, yürümekten, koşmaktan yorulması gerektiğini kaydeden Altun sözlerine şöyle devam ediyor: “O küçük omuzlardan bu yükü alabilmek bizim için en büyük değişim. Çalışmalarımıza katılan ve hayatına dokunduğumuz çocuklarımızın büyük bir kısmının eğitim hayatlarına devam ettiğini söyleyebilirim. Hatta lisede destek olmaya başladığımız öğrencilerimizin

bir kısmı üniversite kazandılar, bilgisayar mühendisliği, mimarlık, uluslararası ilişkiler ve siyaset, tıp gibi bölümlerde okuyorlar.”

Ev sahibi ve misafir ilişkisini kolaylaştırıyorlar

Mülteciler konusunda sahada çalışmalar yapan ve onların hayatını kolaylaştırmak için çok önemli projelere imza atan Türk Kızılay'ın Genel Müdürü İbrahim Altan da başta Suriyeliler olmak üzere ülkemizde geçici koruma altında olan kişilerin misafir olarak kaldıkları süre içerisinde ev sahibi toplum ile daha sağlıklı ilişki kurabilmesi için bir dizi çalışmayı yürüttüklerini aktarıyor. Bu amaçla ilk olarak 2015 yılında Şanlıurfa'da Kızılay Toplum Merkezlerini hizmete

sunduklarını belirten Altan, toplum merkezleri çatısı altında; Türkiye'ye uyum eğitimi, Türkçe dil eğitimi, mesleki eğitimler, psikososyal destek aktiviteleri, grup terapileri, bireysel terapiler, çocuklar için drama, müzik ve atölye çalışmaları, sağlık bilgilendirme çalışmaları, el sanatları, giyim üretim, sanat ve tasarım eğitimleri, işe yönlendirme gibi faaliyetler yürüttüklerini kaydediyor. Şu anda Türkiye genelinde 20 toplum merkezinde çalışmalar gece gündüz demeden devam ediyor, aynı zamanda AB tarafından fonlanan, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı iş birliğiyle Kızılaykart üzerinden temin edilen nakit desteği sağlanıyor.

Gönüllü Geri Dönüş Projesine destek

Suriye insani krizine aradan geçen 10 yıla rağmen hâlâ kalıcı bir çözüm bulunabilmiş değil. Bu sebeple bölgedeki insani krizi hafifletmek amacıyla çalışmalar sürüyor. Bunlardan en önemlisi ise Suriyelilerin Gönüllü Geri Dönüş Projesi için Suriye'nin kuzeyinde TSK tarafından güvenli bölge hâline getirilen belirli noktalarda briket evlerin kurulumu ve geri dönmek isteyen ailelerin buralara yerleştirilmesi. Geçici bir çö-

züm de olsa uygun koşulların hayata geçirildiği bölgelere gönüllü olarak geri dönüşler sağlanıyor. Bu sürecin daha rahat atlatılmasının ev sahibi toplum ile misafir toplumun iletişimini kolaylaştırmaktan geçtiğini belirten İbrahim Altan, “Kızılay gelen misafirlerin özellikle Türkçe olarak kendilerini anlatabilmelerine odaklandı. Bunun için ilk günden bugüne kadar Türkçe kurslarımız devam ediyor. Bunun yanı sıra Kızılay çok dilli olarak hizmet verdiği bir çağrı merkezini 7/24 açık tutuyor” diyor.

İnsani görev olarak görüyoruz

Bu çalışmaların yanında Kızılay'ın Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) adını verdiği başka bir proje de paralel olarak yürütülüyor. Bu proje ile mülteciler, çocuklarını okula göndermeleri için teşvik ediliyor. Dünya olarak milyonları bulan bir neslin eğitimsiz kalmasının yaratacağı sıkıntılardan korunmak için çalışmanın önemine dikkat çeken Altan sözlerini şöyle sürdürüyor: “Bunun için de okula gönderilen her çocuk için belirli bir miktarda Şartlı Eğitim Yardımı imkânı sunu-

yoruz. Kızılay olarak bizim en öncelikli hedefimiz iç savaş dolayısıyla 10 yıldır misafir ettiğimiz Suriyeli kardeşlerimizin güvenli ve onurlu bir şekilde geri dönüşlerini sağlayana kadar çalışmalarımızı titizlikle yürütmektir. Gerekli ortam ve koşullar sağlanana kadar yetim kalmış çocukların, eşini kaybetmiş kadınların, yakınlarını kaybederek tek başına Türkiye'ye sığınmak durumunda kalmış yaşlıların elinden tutmak bizlerin insanlık görevidir.”

Doç. Dr. Faik Tanrıkulu

Akademisyen

GÖÇ TEHDİT Mİ FIRSAT MI?

Doç. Dr. Faik Tanrıkulu - İletişim ve Halkla İlişkiler alanında Viyana/ Avusturya lisans eğitimi aldı. Aynı zamanda Viyana Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi lisans, yüksek lisans ve 2014 yılında doktora eğitimini tamamladı. Almanya Türkiye Mainz Başkonsololuğu'nda 2009-2014 yılları arasında Sosyal Güvenlik Uzmanı olarak görev yaptı. Avrupa Birliği ve Avrupa Yatırım Bankası gibi çeşitli uluslararası kuruluşlarda projeler geliştirdi ve uyguladı. 2015 Mart ayı itibarıyla İstanbul Medipol Üniversitesi Siyaset ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görevine devam eden Tanrıkulu'nun ulusal ve uluslararası alanda kitapları ve makaleleri yayınlanmıştır. Tanrıkulu, göç, ayrımcılık, yabancı düşmanlığı ve AB-Türkiye konularında akademik çalışmalar yürütüyor.

“

Gelişmiş ülkeler yetenekli göçmenleri ülkelerine çekebilmek için özel teşvikler ve statüler veriyor. Almanya yeşil kart uygulaması, Kanada ise puanlama sistemi gibi farklı çözümler geliştiriyor. İhtiyaç duydukları beşerî sermayeyi göçmenlerle kapatmak istiyorlar. Vasıflı göçmenler göç ettikleri ülkelerde önemli ölçüde girişimci faaliyetlerde bulunup pek çok alanda da patent geliştiriyor.

“Tabii gelişme kanununa uygun olarak, göçebeler zamanla servet kazanıp kuvvetlenerek yerleşik hayata yönelirler.” İbni Haldun

Farklı nedenlerle meydana gelen göç olgusu sosyal, siyasi ve ekonomik vs. gibi birçok boyutuyla incelenmesi gereken bir konu. Bu olgu ülkelerin ekonomik büyüme, kalkınma, inovasyon, teknolojik ilerleme ve sosyal gelişim gibi faktörlerinde etkili rol oynuyor. Günümüzde göçmenler kamuoyuna olumsuz haberlerle yansıtılıyor. Oysa göçmen kökenlilerin bilişim, tıp ve yüksek teknoloji alanlarında önemli sayıda patent geliştirdiği göz ardı ediliyor. Ülkeler kalifiye göçmenleri ülkelerine çekebilmek için farklı teşvikler uygulayarak ülke ekonomisine fayda sağlama arzusu içerisinde. Vasıflı göçmenler bilişim, tıp ve yüksek teknoloji alanlarında önemli sayıda patent geliştiriyor. ABD ve Avrupa’da, göçmenler tarafından geliştirilen patent sayısında ilk iki sırayı paylaşıyor. Ampirik çalışmalar göçmenlerin, kendilerine ev sahipliği yapan ülkelerdeki yerlilere göre daha fazla gi-

rişimcilik ve ticari faaliyette bulduklarını bildiriyor.

Küreselleşen Dünyada Göç

Göçler, farklı dine, kültüre ve dile sahip toplulukları bir araya getirerek toplulukların bir arada yaşamalarına ve etkileşim içerisinde olmalarında yegâne unsur. Bu konuda Kemal Karpat, Osmanlı’nın kendi dinini ve dilini öne çıkarmaktan ziyade, yeni oluşan toplum yapısı içerisinde farklılıklara karşın sulh içinde yürütülen politikalar takip ettiğini ifade ederek farklılıkların tarihsel evrede zenginlik oluşturduğunu bildiriyor. Hatta Karpat, tarihte birçok ülkenin var olduğunu, ancak farklı dili, kültürü ve dinlere karşı kuşatıcı olan medeniyetlerin uzun süre varlığını sürdürdüğünü bildiriyor. İç savaşlar, terör saldırıları, iklim değişikliği ve bölgesel istikrarsızlığa bağlı olarak gelişen sosyoekonomik travmalar dünyada göçleri hızlandırıyor. Dünyada ticaret savaşlarının artması,

ekonominin eksen değiştirmesi ve aşırı sağ partilerin birçok ülkede ilgi görmesi, uluslararası göçleri gündemde tutuyor. Bilhassa popülist ve aşırı sağ siyasetçilerin manipülasyon çabalarıyla problemlerin kaynağı olarak göçmenleri görmek dünyada yaygın hâle geliyor. 20. yüzyılın karanlık yüzü, savaşlar, soykırımlar ve göçler gibi olağanüstü insanlık tarihinin utanç duyduğu günler farklı boyutlarıyla 21. yüzyılda tekrar yaşanıyor. 2011 yılında Suriye’de yaşanan katliamlar, iç savaşlar ve göçlerle başlayan dram derinleşerek devam ediyor. Dünya 2022 yılında ise Rusya’nın Ukrayna’ya müdahâlesiyle milyonlarca insanın evlerini terk etmesiyle göç gerçeği ile tekrar yüzleşiyor.

Küreselleşen dünyada uluslararası göçlerin artması neticesinde ülkelerin kültürel, siyasi, ekonomik ve demografik yapısı hızla dönüşüyor. Globalleşme, ulus devletleri, homojen bir etnik yapıdan

ziyade birçok kültürle bir arada yaşamaya mecbur kılıyor. 2000 yılında 173 milyon civarında seyreden uluslararası göç hareketliliği, 2017 yılında 258 milyon insana ulaştı. Göç edenlerin yüzde 50'sinden fazlası toplam 10 ülkede yaşıyor. Dünyada göç edenlerin yüzde 19'unu oluşturan 50 milyon göçmene ABD ev sahipliği yapıyor. Sırasıyla Suudi Arabistan, Rusya ve Almanya, en çok göç alan ülkelerdir. 3,6 milyon Suriyeliye ev sahipliği yapan Türkiye ise dünyada en çok sığınmacı barındıran ülkeler arasında.

Göçmenlerin, ülkelere Patent ve İnovasyon alanında katkısı dikkate değer

Gelişmiş ülkeler sadece ekonomik olarak değil, aynı

zamanda nüfus yapısı olarak da değişiyor. ABD'de yabancı ülkede doğanların toplam nüfusa oranı 1960'ta yüzde 5 iken bugünlerde yüzde 14'tür. Aynı şekilde, İsveç'te yabancı doğumlu bireyler 1960'ta yüzde 4 iken, günümüzde yüzde 14'e ulaştı. Günümüzde birçok ülke göç gerçeği ile yüzleşiyor. ¹

Göçmenler ve çocukları bilimde, sanatta ve ekonomik faaliyetlerde önemli faydalar sağlıyor. Apple'ın kurucusu Steve Jobs, bu duruma örnek verilebilecekler arasında. Suriyeli Müslüman bir babayla Alman bir annenin çocuğu olarak dünyaya gelen, fakat doğar doğmaz evlat edinilen Jobs, yeni evinde dünyayı değiştirecek şirketinin temel-

lerini attı. Ayrıca Microsoft, Google ve Oracle gibi dünya şirketlerinin CEO'ları da deniz aşırı ülkelere ABD'ye göç etmişti. Aynı zamanda kendileri veya onların çocukları ABD'de önemli patent ve buluşlarda yer aldı. Google'ın kurucusu Sergey Brin Sovyetler Birliği zamanında Maryland'e göç eden akademisyen bir ailenin çocuğu. Aynı şekilde Elon Musk yirmili yaşlarında Amerika'ya göç ederek önemli keşiflerde bulunmuştu. Küba'dan göç eden bir ailenin çocuğu olan Jeff Bezos ise Amazon'u dünya

şirketleri arasına koymuştur. Dünyanın önde gelen şirketleri göçmen kökenli bireyler tarafından kuruldu.²

Gelişmiş ülkeler yetenekli göçmenlere özel teşvikler sunuyor.

ABD, İngiltere, İsviçre, Almanya ve Kanada gibi gelişmiş ülkeler yetenekli göçmenleri ülkelerine çekebilmek için özel teşvikler ve statüler veriyor. Almanya yeşil kart uygulaması, Kanada ise puanlama sistemi gibi farklı çözümler geliştiriyor. İhtiyaç duydukları beşerî sermaye göçmenler tarafından kapatılmak isteniyor. Vasıflı göçmenler göç ettikleri ülkelerde önemli ölçüde girişimci faaliyetlerde bulunup pek çok alanda da patent geliştiriyor. Avrupa, ABD ve Asya ülkelerinde birçok alanda yaygın örnekleri görülüyor. Özellikle bilgisayar, tıp ve bilişim sistemlerinde kalifiye eleman ihtiyacı göçmenler tarafından karşılanıyor. Bu doğrultuda vasıflı göçmenler buldukları ülkelerde patent sayısını artırmada etkin bir güce sahip. Lisans mezunu göçmenler yerli öğrencilere kıyasla daha fazla patent sayısı elde ediyor. **Staj veya öğrenci vizesi alarak ge-**

1 <https://www.weforum.org/agenda/2018/07/nationalism-immigration-and-what-they-mean-for-economies/>

2 <http://fortune.com/2017/01/30/tech-immigrant-founders/>

len göçmenlerin patent, ticarileşme ve lisanslama konusunda yerli lisans öğrencilerine göre daha başarılı oldukları görülüyor.³ Son 50 yılda ABD’de Nobel ödülü alanların dörtte biri yurt dışı doğumlu bireylerden oluşuyor.

Buna mukabil yüksek teknoloji üreten şirketlerin yüzde 25’i göçmenler tarafından kuruldu. 1975-2005 yılları arasında ABD’de doktora eğitimi görenlerin çoğunluğunu yabancılar oluşturuyor. Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra İsrail’e gelen kalifiye göçmenler de yüksek teknoloji alanında önemli katkılar vermişti.⁴

2000-2010 yılları arasında göçmenlerin ülkelere göre icat ve patent geliştirme sayısı artıyor. Buna göre göçmenlerin yeteneklerinden en çok faydalanan ülke 194.600 patent ile ABD’dir. Bu patent sahiplerinden sadece 10 bini sonraki yıllarda ABD’den ayrılmıştı. Almanya’da 25.300, İsviçre’de ise 20.400 göçmen tarafından yenilikçi patent geliştirilmişti.⁵ 1880 ile 1940 yılları arasında

3 Ozgen Ceren, Nijkamp Peter ve Poot Jacques: Immigration and Innovation in European Regions (Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor, April 2011 s. 5 <http://ftp.iza.org/dp5676.pdf>

4 Giovanni Peri; Immigration, Labor Markets and Productivity <https://pdfs.semanticscholar.org/c8ce/5391a09a64c4dbec12dcd16d-108701b315e7.pdf> July 8, 2011 s. 12

5 <https://www.indy100.com/article/us-immigration-policy-donald-trump-most-inventors-7544841>

ABD’de göçmen oranı yüzde 2 olmasına rağmen inovasyon ve patent alanların yüzde 20’si göçmenlerden oluşuyor. Bugünlerde ise bu oran yüzde 30’a ulaştı.⁶ 2015 yılı itibariyle Almanya’da yaşayan Türk kökenli 70 bin girişimci 400 bin kişiye istihdam sağlıyor. OECD verilerine göre Fransa’daki göçmenlerin yüzde 29’u yerli halka kıyasla daha fazla sayıda girişimci faaliyette bulunduğunu açıklıyor. Aynı şekilde ABD’de de göçmenler yerli nüfusa oranla üç kat fazla patent alıyor.⁷ Stanford ekonomi profesörü Edward Lazear modern ekonominin en önemli oyuncusunun “girişimcilik” olduğunu; küçük ve yenilikçi şirketlerin istihdam oluşturmada, patent geliştirmede ve ekonomik büyümede anahtar rol oynadıklarını belirtiyor. Birçok gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler girişimci göçmenlere özel vizeler ve statüler vererek bu göçmenlerin ülkelerinin kalkınmasındaki rollerini arttırmak istiyor.⁸

Doktora öğrenimi gören yabancıların yarısından fazlası bilim

6 <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/05/turkey-syria-can-refugees-become-opportunity-for-economy.html>

7 <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2015/09/16/much-ado-about-nothing-the-economic-impact-of-refugee-invasions/>

8 Immigrant Entrepreneurship: Trends and Contributions; Magnus Lofstrom p.503 Cato Journal

ve teknoloji alanında önemli görevlerde yer almaktadır. Bilindiği gibi girişimcilik ve teknoloji alanındaki gelişmeler ekonominin büyümesinde anahtar rol oynuyor. Zira ABD ve gelişmiş ülkeler vasıflı insan gücünden faydalananarak ekonomik kalkınmalarını destekliyor.⁹

Amerikan Girişimcilik Merkezi, Fortune Magazin'in verilerini analiz ettiği raporunda, ABD'nin en değerli 500 şirketinin yüzde 43'ünün göçmen veya göçmen çocukları tarafından kurulduğunu açıklıyor. Dünya genelinde 12,1 milyon işçi çalıştıran bu firmalar küresel gelire 5,3 trilyon dolar katkı sağlıyor. Bahsi geçen şirketlerin yarısı yüksek teknoloji, ticaret, finans ve sigorta sektörlerinde hizmet veriyor.¹⁰ Harvard Ekonomi Okulu da yabancı ülke doğumlu bireylerin girişimcilik ve ticari faaliyetlerde daha aktif olduğunu teyit ediyor.¹¹

Almanya'da Yeni Kurulan 4 Şirketten 1'i Göçmenlere Ait

Göçmenler, göç ettikleri ülkelerde önemli ölçüde girişimci faaliyetlerde bulunup pek çok alanda patent geliştiriyor. **Bundesministeriums**

9 <https://ftalphaville.ft.com/2011/06/06/585096/demographics-and-destiny-us-immigration-edition/>

10 <http://startupsusa.org/fortune500/>

11 <https://www.brookings.edu/blog/the-avenue/2017/12/04/almost-half-of-fortune-500-companies-were-founded-by-american-immigrants-or-their-children/>

für Wirtschaft und Energie (BMW) raporu Almanya'da yeni kurulan her dört şirketten birinin göçmen kökenli olduğunu ortaya koyuyor.

Son olarak Türkiye kökenli Prof. Dr. Uğur Şahin ve Dr. Özlem Türeci'nin kurduğu Biontech şirketinin Covid-19 aşısını geliştirmesi dikkatleri bir kez daha göçmenlerin Almanya'ya katkılarına çekti.

Prof. Şahin ve Dr. Türeci dünyanın önde gelen gazetelerinin manşetlerinde "Dünyayı kurtaran çift" olarak nitelendirildi. Normalde 8-10 sene süren aşı çalışmaları bir yıl gibi rekor sürede sonuçlandı. Prof. Şahin Almanya'da kanserli hücreyi yok eden aşı geliştirerek ismini duyurmuştu. Ayrıca hastalıklı hücrelere karşı savunmaya geçen antikolar üzerinde çalışma yürütüyordu. Almanya'nın ilk 100 zengini arasına giren Prof. Şahin, bir dergiye verdiği mülakatta ilkokul 4'ten sonra öğretmenin onu en düşük seviyeli okula (Hauptschule) gitmesi gerektiğini belirtirken, Alman komşusunun itirazı sonrasında o okula gitmekten kurtularak Gymnasium'a kayıt yapabildiğini söyledi.

Prof. Şahin, Alman komşusu sayesinde şans eseri ayrımcı muameleden sıyrılıp bir başarı hikâyesi oluşturan nadir kimselerden. Ancak herkes

onun gibi şanslı değil; göçmen kökenli gençler arasında okulu yarıda bırakma oranı azımsanmayacak düzeyde.

Bu sonuç birçok faktöre bağlı olduğu gibi son senelerde artan İslamfobia ve yabancı düşmanlığı da önemli sebepler arasında. Bilhassa çoğu Alman medyasında göçmenlerin devletten aldıkları sosyal yardımlarla geçindikleri ve devlete yük oldukları yönünde haberler yayınlanıyor. Hâlbuki, Bertelsmann Vakfı'nın raporu göçmenlerin devlete yılda 22 milyar avro katkı sağladıklarını; istihdam, eğitim ve kültür-sanat gibi hayatın her alanında yer aldıkları ve topluma fayda sağladıklarını açıklıyor.

Göç Zenginliktir

Sonuç olarak küreselleşmeyle birlikte ülkeler arasında göç hareketleri hızlanıyor. Ayrıca ulus devletlerde dahi toplumları önemli ölçüde göçmen kökenli bireyler oluşturuyor. Ülkelerin sosyal, kültürel ve ekonomik seviyelerde göçmenleri hayata katmaları, vasıflı göçmenlerin önünü açmaları, göçmen çocukların eğitim sistemine kazandırılması hem de onlara ev sahipliği yapan ülkelerin gelecekleri için hayati öneme sahiptir.

Zeynep B. Uğur, 1982 Adana doğumludur. Ortadoğu Teknik Üniversitesi İktisat Bölümü'nden 2005 yılında mezun olmuştur. Lisans sonrası çalışmaları için Japon Devlet Bursu ile Japonya'nın Waseda Üniversitesi'nde yüksek lisansını 2009 tamamlamıştır. Daha sonra da Hollanda'nın Tilburg Üniversitesi'nden aldığı bursla bu üniversitede master ve doktorasını 2013 yılında tamamlamıştır. 2013 yılından bu yana Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nde çalışmaktadır. İnsan davranışları ve mutluluk konusunda birçok araştırması bulunmaktadır. Zeynep B. Uğur evli ve iki çocuk annesidir.

ZEYNEP BURCU UĞUR
Akademisyen

SURİYELİ GÖÇMENLER VE TÜRKİYE EKONOMİSİ

Suriyelilerin yıllardır Türkiye’de yaşamaları hem Türkçeye hem de Türkiye’de iş yapış biçimlerine aşina olmaları bu konuda bir beşerî sermaye edinmelerini beraberinde getirmiştir. Bu beşerî sermaye Suriye’ye ihracat konusunda Türk şirketlerin ellerini çok güçlendirebilecek bir unsurdur. Ayrıca, Suriyelilerin ana dilinin bütün İslam ülkelerinde yaygın olarak kullanılan Arapça olması ve Türkiye’de de Türkçe öğrenmeleri dolayısıyla Türk mallarının İslam ülkelerine ve özellikle Arap ülkelerinin pazarına erişimine de kolaylık sağlayabilirler.

2011 yılında Suriyeli gençler ile devlet arasındaki gerilim iyi yönetilemeyip, geçmişteki kötü yönetimden kaynaklanan birikmiş gerginlik sosyal patlamaya dönüşünce, Suriyeliler kendilerini bir iç savaşın ortasında bulmuştu. Komşuda pişen bize de düşer misali, Türkiye de kendini sınıra akın eden büyük bir göç dalgası ile baş başa buldu.

Savaşın ilk yıllarında Türkiye insan hakları açısından takdire şayan bir politika izleyerek, mültecilere kapılarını ardına kadar açtı. Bir süre sonra her ne kadar kontrollü göçmen politikası izlemeye çalışılsa da sınırın öteki tarafındaki katliamlardan dolayı göçmen akını pek de önlenemedi. Göç İdaresi

Başkanlığı’nın açıkladığı resmî rakamlara göre 2014’de 1.5 milyon, 2015’de 2,5 milyon ve 2017’de 3,5 milyon civarında Suriyeli Türkiye’nin çeşitli illerinde ikamet etmeye başladı.

Suriye iç savaşıyla gelen bu büyük nüfus Türkiye açısından elbette birçok sosyal değişimi de beraberinde getirdi. Ayrıca, Taliban sonrası koşullar nedeniyle Afganistan’dan gelmek isteyenlerle birlikte göç Türkiye gündemdeki yerini korumaya devam ediyor. Genel olarak göçmen karşıtı propagandanın en çok kullandığı malzeme göçmenlerin Türkiye’ye ekonomik bir yük olduğu söylemidir. Bu nedenle bu yazıda Suriyeli göçmenlerin Türkiye

ekonomisine etkilerini ele almaya çalışacağız.

Ele almayı hedeflediğimiz soruları şu şekilde sıralayabiliriz: İktisadi olarak göç ne anlama geliyor? Göçmenler gittikleri ülkelerin ekonomilerine nasıl etki ediyorlar? Göçmenler gittikleri ülkelerde işsizliğe neden oluyorlar mı? Göçmenler yardımlarla mı yoksa ellerinin emeği ile mi geçiniyor? Bu soruları yanıtlamaya çalışırken, göçmenlerle yaşama tecrübesi olan ülkelerdeki araştırma sonuçlarından da yararlanılmıştır.

İktisadi olarak göç, en kısa tanımıyla üretimin ve dolayısıyla ekonomik büyümenin en temel girdisi olan işgücü veya emeğin artması manasına gelir.

Göçmenler ve Ekonomik Büyüme

İlk olarak, iktisatçılar arasında en çok kullanılan model olan arz ve talep perspektifinden göçün etkisine bakmaya çalışalım. Bir fabrikada, bir şehirde veya bir ülkede üretim olması için gerekli üç temel faktör vardır. Bunlar işgücü/emek, sermaye ve teknolojik kapasitedir. Bu faktörlerden her birinde artış olması

arttıracığı için Türkiye ekonomisini büyütme yönünde etkilerinin olması beklenir. Ekonomik büyümenin bir de talep kısmı var. Göçmenlerin Türkiye’de de yeni bir hayat kurmak için Türkiye’de üretilen malları tüketmeleri ya da talep etmeleri gerekmektedir. Talebi artıracakları için de ekonomiye olumlu katkı yapmaları beklenir. Buradaki mekanizmayı anlamak için, bir pantolon firmasını örnek verebiliriz.

İlk olarak, talep kanalı için de ekonominin büyümesine hizmet etmektedirler. Diğer sektörler tekstil sektörüne kıyas edilebilir.

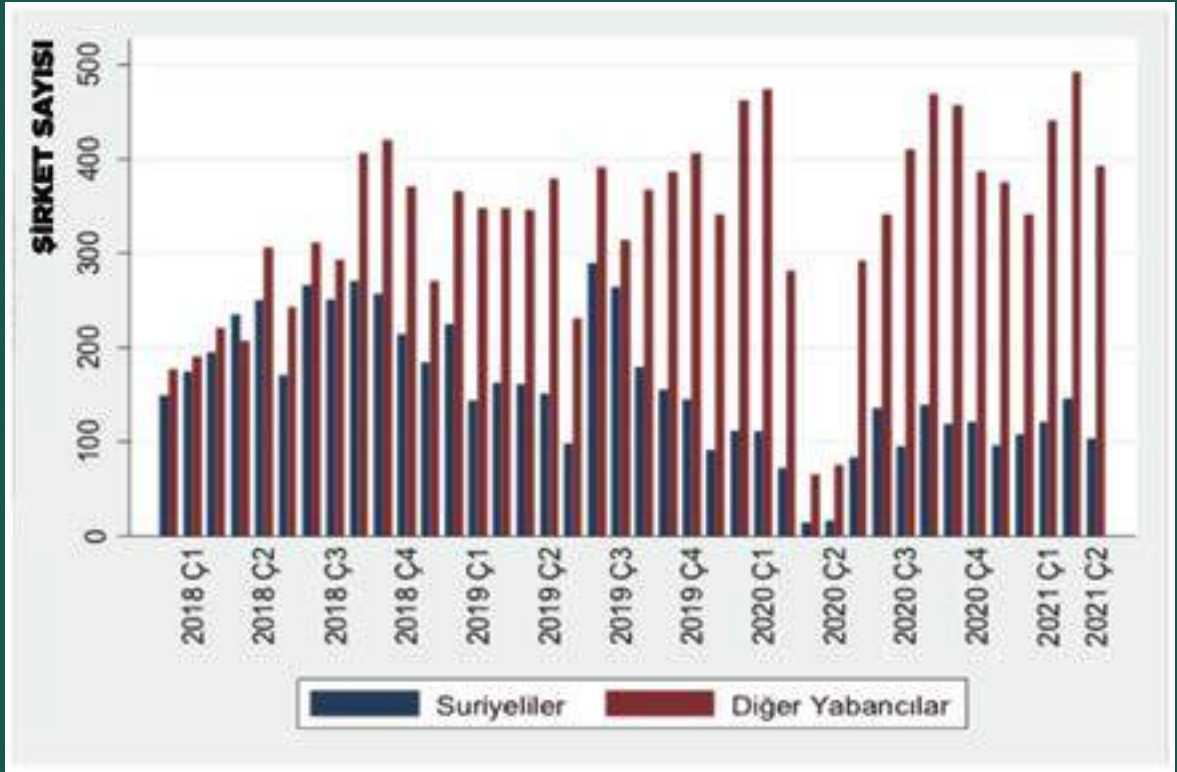
Özetle, göçmenlerin gelmesi genel olarak ekonomik pastanın büyümesi demek. Fakat göçmenlerin de oturduğu ekonomik dağıtım sofrasında pastadan pay almak isteyen kişiler de artacağından, herkesin pastadan eskisi kadar pay alması için göçmenlerin de

ekonomik büyümeyi netice vermesi beklenir. Suriye’den Türkiye’ye göç edenlerin kahir ekseriyetinin çalışma çağına olduğu düşünülünce (bu kısma ileride tekrar değineceğiz), Suriye’den gelen göçmenlerin işgücü miktarını

Suriyeli göçmenler pantolon dikme işinde çalışarak daha fazla pantolon üretilmesini sağladıkları için (arz kanalı) ve aynı zamanda giymek için pantolon satın alarak, üreticilerin pantolondan kâr elde etmesine de katkıda bu-

ortalama olarak yerli halk kadar pastayı büyütmesi yani üretime katkıda bulunması gerekir. Fakat üretimde ancak emek ile sermayenin birleşimi ile verimli sonuçlar elde edilir. Bunun için sermayenin de en azından emeğin arttığı

Şekil 1. Yabancılar Tarafından Kurulan Şirket Sayısı, Aylık

oranla artması gerekmektedir. Pantolon üreten firma örneğinden ilerlersek, göçmenleri işe alan firmanın üretimini artırabilmesi için göçmenlere de dikiş makinesi sağlayabilmesi gerekir. Türkiye gibi işgücünün sermayeye göre daha fazla olduğu ülkelerde göçmenlere karşı olumsuz bakış açısının altında yatan sebeplerden biri budur. Yani Suriyeli göçmenler denilince hemen akla işsiz veya çok ucuza çalışan kalabalıklar gelmekte veya bu imajın yerleşmesi için çaba harcan-

maktadır. Fakat burada ihmal edilen husus, göçmenlerin sermayelerini yanlarında getirdikleri ve aynı zamanda talep tarafından da ekonominin canlanmasına hizmet ettikleri hususudur. Bu açıdan, Suriyeli göçmenler özellikle işçi olarak Almanya'ya giden Türk göçmenlerden çok farklıdır.

Şöyle ki, Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin önemli bir kısmı savaştan önce çok canlı bir ticaret hayatı bulunan Hâlep'ten gelmektedir. Bu iş insanları Türkiye'ye göç

ettiklerinde beraberlerinde çok önemli bir sermayeyi de Türkiye'ye getirmişlerdir. Suriyeliler tarafından 2018 yılı başından 2021 yılı Nisan ayına kadar İstanbul'da 6.272 şirket kurulmuştur. Diğer farklı milletlerden olan yabancıların ise aynı dönemde kurduğu şirket sayısı 13.393'tür. Şekil 1'de Suriyelilerin kurduğu şirket sayısı ile Suriyeli olmayan diğer yabancıların kurduğu şirket sayılarının karşılaştırılması mümkün olmaktadır. Buna göre, özellikle 2018 yılının ilk iki çeyreğinde Suriyeliler

Şehir	Suriyeli şirket sayısı	Toplam şirket sayısı	% payı	Suriyeli şirketlere ait sermaye	Toplam sermaye	% payı
Gaziantep	2.604	28.439	9,16	1.497.057.228	45.643.971.681	3,28
Kilis	303	1.980	15,3	90.716.050	619.063.627	12,78
Şanlıurfa	494	11.236	4,39	219.668.781	8.475.045.285	2,59
Mersin	1.963	28.000	7,01	832.730.500	-	-

Kaynak: İstanbul Ticaret Odası Kayıtları

tarafından kurulan şirketler diğer milletlerin tamamı tarafından kurulan şirket sayısı kadardır. Tablo 1'de gösterildiği gibi 2021 yılında Suriyeliler Gaziantep'te 1 Milyar sermayeye sahip 2600 civarı şirket kurmuşlardır. Aynı tabloda gösterildiği gibi Kilis'teki şirketlerin toplam sermayesinin yaklaşık %13'ü Suriyelilere aittir. Bu konuda daha detaylı bilgi için İstanbul Ticaret Odası tarafından yayınlanan İstanbul Ekonomisinde Suriyeli Girişimciler Üretim, Yatırım, İstihdam, İhracat, İthâlât ve Ötesi: Bütünlüklü Bir Fotoğraf Oluşturabilmek adlı yayın incelenebilir.

Suriyeli göçmenlerin hem işgücü hem sermaye sağlayıcılar olarak uzun vadede Türkiye ekonomisini çok pozitif etkileyebileceği bir diğer kanal, uluslararası ticarettir. Suriyelilerin yıllardır Türkiye'de yaşamaları hem Türkçeye hem de Türkiye'de iş yapış biçimlerine aşina

olmaları bu konuda bir beşerî sermaye edinmelerini beraberinde getirmiştir. Bu beşerî sermaye Suriye'ye ihracat konusunda Türk şirketlerin ellerini çok güçlendirebilecek bir unsurdur. Çünkü Suriyeli göçmenler Suriyeli alıcı ve Türk satıcılar arasındaki bilgi ve iletişim eksikliğinin giderilmesinde önemli bir rol oynayabilir, böylece iki ülke arasındaki ticaret potansiyeli artacaktır. Ayrıca, Suriyelilerin anadilinin bütün İslam ülkelerinde yaygın olarak kullanılan Arapça olması ve Türkiye'de de Türkçe öğrenmeleri dolayısıyla Türk mallarının İslam ülkelerine ve özellikle Arap ülkelerinin pazarına erişimine de kolaylık sağlayabilirler. Buna örnek olarak, bir yüksek lisans öğrencim 50 Somalili tüccar ile yaptığı araştırmada, son yıllarda Somalili tüccarların Arapça bilen muhatap bulabilmeleri nedeniyle ticaret için Abu Dabi yerine İstanbul'u tercih ettikleri sonucunu ortaya koymuştur.

Göçün ticareti artırması etkisi kanalıyla ekonomik refahı artırmanın en iyi yollarından biri olduğu konusunda birçok iktisatçı hemfikirdir. David Ricardo tarafından ortaya koyulan mukayeseli üstünlük prensibine göre, bireylerin kendi mukayeseli üstünlüğü olan işi yapmasının toplumdaki toplam üretimi artırması iktisadın en temel bulgularındandır. Bir toplumun üyelerinin mukayeseli üstünlüğe göre işlerini bölüşmesi mantığını uluslararası ticarete uyarladığımızda, ulusların arasında da uzmanlaşmada artış, ölçek ekonomisinden istifade etme, fiyatları düşürme, seçenekleri artırma, rekabeti kızıştırma, yenilikleri tetikleme ve ekonomik büyümeyi arttırmaya neden olduğu sürece karşılıklı olarak hem ithal eden hem ihraç eden uluslara yarar sağlayacağı tahmin edilmektedir.

Hemen akla gelebilecek bir husus da, göçmenlerin Türkiye'ye gelmesi yerine

Suriye’de üretim yapıp Türkiye’nin onlardan ithâlât yapması fikridir. Fakat özellikle hizmet sektöründe hizmet ithâlâtının mümkün olmasını engelleyen bir takım nedenler bulunmaktadır. Örneğin, “Yaşlılara uzaktan bakmak, bir lokantanın bulaşklarının uzaktan yıkanabilmesi veya bir evin uzaktan boyanabilmesi günümüz teknolojisi ile mümkün değildir. Bu da göçü özellikle hizmet sektöründe uzmanlaşmanın yegâne aracı hâline getirmektedir.

Göçmenler İşimizi Elimizden Alıyor mu?

Göçmen karşıtı propagandanın en çok kullandığı bir diğer söylem, göçmenlerin yerel halkın işlerini ellerinden aldığı/alacağı şeklindedir. Göçmenlerle yaşama deneyimi olan birçok ülkede de en çok araştırılan nokta burasıdır. Göçmenlerin işgücünü arttırdığı için reel ücretlerde kısa süreli bir düşüşe neden olmalarını beklemek teorik olarak doğrudur. Daha somut ifade etmek gerekirse, Suriyeliler daha önceden Türklerin yaptığı işleri daha ucuza yapmaya başladığında, Türk halkının Suriyelilerin işgücü ile ikame olan (onun yerine geçebilen) kısmının istihdam imkânlarının azalması normaldir.

Suriyelilerin Türkleri ikame edici özelliği, Türklerden daha ucuza çalışmaları dolayısıyla işletmeler tarafından tercih edilmelerinde yatmaktadır. İşgücünü kabaca homojen kabul eden ve ekonomik büyümeyi de hesaba katmayan bu yaklaşıma göre Suriyelilerin gelmesi Türk halkının işsizliğini arttırabilir. Bu yaklaşımda hesaba katılmayan iki nokta bulunmaktadır. Birincisi, Suriyelilerin emeği ile Türklerin emeği her zaman birbirini ikame edici değildir, çünkü işgücü veya emek homojen değil, heterojen bir üretim faktörüdür. Diğer bir ifade ile emeğin çeşitleri vardır. Bir Suriyeli kendini mobilya boyama işinde geliştirdiyse, Türkiye’nin yerli halkından hâlihazırda mobilya boyacısı olanlar eğer Suriyelilerin çalışmaya razı olduğu ücretlere çalışmaya razı değilse işsiz kalması beklenebilir. Fakat Suriyeliler mobilya boyama işinde uzmanlaştığında, Türkiye’nin yerel halkının da mobilya pazarlama, uluslararası pazarlara mobilyalarını satma ve Suriyelilerin de yardımıyla Arap ülkeleri pazarlarına açılmaları gibi katma değeri daha yüksek işlere yönelmeleri mümkündür. Bu mekanizmaya Suriyeli öğrencilerin gelmesiyle Türk öğrencilerin daha yüksek eğitime yöneldiğini gösteren bulgular da örnek verilebilir.

Suriyeli göçmenlerin Türklerin işlerini ellerinden alacağı söyleminin altında yatan bir diğer kabul, toplam işlerin sabit olduğu varsayımıdır. Hâlbuki bu mantık üniversiteden mezun olup iş hayatına yeni giren her gencin hâlihazırda çalışan insanların işini elinden alacağı fikrinden farksızdır. Hakikatte ise, canlı bir ekonomide iş piyasasına yeni girişler ile oluşan talep ekonomiyi daha da büyütmektedir. Bu nedenle iyi işleyen bir ekonomide göçmen emeği olsun, yeni mezun gençler olsun veya kadınların emeği yoluyla olsun ekonomiye yeni emek girişi işsizliği mutlak olarak artırmaz. Burada kritik nokta yeni işgücü artışıyla beraber mal ve hizmet talebinin artıp artmamasıdır. Ekonominin yapısal sorunları olduğu durumlarda işsizliğin artması ise, ayrı tartışılması ve çözümlenmesi gereken bir sorundur ve sorunu göçmenlerin üzerine yıkararak yapısal sorunlarımızı çözmüş olmayız. Bu hususta görünen ve görünmeyen etkileri ayırt edebilecek dikkatli gözlerle ihtiyaç vardır. Çoğu insan, Suriyeli bir işçinin daha önceden bir Türk işçi tarafından yapılan işi yaptığını fark etmekte iken, Suriyeli işçiler sayesinde yerli işçilerin daha katma değeri yüksek işler için serbest kalması sonucu

ortaya çıkan yeni işler ise Suriyelilerin etkisi değil de, Türk işçilerin kabiliyetlerine verilmektedir. Hâlbuki yerli işçilerin göçmenlerden gelen rekabet sonrası daha yüksek katma değerli işlere yönelmesi de göçmenlerin etkisidir fakat bu etkiyi herkes doğru teşhis edememektedir. Ekonomide yaratıcı yıkım olarak adlandırılan yeniliklerin eski teknolojileri ve eski koşullarda geçerli olan işleri ortadan kaldırması daimi bir süreçtir. Göçmenler olsa da olmasa da zamanla yeni işler ortaya çıkmakta ve bazı işler tarihe karışmaktadır.

Göçmenler Yardımlarla mı Geçiniyor?

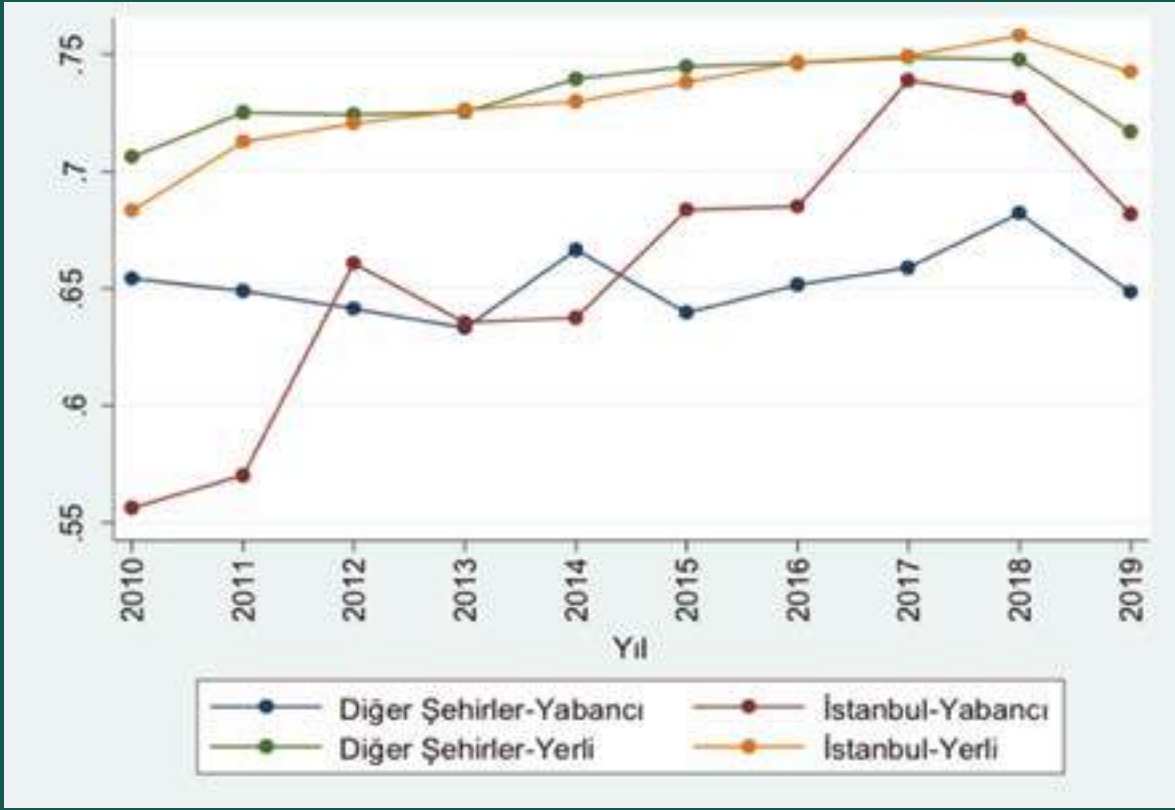
Göçmenler ile ilgili bir diğer mit, çalışmadan yardımlarla geçindikleridir. Bilindiği gibi resmî kayıtlı çalışma önündeki çeşitli bürokratik engellerden dolayı dünyada da Türkiye'de de göçmenler arasında kayıt dışı çalışma önemli bir yüzde oluşturmaktadır. Bundan dolayı, kayıt dışı istihdamı da gösterebilen anketlerden elde edilen verilere bakılması daha makuldür. Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA)'nın 2018 yılı verisinde Suriyeliler ile ilgili veri bulunmaktadır.

Bu araştırma sonuçlarına göre Türkiye genelinde 18-64 yaş grubundaki Suriyeli erkeklerin %59'u ücret karşılığı bir işte çalışmaktadır. Aynı yaş grubundaki Suriyeli kadınlara baktığımızda bu oranın sadece %6'sının ücret karşılığı çalıştığı görülmektedir. İstanbul'da yaşayan aynı yaş grubundaki Suriyeli erkeklerin ise %80'i ücret karşılığı çalışmaktadır. Yine aynı yaş grubunda İstanbul'da yaşayan Suriyeli kadınların ise %8'i çalışmaktadır. İstanbul'da yaşayan Suriyelilerin -hem kadın hem erkekler için-, Türkiye'nin geri kalanındaki Suriyelilerle kıyasla, çalışma ihtimalleri daha yüksektir.

Bu hususta yararlanılabilecek bir diğer veriseti de Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yapılan Hane halkı İşgücü Anketidir. Bu anketin dezavantajı katılımcılara sadece nerede doğdukları (Türkiye

veya Yurt Dışı) ve hangi yıldan itibaren Türkiye'de yaşamaya başladığı sorulmasıdır. Katılımcılara hangi ülkede doğdukları sorulmadığı için Suriyelileri tam olarak teşhis etmek mümkün olamamaktadır. Yurt dışında doğan kişilerin yabancı kabul edildiği tasnife göre bu anket, yabancıların ve dolayısıyla Suriyelilerin Türkiye'de iş piyasasındaki durumları ile ilgili fikir vermektedir. Suriyeliler Türkiye'ye 2011 yılından sonra geldiği için Şekil 2'de 2010 yılından itibaren yabancıların durumu incelenmiştir. Bu şekilde Türkiye'nin diğer şehirleri ile İstanbul'da yaşayan yerli ve yabancı erkekler için ortalama istihdam oranları gösterilmektedir. Bu grafikte erkek istihdamının incelenmesinin nedeni erkek istihdamının iş imkânları ve ekonomik göstergelerden kadın istihdamından daha

TÜRKİYE GENELİNDE 18-64 YAŞ GRUBUNDAKİ SURİYELİ ERKEKLERİN %59'U ÜCRET KARŞILIĞI BİR İŞTE ÇALIŞMAKTADIR. AYNI YAŞ GRUBUNDAKİ SURİYELİ KADINLARA BAKTIĞIMIZDA BU ORANIN SADECE %6'SININ ÜCRET KARŞILIĞI ÇALIŞTIĞI GÖRÜLMEKTEDİR. İSTANBUL'DA YAŞAYAN AYNI YAŞ GRUBUNDAKİ SURİYELİ ERKEKLERİN İSE %80'İ ÜCRET KARŞILIĞI ÇALIŞMAKTADIR.

Şekil 2. Yerli ve Yabancı Erkekler İçin Ortalama İstihdam

fazla etkilendiği tespitine dayanmaktadır. Kadın istihdamı ise ekonomik göstergelerden bağımsız olarak çeşitli değer yargılarından, çocuk sahip olup olmama durumundan etkilendiğine dair bulgular vardır. Türkiye'nin diğer şehirlerinde ve İstanbul'da yaşayan yerli halk için istihdam oranları yeşil ve sarı eğri ile gösterilmekte, kırmızı ve mavi eğriler ise Türkiye'nin diğer şehirlerinde ve İstanbul'da yaşayan yabancılara ait istihdam oranlarını göstermektedir. 2011 yılından itibaren yabancı

erkeklerin istihdamının belirgin şekilde arttığını gösteren Şekil 2'deki kırmızı ve mavi eğri, Suriyelilerin iş piyasasına özellikle İstanbul'da artan oranda girdiklerini göstermektedir. Çünkü Suriyelilerden başka 2011'den sonra Türkiye'ye büyük sayılarda giren yabancı yoktur. Özellikle 2017 ve 2018 yılında İstanbul'daki yabancı erkeklerin istihdam oranı yerlilerin istihdam oranından %1-2 civarında düşüktür. Diğer bir ifade ile yabancılar da en az yerliler kadar çalış-

rak kazanmaktadır. Diğer şehirlerdeki yabancıların istihdam oranının yerlilerden geri olması iş bulamıyor olmaktan kaynaklanabilir. Yine de diğer şehirlerdeki yabancıların dahi yaklaşık %65'i çalışarak kazanmaktadır. Türkiye'nin diğer şehirlerinde yaşayan yerli halktan erkekler ile İstanbul'da yaşayanların istihdam açısından çok benzer oldukları Şekil 2'deki sarı ve yeşil eğrilerin birbirine çok yakın seyretmesinden anlaşılmaktadır. Bu şeklin gösterdiği bir diğer

bulgu da 2019 yılına kadar yabancıların büyük oranda Suriyelilerin istihdamının artmasına paralel olarak yerli halkın da istihdamının artmasıdır. 2019 yılında ise yerli ve yabancı herkesin istihdam oranlarında düşüş olmuştur. Bu da yabancı erkeklerin özellikle İstanbul'da daha fazla istihdam edilmelerinin İstanbul'da yaşayan yerli halkın istihdamına zarar verdiği tezini çürütmektedir. Şekil 2'den yapılabilecek bir diğer çıkarım yabancıların ve Suriyelilerin İstanbul'a yerleşmeyi tercih etmelerinde daha çok istihdam edilmelerinin rol oynuyor olabileceğidir. Şekil 2'deki mavi ve kırmızı eğrileri kıyaslandığında yabancılar için ortalama istihdamın İstanbul'da özellikle 2015'ten sonra Türkiye'nin diğer şehirlerinden belirgin olarak daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bu kısmın başındaki soruya geri döndüğümüzde, Suriyeli erkeklerin çok büyük oranda -yaklaşık üçte ikisinin- çalışıp kazanarak geçimlerini sağladıklarını verilerden öğrenmekteyiz.

Bu kadar rakamdan sonra, bakış açımıza biraz insani boyut da katmak amacıyla, Alman Millî Futbol Takımı'nın gözde oyuncuları İlkay Gündoğan ve Mesut Özil'in de göçmen olduğunu belirt-

mekte fayda görüyorum. Binlerce Amerikalıya hem iş imkânı sunan hem de onlara Türkiye'nin tarihsel gıdalarından olan yoğurdu sevdiiren Hamdi Ulukaya'nın bir göçmen olduğunu da hatırlamakta fayda vardır. Bütün dünyanın bilgi birikimine bir iki tuşa dokunmakla ulaşmamızı sağlayan hatta bazen Şeyh Google diye de lakap takılan Google şirketinin kurucularından Sergey Brin'in Rusya'dan Amerika'ya gitmiş bir göçmen olduğu da dikkat çekici. Birçok küresel şirketin CEO'sunun da göçmen olması, göçmenlerin Dünya'ya kazandırdıklarının adları zikredilen şahıslara münhasır olmadığını ispat eder niteliktedir.

Bu arka plan bilgisiyle Suriyeli göçmenlerin eğer göç iyi yönetilebilirse, Türkiye ve dünyaya neler kazandırabileceklerini hayal gücünüze havale ediyorum.

Göçmenlerde böyle büyük bir potansiyel varsa, bunu neden göremediğimiz ve neden hep Suriyelilerin yük olduğu algısının gündemde olduğu sorusu akla gelebilir. Bu büyük potansiyelden yararlanamamamızın temel nedeni olumsuz milliyetçilik duygularıdır. Diğer bir ifadeyle, her ne kadar ekonomik olarak Suriyelilerden yarar da sağlasa, eğer

bir insan kendinden farklı olana düşmanlık besliyorsa, o faydayı göz ardı edebilir. Her ne kadar olumsuz milliyetçilik konusunu hak ettiği kadar açıklamak bir iki satırda mümkün değilse de, şu kadar söyleyim ki, araştırma bulguları çok çeşitli sosyal ağlarda birbirine daha çok benzeyen insanların bir arada olmayı tercih ettiklerini göstermektedir. Yani, insanın kendi milletinden olan insanları bir derece fazla sevmesi doğaldır ve bu toplumsal hayattaki işlerimize ve ilişkilerimize kolaylık verir. Bu his benzer olanı daha fazla tercih etmek olarak tezahür ettiğinde sorun yok iken, farklı olana düşmanlık hâline dönüştüğünde sorun kendini göstermeye başlamaktadır.

Velhasıl, Türkiye Suriyeli göçmenleri iç kargaşa dolayısıyla bir anda evinde buldu. İrademiz olmadan başımıza gelen durumlarda mümine yakışan, olayların hayır cihetini görmeye çalışmak ve şer gibi lanse edilen bu göçmen meselesini nasıl hayra çevirebileceğimizin yollarını aramaktadır. Sadece ekonomik açıdan baktığımızda bile meselenin çok hayır cihetleri olabileceği açıktır.

Merve Özdenler*Klinik Psikolog**Yeryüzü Çocukları Derneği Yönetim Kurulu Üyesi*

MÜLTECİ ÇOCUKLARIN SOSYAL UYUMUNDA EĞİTİMİN ROLÜ

Lise eğitimini İstanbul TED Koleji'nde, üniversite öğrenimini Sabancı Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde, yüksek lisans öğrenimimi ise Üsküdar Üniversitesi Klinik Psikoloji alanında tamamladı. 2019-21 yıllarında Yeşilay kurumunda TBM Revizyon Projesinde Kumar Bağımlılığı konusunda danışman olarak çalıştı. Ayrıca Problemlili Kumar Oynama Şiddet Endeksi Türkçe Versiyonunun Psikometrik Özellikleri adlı ölçeğin geliştirilmesinde araştırmacı olarak yer aldı. Yeryüzü Çocukları Derneği'nde İzleme ve Değerlendirme Birimi gönüllüsü olarak İNSAMER ve Syrian Dialoge kurumu ile işbirliği hâlinde "İNSAMER - Suriyeli Öğrenciler

Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu"

isimli raporun yazılmasında katkı

sağladı. Psikoloji alanında, Bilişsel

Davranışçı Terapi, Kişilerarası İlişkiler

Terapisi, Logoterapi Eğitimi ve Narrative

Terapi eğitimlerini tamamladı. Ağırıklı

olarak varoluşçu yaklaşımla ergen ve

yetişkin danışanları takip etmekte.

Yeryüzü Çocukları Derneği'nde 2019

yılından bu yana mentorlük, psikososyal

destek birim sorumluluğu, program

yöneticiliği ve yönetim kurulunda başkan

yardımcılığı yapmakta. Temel olarak

hakları risk altında olan çocuk ve gençlere yönelik çalışmaların

gerçekleştirilmesi ve çocuk hakları savunuculuğu alanında

çalışmaları yürütmekte.

Eğitim sistemine entegre olamayan gcmen çocuklar ocuk işçiliği, madde bağımlılığı, suç örgütlerinin parçası olma ve istismar gibi risklerle karşı karşıya kalıyor. İleride toplumun bir parçasını oluşturacak bu çocuklar eğitim aldıkları lde hayata karışarak hem kendileri hem de içinde yaşadıkları bu toplum için faydalı bireyler olarak yetişecekler.

Zorunlu gc ve beraberinde getirdiği mültecilik durumu şüphesiz en çok çocukları etkiliyor. Zira gc hareketi en iyi şartlar altında gerekleşe bile, doğası gereği travmatik bir eylem. Türkiye son 12 yılda özellikle sınır komşusu Suriye’de yaşanan iç savaş sonrası yoğun gc akınına maruz kalırken gcle gelen binlerce ocuk ise savaş travması ile başa çıkılmaya alışıyor. Gc İdaresi rakamlarına göre Türkiye’de 3 milyon 7 yüz bin civarında Suriyeli mülteci yaşıyor, bu rakamın yarıya yakını ise çocuklardan oluşuyor. Türkiye’ye gc etmek zorunda kalan Suriyeliler lkelerinde rejim değişmediği sürece can güvenlikleri olmadığı gerekçesiyle ger dönmek istemiyor. Bu durumda Türkiye’de yaşayan yüz binlerce Suriyeli ocuğun bir an önce eğitim sistemine entegre edilmesi gerekiyor.

Birçok aile, savaşın kısa sürede biteceği dşnncesi ya da ekonomik gerekçelerle gücün ilk yıllarında çocuklarını okula gnder(e)medi. Yıllar geçtikçe ne savaş bitti ne de çocuklar okula gidebildi. Suriye’de yaşanan iç savaşı II Dünya Savaşı’ndan bu yana dünyanın yaşadığı en ağır insani kriz olarak tanımlayan UNICEF, yıllarca eğitimden mahrum kalan çocukların kayıp kuşak olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu vurguladı. Türkiye 2015 yılından itibaren Suriyeli ocukların eğitim sistemine entegre edilmesi için çalışmalara başladı.

Uyumun Sağlanmasında Eğitim nemli Rol Oynuyor.

Gc, bireylerin bedensel ve zihinsel sağlığı üzerinde kritik sonuçlar doğurur. Zorunlu gc eden bireylerin travmatik durumlarla başa çıkabilmeleri ve öz yeterliliklerini

artırmaları için psikososyal anlamda desteklenmesi gerekir. Özellikle ocukların anlaşıldıklarını hissettikleri bir ortam içinde olmaları gücün neden olduğu psikososyal sorunları azaltabilmek ve gelişimsel gerekliliklerini yerine getirebilmeleri için elzemdir. Acil durumlarda eğitimin rolünü değerlendiren araştırmalar ve çalışmalar, travmatik öyküsü bulunan çocukların psikososyal ihtiyaçlarının karşılanmasında ve karşılıklı uyumun sağlanmasında eğitimin temel bir rol oynadığı gösteriyor. Bu noktada okullar, mülteci çocukların yukarıda bahsedilen ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir ortam sağlayabilmekte.

Gcmen, Mülteci ve Sığınmacı ocukların Eğitim Hakkı

Türkiye’de Gc İdaresi Başkanlığı’nın 2021-2022 verilerine göre, Türkiye’de okul çağında (5-17 yaş) olan yaklaşık 1

milyon 366 bin yabancı uyruklu çocuk bulunuyor. Bu sayının %82'sini ise Suriye uyruklu çocuklar oluşturuyor. Okul çağındaki yabancı uyruklu çocuklardan %32'si yani yaklaşık 430 bini hâlâ en temel ihtiyaçları olan eğitime ulaşamamakla beraber okul dışındaki çocukların %92'si Suriye uyruklu çocuklardan oluşuyor.

Mülteci Çocukların Okullaşmasının Önündeki Engeller

Türkiye'de devlet bu konuda birçok adım atsa da mülteci çocuklar eğitime erişimde ve eğitimlerini sürdürmekte birçok engelle karşılaşılıyor. Bu engellerin arasında ilk sıralarda dil engeli geliyor. Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil yeterliliğinin olmaması, okul derslerini anlayamama ve takip edememenin yanı sıra okul idaresi, öğretmenleri ve akranları ile iletişim kurmalarını güçleştirirken; iletişimsizlikse sosyal uyuma giden yolları engelliyor. Ekonomik elverişsizlik ve buna bağlı olarak ortaya çıkan çocuk işçiliği özellikle ailede çalışabilecek yetişkinlerin yokluğunda ve erkek çocuklar arasında sıkça yaşanan durum. Çalışmak zorunda kalan çocuklar zorlu şart altında çalışarak ait olduğu okul ve hakkı olan eğitimden mahrum kalıyor. Çocuk işçiliği gibi nedenlerden uzun

süre eğitim hayatından uzak kalmış veya eğitim hayatına Türkiye'de başlayacak olan bazı mülteci çocuklar eğitim dilinin Türkçe olması ve yıl kaybının telafi edilemeyeceği fikrinden hareketle okuldan uzak durabilmektedir.

Okul kayıt işlemi için devlet okullarına müracaat eden mülteci ailelerin bir kısmı idare ile dil sorunu nedeniyle iletişim kuramadıkları için okul

kaydını tamamlayamadan dönebiliyorlar. Okullarda tercümanın bulunmaması ve okul idaresinin mülteci öğrencilerin kayıtlarını almada istekli olmayışları ailelerin kayıt sürecini olumsuz etkiliyor.

Mülteci öğrencilerin okula erişimlerini engelleyen kültürel sebeplere ise daha çok kız çocuklarında rastlanıyor. Kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesi, ailelerin Türk

“Okulu bıraktım ama gerçekte okumak istiyordum. Ben çalışmasaydım aileme kim bakacaktı? Kardeşlerimi okula gönderiyorum, biliyor musunuz? Onlar okuyacaklar. Öncelerde okuldaki çocuklar beni ‘Suri’ diye çağırıyor ama sonradan beni sevdiler. Başlarda Türkçe’yi anlamıyordum. Ama sonra öğrendim. Çok iyi bir öğretmenim vardı ve bana hep yardım ederdi. Ama sonra babam işsiz kaldı. Babam yaşlı olduğu için kimse ona iş vermek istemedi. Annem de yaşlı. Yalnızca ben çalışabilirim. ‘Açıköğretim var’ dedim öğretmenime, ‘adresini verir misin? Şu an okumuyorum ama belki açık öğretimle devam edebilirim. Burs bulsaydım, okurdum. Burs istediklerim bana paran yoksa çalışmalısın dedi. Okumak istedim.” M, 13, Erkek

okullarında verilen karma eğitimden tedirgin olması ve kız çocuklarının ev işlerinden sorumlu görülmesi eğitim hayatından uzak bırakılmasına neden olabiliyor. Mülteci bireylerin geleceğine ilişkin hissettikleri belirsizlik, çocukların okullaşmasını da olumsuz etkiliyor. Özellikle kendine eğitim ile bir gelecek göremeyen çocukların, eğitimi vakit kaybı olarak görerek çalışma hayatına yönelmesi rastlanan bir durum. Son olarak, bazı mülteci aileler hayatlarındaki karmaşa ve sorumluluklar nedeniyle çocuklarının eğitimini ikinci plana atabiliyor.

“Eğitim İyileştirir ve Topluma Kazandırır”

Mülteci çocuklar tarafından algılanan sosyal desteğin yüksek olduğu okul ortamlarının sınıfın çokkültürlü bir

ortama dönüşmesine; mülteci çocukların yaşadığı travma etkilerinin azaltılmasına ve genel uyumlarının sağlanmasında önemli bir katkısı bulunur. Okulun sunduğu ortam çocuklara kendilerini güvende hissettirirken aynı zaman da onları hayata hazırlayacak bilgi ve beceriler kazandırarak geleceğe umutla bakmalarını sağlar. Ayrıca akran ilişkilerinin farklı değerler, fiziksel, psikolojik, sosyal beceriler geliştirmek gibi kazanımları vardır. Tüm bu süreçlerden geçen öğrenciler sonunda çevresine ve topluma uyum sağlayabilen bireyler olur.

Eğitim kurumları, göç sonrasında bireylerin topluma entegre olmalarında en etkili unsurlardan biridir. Mültecilerin topluma uyum sağlaması, eğitime katılım; ekonomik bağımsızlık ve topluma du-

yulan aidiyet hissi sonucunda gerçekleşir. Çocuklar için bu durum, okul kayıt önündeki engellerin aşılması, nitelikli ve kapsayıcı eğitime eşit şekilde erişimin sağlanması, destekleyici ve kabul edici okul ikliminin oluşması sayesinde mümkün olmaktadır. Çocuklar için ideal sosyal ortamlardan biri olan eğitim kurumlarının içerisinde geliştirilen aidiyet duygusu, zamanla topluma yansıtılarak sosyal uyuma dönüşür. Bu yönüyle okullar, etnik gruplar arasındaki sosyal ilişkilerin şekillenmesine, önyargıların ve ayrımcı davranışların azaltılmasına fırsat veren bir ortam kurma görevi üstlenir.

“Okula ilk yazıldığımda arkadaşlarım beni dışladı. Türkçe bilmiyordum. Müdür beni 6. sınıfa yazdırdı; ama Türkçe bilmediğim için hiçbir şey anlamadım. Çevrem bana salakmışım gibi davrandı. Türkçe bilmiyorum ama salak değilim. Okula devam etmeye sadece bir yıl dayanabildim ve sonra bıraktım. Ama insanların kötü davranmasından kurtulamadım. On üç yıldır yaşıyorum ama altı yıldır dışlanıyorum.” R, 13 yaşında, Kız

Çokkültürlü Eğitim Mümkün!

Okuldaki kabul edici ortamın kurulmasında en önemli aktörlerden olan öğretmenlerin, sınıftaki farklı kültür ve etnik kökenden gelen öğrencilere karşı duyarlı, ilgili ve hassas olmasının mülteci çocuklara yönelik koruyucu bir etkisi vardır. Türkiye’deki eğitim sistemi, müfredat ve ders materyalleri çokkültürlü bir eğitime yönelik değildir. Bu nedenle son yıllarda giderek artan ve gelecekte de artması beklenen göç dalgası göz önünde bulundurularak, eğitim sisteminin çokkültürlü bir yapıya uyarlanması; müfredatın ve ders kitaplarının revize edilmesi; öğretmen ve okul idarecilerinin toplumsal uyumu sağlayabilecek bilgi ve becerileri edinmeleri için eğitim almaları önemlidir.

Göçmen bir çocuğu okuldan uzaklaştıran bütün bu sebepler

mülteci çocukların eğitime dâhil olamama ve okulu bırakma oranlarını artırmaktadır. Okul dışında kalan çocuklar ise çocuk işçiliği, madde bağımlılığı, suç örgütlerinin hedefinde olma, istismar gibi büyük risklerle karşı karşıya kalıyor. Buna karşılık, ileride toplumun bir parçasını oluşturacak bu çocuklar eğitim aldıkları ölçüde hayata karışarak hem kendileri hem de içinde yaşadıkları bu toplum için faydalı bireyler olarak yetişecekler. Belirtilen sebepler doğrultusunda ülkemizdeki mülteci çocukların eğitim hakkına kavuşması birçok açıdan büyük önem taşıyor.

Bugün kalem tutan bir el yarın dünyayı çizecek...

Göç ve sosyal uyum alanında devlet kurumları tarafından başlatılan uygulamalara tamamlayıcı nitelikte ve çeşitli alanlarda çalışmalar yapan çok sayıda sivil

toplum kuruluşu bulunuyor. Sivil toplum kuruluşları, mülteci çocukların yukarıda gruplandırılan dezavantajlı durumlar ile karşılaşmalarını önleyebilmek veya riskleri azalmak amacıyla; okullaşma, akademik, psikososyal ve benzeri alanlarda çalışmalar yaparak çocukların okula erişimlerine, eğitimlerini sürdürmelerine, geleceğe bakışlarını daha pozitif hâle getirebilmelerine ve sosyal hayatta aktif şekilde var olabilmelerine destek oluyor.

Bu alanda çalışmalar yapan bir sivil toplum kuruluşu olan Yeryüzü Çocukları Derneği (YEÇED), çocuk işçiliği başta olmak üzere herhangi bir nedenden okul dışında olan onlarca mülteci çocuğun ihtiyaç hâlinde ailelerine maddi destekte bulunarak okula erişimlerini desteklemekte; düzenli olarak akademik ve psikososyal destek sağlayarak

öğrencilerin kayıp nesil olma riskinin önüne geçmekte ve hak ettikleri eğitim hayatına kavuşmalarına destek olmaktadır. YEÇED, 2016 yılından bu yana 130 çocuk işçinin çalışma ortamından alınıp okula kayıt edilmesini ve 600 öğrencinin hayatına dokunarak eğitim sürecinin desteklenmesini ve psikolojik iyi oluşlarının gelişimini sağladı. Hayalleri doğrultusunda çalışan 11 öğrenci ise üniversiteli oldu; mimarlık, tıp, uluslararası siyaset, öğretmenlik gibi bölümlere yerleşerek Suriye'nin yeniden inşası için toplumlarına nitelikli gençler olma yolunda adım adım ilerliyorlar.

Bir ülkede etnik, dini ve sosyal ayırım gözetmeksizin herhangi bir çocuğa yapılan yatırım, içinde yaşanılan toplumun geleceğine yapılan bir yatırımdır. Eğitim ve diğer tüm insani haklarının çocuklara ulaştırılması bütün insanlığın meselesidir çünkü bugün kalem tutan bir el yarın dünyayı çizecektir. Yarınlar nitelikli ve donanımlı bireyler yetiştirmek bugünün yetişkinlerinin değerlerini, vicdanlarını, eylemlerini gözden geçirilmesine ve herkesin üzerinde olan sorumluluğu fark etmesine bağlıdır. Bugün hep beraber yarını değiştirmeye var mısınız?

Mahmut Kaya

Akademisyen

GÖÇÜN HATIRLATTIKLARI: DÜNYA EVİMİZ, İNSANLAR KARDEŞİMİZDİR

Harran Üniversitesi Öğretim Üyesi, 1977 yılında Şanlıurfa'da doğdu. İlk ve orta öğretimi Şanlıurfa'da tamamladı. 2000 yılında Fırat Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun oldu. Sosyoloji yüksek lisansını 2004 yılında Harran Üniversitesinde bitirdi. Aynı alanda doktorasını 2013 yılında Selçuk Üniversite'sinde tamamladı. 2014 Harran Üniversite'si Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmalarına devam ediyor.

İslam dini açısından bakıldığında muhacire, yolda kalmışa, mazluma kucak açmak, onunla yardımlaşmak ve dayanışma göstermek Kur'an-ı Kerim ve peygamber öğretisinde emredilen bir normdur. Diğer semavi dinler de muhacirlere, mazlumlara yardım etmeyi onları korumayı teşvik eder.

GÖÇÜN HATIRLATTIKLARI: DÜNYA EVİMİZ, İNSANLAR KARDEŞİMİZDİR

Bazı uzmanlar asrımızı göçler çağı olarak nitelendiriyor; gelişen iletişim, ulaşım imkânları, yaşanan savaş ve çatışmalar geçmiştekine oranla bugün insanların kitlesel olarak yeryüzünde daha mobil hâle geldiğine işaret ediyor. Söz konusu yaşananlar sayesinde dünya bir yandan küçük bir köy hâline gelirken diğer yandan bu köyde hegemonya kurmak adına dünyayı zehirleyen kimseler nedeniyle bu köyde yaşam gittikçe zorlaşıyor. Küresel düzeyde karşımıza çıkan çeşitli eşitsizlikler, otokratik, despot rejimler, doğanın tahrip edilmesi beraberinde insanların kitlesel olarak yer değiştirmelerini etkileyen ana faktörler. Zorunlu göç dediğimiz bu süreç günümüzde neredeyse dünyadaki tüm toplumları etkilemiş durumda. Birleşmiş Milletler

Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) verilerine göre zorla yerinden edilmiş insan sayısı 100 milyonu aşmış durumda. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) 2020 Dünya Göç Raporu, doğduğu ülke dışında yaşayan insanların sayısının 281 milyona ulaştığını belirtiyor. İç işleri bakanlığına göre Türkiye'de 5 milyon 500 bin 690 yabancı var. Bunlardan sığınmacı olanlar 4 milyon 82 bin 693 kişi, 1 milyon 417 bin 997 kişi Türkiye'de ikamet eden düzenli göçmen iken, 3,7 milyon kişi ise geçici koruma altındaki Suriyeliler.

Göç ve göç eden mevzusu herhangi bir şekilde kendisini hissettiriyor. Kimi zaman televizyonlarda, kimi zaman şehrimizde herhangi bir mekânda yurtlarından çıkarılmış veya çıkmak zorunda kalmış insanlara rastlıyoruz. Her birimizin tepkisi insan mefhumuna yüklediğimiz anlamla yakından ilişkili as-

lında. Ben ve öteki, yerleşik ve göçebe, ev sahibi misafir ve benzeri bütün ayrımlar insan ilişkilerine yüklenen anlamlarla form kazanıyor. Benzer şekilde yurttaş ve yabancı dikotomisinde tezahür eden dünyaya yüklediğimiz anlam, coğrafyalara çizilmiş sınırlara yüklediğimiz anlam da bu içerme ve dışlama pratiklerinin temelini oluşturuyor. Ancak öte taraftan tüm bu ayrımları ortadan kaldıran ve bireyleri insanlık paydasında buluşturan yaklaşımlar da mevcut. Bugün dünyada birçok sebeple birlikte yeryüzünü yaşanmaz kılan çatışmaların temelinde bu tasnif duygusu yatmaktadır. Kendisini üstün görme, ırkçılık, milliyetçilik, cinsiyetçilik ve ideolojik bağnazlıklar dışlama ve ayrımcılığı besleyen ana unsurlar. Söz konusu hastalıklı bakış açısına eğitim süreçlerinde, medyada, gündelik hayatta farklı şekillerde ve dozlarda maruz kalıyoruz. Üstelik bu tutum ve davranışlar yaş,

cinsiyet ve statü fark etmeksizin birçok kimsede karşımıza çıkabilmektedir.

Ulusal ve uluslararası yasalar hiçbir insanı diğer insandan üstün kılmıyor

On yılı aşkındır başta Suriye olmak üzere Irak, Pakistan, Afganistan gibi çeşitli ülkelerden zorunlu göç sebebiyle yani savaş, açlık, yoksulluk, işkence korkusu, can güvenliği gibi sebeplerden dolayı ülkelerinden kaçıp Anadolu'ya sığınan insanlar var. Anadolu'nun kendisi bir göç yatağı iken zorunlu göçten dolayı buraya sığınan insanlara çeşitli kesimlerin verdiği tepkiler yukarıda bahsettiğimiz

hastalıklı düşüncelerle yakından ilişkilidir. Oysa dünyevi yasalar açısından bakıldığında sığınma, Türkiye'nin altına imza koyduğu uluslararası sözleşmelerde (1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 1951 Cenevre Sözleşmesi vd.) bir hak olarak tanın-

mıştır. Diğer taraftan İslam dini açısından bakıldığında muhacire, yolda kalmışa, mazluma kucak açmak, onunla yardımlaşmak ve dayanışma göstermek Kur'an-ı Kerim ve peygamber öğretisinde emredilen bir normdur. Diğer

İster seküler olsun, ister dini temelde olsun hangi görüş açısını taşırsanız taşıyın yurdunu terk etmek zorunda kalanlara karşı saygı göstermek tüm insanlar için bir yükümlülüktür. Dolayısıyla ülkemize sığınmış insanlara

her şeyden önce insan gözüyle bakmamız gereklidir ve diğer yurttaşlar gibi bu insanlar da tutum ve davranışlarında hukuk karşısında sorumludur. Ulusal ve uluslararası yasalar hiçbir insanı diğer insandan üstün kılmıyor, herkes kanun önünde eşit. İnsan hakları evrensel beyannamesi tüm insanları saygın ve hak sahibi kimseler olarak zikrediyor: "Herkes; ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyaset ya da başka

inançlarına bakılmaksızın eşit haklara sahiptir. İnsanlar ulusal ve toplumsal kökenleri, zenginlikleri, doğuş farklılıkları ya da herhangi başka bir ayırım gözetilmeksizin bu bildirmede belirtilen tüm

semavi dinler de muhacirlere, mazlumlara yardım etmeyi onları korumayı teşvik eder.¹

¹ İman edip hicret eden ve mallarıyla canlarıyla Allah yolunda cihâd edenlerle, onlara kucak açıp yardım edenler, işte onlar gerçek mü'minlerdir. Onlar için bir bağışlanma ve kesintisi olmayan güzel ve bol bir rızık vardır. (Enfal-74) Ülkenizde sizinle birlikte yaşayan bir yabancuya kötü davranmayın. Ona sizden biriymiş gibi davranacak ve onu kendiniz kadar seveceksiniz. Çünkü siz de Mısır'da yabancıydınız. Tanrınız

haklardan ve özgürlüklerden yararlanabilirler.” (Madde: 1-2). Benzer şekilde İslam dininin dayandığı prensipler, insanları ya dinde kardeş ya yaratılıştta eş olarak tasvir ediyor. Dolayısıyla hiyerarşik, ayrımcı ve dışlayıcı bir şekilde

inşa edilen tüm tasnifler sakat bir denkleme dayanıyor.

Yaşadığımız süreç hem muhacir kitlesi hem ev sahibi toplum için büyük bir imtihan süreci

Tüm bunlar ülkemize sığınan insanların sosyal, ekonomik

ve toplumsal bağlamda çeşitli sorunlara yol açtığı gerçeğini değiştirmiyor. Ancak işin sırrı bu problemleri doğru bir şekilde tespit etmek ve çözüm önermek. Nitekim ülkede yaşanan sosyal, ekonomik ve siyasal süreçleri sağlıklı bir zeminde tartış-

On yıldan fazladır ekmeğini, suyunu, eşyasını ve en önemlisi gönlünü mazlum insanlarla paylaşan Türkiye halkının bu asil duruşu, son zamanlarda hayasızca artan birtakım çevrelerdeki ırkçı, faşizan söylemlere kurban edilmemelidir. Bu ülkede insanların kahir ekseriyeti ekmeğini bölüşmekten, kapısını misafire açmaktan hiçbir zaman imtina etmemiştir. Bu kadim değerler tüm yozlaşma ve bencillik saldırılarına rağmen varlığını sürdürmektedir.

madan direkt mültecileri günah keçisi göstermek, tüm problemleri onlara yıkmak kolaycılıktan öte bir şey değildir. Bu yaklaşım akıl ve vicdan sahibi hiçbir ahlakla da bağdaşmaz. Klasik bir toptancı mantığı yansıtan bu bakış açısı, sosyal medyanın da etkisiyle maalesef sanki tüm bir toplumun fikriymiş gibi yanlış algılar oluşturuyor. On yıldan fazladır ekmeğini, suyunu, eşyasını ve en önemlisi gönlünü mazlum insanlarla paylaşan Türkiye halkının bu asil duruşu, son zamanlarda hayasızca artan birtakım çevrelerdeki ırkçı, faşizan söylemlere kurban edilmemelidir. Bu ülkede insanların kahir ekseriyeti ekmeğini bölüşmekten, kapısını misafire açmaktan hiçbir zaman imtina etmemiştir. Bu kadim değerler tüm yozlaşma ve bencillik saldırılarına rağmen varlığını sürdürmektedir. Türkiye halkı içinde olduğu gibi sığınan toplum içerisinde de çeşitli problemleri insan ve davranış

tiplerine rastlayabiliriz. Bu, insanın olduğu her yerde görebileceğimiz gayet doğal bir durumdur. Ancak sorun, bunu tüm topluma genelleyen, kalıp yargılarla işleyen bir zihinsel yaklaşımda yatmaktadır. Kadim kural gereği herhangi bir kusur veya kabahat onu yapanı bağlar hiç kimse başkasının kusurundan, suçundan dolayı sorumlu tutulamaz.

Yaşadığımız süreç muhacir toplumu için büyük bir imtihan süreci iken aynı zamanda bizler için de büyük bir sınanma sürecidir. İnsani değerleri yaşatmak tam da bu karanlık ve bulanık ortamda evrensel bir mesuliyettir. Bir taraftan küresel kapitalist düzenin bir sonucu olarak oluşan yersizlik ve yurtsuzluğu sorgulamayı sürdüreceğiz diğer taraftan mazluma, mağdura el uzatıp, kucak açarak zübde-i âlem olan insanın aziz hakkını koruyacağız. Benzer şekilde göç yönetimi ve politikaları noktasında ikiyüzlü, tutarsız,

çıkarıcı, riyakâr her türlü tutum ve davranışı da masaya yatırıp muhasebe edeceğiz.

Sonuç olarak tüm bu süreçler içerisinde çeşitli dersler almak hepimiz için önemlidir. Çünkü yeryüzü gittikçe ifsada uğramakta, barınma, beslenme, insan onuru, özgür yaşam gibi temel haklar her geçen gün baskılanmakta, çeşitli risklerle yüz yüze kalmaktadır. Yeryüzünün barış ve selamet yurdu olması hep birlikte inşa edeceğimiz, her türlü farklılığa saygı ile yaklaşan, eşit bölüşüm ve paylaşımı esas alan hak perspektifine dayanmaktadır. Bu öğretiyi etrafında zihnen ve ruhen birleşmek her türlü hak ihlallerine karşı sesimizi yükseltmek, barış içinde yaşamımızın temelidir.

Dünya evimiz, insanlar kardeşimizdir..

Onlar Türkiye'nin Suriyeli çocukları ve gençleri

Adım Hüveyde, 13 yaşındayım. Ailemle birlikte sık sık hayaller kuruyoruz. Babam bana, Okulunu sakın bırakma, hayallerinin peşinden koş diyor. Allah'ın izniyle hem psikolog hem de mühendis olmaya karar verdim, Mühendis olup Suriye'ye gidip savaşta yıkılan tüm binalarını tamir edeceğim, psikolog olup insanların iyileştireceğim. Benim hayallerimle eski Suriye geri dönecek inşallah. Böyle evim olsun, mutlu olayım yeterli. Benim hayallerim çok..."

Adım Fatıma, 12 yaşındayım. Şamlıyım. Suriye'de yalnızca 3 ay okula gidebildim. Savaşın en şiddetli hâline şahit oldum. Evim ve okulum bombalama sonucunda yıkıldı. Ailem önce Suriye içinde kırsal bölgelere kaçtı. Fakat savaş ve zulüm durmayınca, vatanımızdan ayrılmak zorunda kaldık. 2016 yılında Antep'e geldik. 1 ay sonra da İstanbul'a yerleştik. Suriye'de yalnızca birkaç ay okula gittiğim için okuma ve yazma öğrenemedim. Ailem, savaşın duracağına ve yakın zamanda Suriye'ye döneceğimize inandığı için uzun süre Türkiye'de bir okula yazılmadım. Son 3 yıldır ise Türk okulunda eğitim alıyorum ve ana dilim olan Arapçayı yazıp okuyamıyorum. Sınıf arkadaşlarım beni dışlıyor, benle alay ediyor. Öyle yapmasalar belki daha kolay derslere katılacağım ve başarılı olacağım.

İsmim Mune, 18 yaşındayım. Savaş başladığında 7 yaşındaydım. Suriyeli olduğum için hakarete uğradığımda ise daha 12 yaşında bir çocuktum. Türkçe şarkılar dinlemeyi seviyorum, çok iyi Türkçe konuşuyorum, Suriyeli arkadaşlarımdan çok Türk arkadaşlarım var. Türkiye'de eğitimimi sürdürerek öğretmen olmak istiyorum ve uluslararası öğrencilerden oluşan bir sınıfım olmasını istiyorum. Artık evim, arkadaşlarım ve hayallerim bu topraklarda yaşıyor. Kendimi 10 yıl sonra kendi kendine yetebilen, burada çalışıp insanlara faydalı olan biri olarak hayal ediyorum.

Adım Yazan, 16 yaşındayım. Savaş başladığında 5 yaşındaydım. Aslen Türkiye kökenliyim. Anadilim Türkçe. Suriye'de doğdum. Suriye'de Türk'tüm. Savaş sonrasında bir gün içerisinde göçtüğüm Türkiye'de evine dönmesi gereken bir 'Suriyeli' oldum. "Memleketin neresi?" diye soranlara "dünyadanım" diyorum artık. Nereye ait olduğum konusunda kafam karışıyor, kendimi arada bir yerde sıkışıp kalmış hissediyorum. Hayatımı nerede ve nasıl devam ettireceğimi hayal edemiyorum. Geleceğimi güneşi kara bulutlar ardına saklamış bir gökyüzüne benzetiyorum.

Adım Beşir, 19 yaşındayım. Savaş başladığında 8 yaşındaydım. Türkiye'ye geldiğimde 13 yaşındaydım. Buraya geldiğimde kısa bir süre çalışmak zorunda kaldım. Okumam gerektiğini düşünüyordum. Gittiğim okulda çok fazla çalıştım ve üniversiteyi kazandım. Zaman zaman okulda sosyal hayatımda dışlanıyorum ve ayrımcılık yaşıyorum. Bu beni çok üzüyor. İnsanlara Suriyelilerin kötü olmadığını anlatmaya çalışıyorum. Her milletten iyi ve kötü insan olabilir. Genellemek doğru değil. Bir keresinde yolda cüzdânını yere düşüren birini gördüm ve cüzdânını verdiği kişiye "Benim adım Beşir ve ben Suriyeliyim." diye özellikle belirttim. Çünkü ülkemizin kötü görülmesini istemiyorum. Yaşadığım, çalıştığım ülkede kendim olarak var olmak istiyorum. Bir gün tüm dünyanın beni ve toplumumu kabul edeceğine inanıyorum ben de buna bizzat hizmet edeceğim.

Adım Muhammed, 19 yaşındayım. Liseyi Türkiye'de bitirdim. Mimar olmak için girmek istediğim üniversiteye yazdığım niyet mektubunda "Mimar olduktan sonra vatanım Suriye'ye dönmeyi arzuluyorum. Ülkemizi diğer arkadaşlarımla beraber yeniden inşa etmek istiyorum. Sokakların, binaların yeniden gülümsemesini istiyorum." yazdım. Önüme çıkan zorlukları çok çalışarak aşmaya çalışıyorum. Türk arkadaşlarıma zaman zaman iki kültürde yer alan benzer yemekleri ve ortak değerleri anlatarak hakkımdaki önyargılı düşünceleri kırdığımı düşünüyorum. Eğitim alan, işte çalışan ve barış yanlısı olan Suriyelilerin yük olmaktansa yük aldığını her fırsatta göstermeye çalışıyorum.

Adım Asiye, 28 yaşındayım, Hâleliyim. 7 yıldır Türkiye'de yaşıyorum. Suriye'deki mevcut duruma çok sabrettik. Ama ne yazık ki vatanımızı terk etmek zorunda kaldık. Çünkü her gün savaşta yakılacak odun ve yakıt gibi sayılarımız artıyordu. Orada yaşama ve hayatımızı devam ettirme şansımız kalmamıştı. Suriye'den ayrıldığımızda oradaki insanların yaralarını sarmak için bir şey yapamadığımdan ötürü kendimi çok çaresiz hissettim. Her gün ülkemdeki yaraların büyüdüğüne ve daha fazla alev aldığına şahit oldum. Türkiye'ye girdiğimde her şeyin daha iyiye gideceğini ummuştum. İlk hedefim eğitimimi tamamlayıp üniversiteye girmekti. Pek çok zorlukla karşılaştım. Bunların en önemleri dil öğrenme ve kimlik edinme konularıydı. Yavaş yavaş buradaki sivil hayata alıştım. Hayatımızı sürdürmek ve Türkiye'de yaşayabilmek için çalışmak zorunda kaldık. Dili öğrendim. Ardından Tömer'in sertifikasını almaya karar verdim. Tömer merkezinin öğrencileriyle tanıştım. Beni cesaretlendirdiler ve YÖS sınavına girip iyi bir notla geçmeme yardımcı oldular. Sabırla üniversitede okuyorum, hedefime ulaştım. Emin olduğum şey şudur ki yıkıntılar üzerinde durup ağlayarak geçmişi düşünmek zorunda değiliz. Çalışmamız, hayal kurmamız, hayallerimizden ve hedeflerimizden asla vazgeçmememiz, kendimizi ve durumumuzu her zaman daha iyi bir hâle getirmemiz gerekir.

Adım Selsebil, 20 yaşındayım, Deralıyım. 8 yıldır Türkiye’de yaşıyorum. Suriye’den ayrılmak üzere çantalarımızı hazırlarken Suriye’deki son günüm olacağını biliyordum. Bilinmeyen bir gelecekle ilgili korku ve endişe taşıyarak vatanımızı terk ederek buraya geldik. Türkiye’ye gelip yerleştik. Zamanla insanlara ve çevreye uyum sağlamaya başladık. İlk dönem çok zordu. Çünkü tanıdığımız kimse yoktu. Ancak bu durumumuza alıştık ve geleceğimize ve çalışmalarımıza yöneldik. Memleketimizin dışında bize karşı ailemiz gibi olan insanlarla tanıştık. Kabul etmemiz gereken bir durumda olduğumuzu, hayatımıza devam etmemiz, her sıkıntıyı aşmamız ve her anı yaşamamız gerektiğini gördük. Sonra üniversiteye başladım. Hayalim ders çalışmak, mezun olmak ve başarılı bir gelecek inşa edeceğim yeni bir hayata başlamak oldu. Kurduğum her hayal Allah’ın izniyle gerçek olacak.

Adım Esmâ... Deyrizor’dan geldim. Şahsen, üniversitemden ayrılmak zorunda kalmak beni çok etkiledi. Ben akademik eğitimimi konservatuarda bitirdim ve dördüncü sınıfta Deyrizor’daki Fırat Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Bilimleri Bölümü’ne katıldım. Mezuniyete ve aynı zamanda hukuk büromu oluşturmaya hazırlanıyordum. Bununla birlikte felsefe, edebiyat ve İngiliz dili üzerine ders veriyordum. Bu, savaşın başladığı ve benim yeni bir ülkeye ve bildiklerimizden tamamen farklı yeni bir dili konuşan insanların yanına geldiğim 2015 yılına kadar sürdü. Türkiye’de hayat alışık olduğumuzdan tamamen farklıydı. Başlangıçta dil meselesi kolay değildi. Sıfırdan başlamak, hayatımın son evresine girdikten sonra karşılaşılabileceğim en büyük zorluklardan biriydi benim için. Ama hayallerim önümde durabilecek her türlü engelden daha büyüktü. Çabalarım sonucu Şanlıurfa’daki Harran Üniversitesi’nde sevdiğim ve istediğim Sosyoloji Bölümü’ne girmeyi başardım. Başarı hissi çok harika bir şey...

Bu hikâyeler bir günde mülteci, yabancı ve öteki olmuş Suriyeli çocukların ve gençlerin hikâyeleri... Ülkelerindeki savaş ve zulüm nedeniyle vatanlarından zorunlu olarak ayrılmış ve hatta göç kararı dahi kendisi tarafından verilmemiş Suriyeli çocukların hikâyelerine kulak vermeden ve hayatlarındaki zorlukları değerlendirmeden yapılan tüm yorumlar gerçekliğin bile isteye göz ardı edilmesi anlamına gelir. Ayrımcı, ırkçı ve şiddete dayalı tüm tutum ve davranışlar her iki topluma da kalıcı zarar verir. Barışa ve çözüme giden yolların önünü kapatır.

3 Hikâye Bir Arada

Fantastik, macera, duygusal

adalet

akran zorbalığı

merhamet

DEĞERİNİ BİLEN GENÇ

Anahtar Kâtibi adalet, dürüstlük, sorumluluk, emeğe saygı değerlerini konu olan sımsıkı bir dostluk hikâyesi...

Mağarada Tek Başına akran zorbalığı kavramı üzerinde kurgusunu ilerletirken macerayı sonuna kadar yaşatan bir hikâye...

Limon Ağacının Gölgesi dede sevgisini sonuna kadar yaşayan iki kardeşin geçmişten geleceğe, gelecekte geçmişe giden yolu ağaçların köklerinde arayışının hikâyesi...

detaylı
bilgi için

EMETİ SARUHAN

Gazeteci

MÜLTECİNİN DİLİNDEN MÜLTECİ DERNEĞİ ANLAR

“

Mülteci nüfusunun yoğun olduğu ilçelerden biri olan Sultanbeyli’de hizmet veren Mülteci Derneği, A’dan Z’ye tüm ihtiyaçlarını gözettiği mültecilere tam bir ev sahipliği yapıyor.

Suriye savaşı 11. yılını geride bırakırken, çoğu kadın ve çocuk olmak üzere 610 bin kişinin ölümüne, 2.1 milyon kişinin sakat kalmasına sebep oldu. 13 milyon kişi ise evini kaybetti, milyonlarca kişi mülteci konumuna düştü. Bu gelişmelerden komşu ülke olarak en çok Türkiye etkilendi. Masum insanların zarar görmesini engellemek adına sığınanlara kucak açtı, yardım eli uzattı. Diğer yandan, acı ile yoğrulan başka coğrafyalardan da pek çok kişi Türkiye'yi güvenli liman görüp, yaşamak veya çalışmak için ülkemize sığındı. Bu insanların yaşamlarını sürdürebilmesi için gerekli

çalışmalar devlet kurumları ya da belediyeler tarafından yapıldı, yapılıyor. Pek çok STK, dernek, gönüllü kuruluş da ensar-muhacir anlayışıyla ellerini taşın altına koyarak bu emanete omuz verdiler.

HERKESE AÇIK KAPI

Yoğun bir mülteci nüfusunu ağırlayan İstanbul Sultanbeyli'de Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği ile Sultanbeyli Belediyesi, iş birliği içinde örnek çalışmalara imza atıyorlar. Türkiye'ye kitlesel göç hareketi başladıktan sonra Sultanbeyli'ye de kısa sürede çok sayıda Suriye uyruklu

mülteci yerleşti. Gelenlerin çoğu da dezavantajlı gruptan olunca bu konuda bir dernek kurulması kaçınılmaz hâle geldi. Bunun üzerine 2014 yılında kurulan Mülteci Derneği, ülkelerini terk eden, uluslararası ve geçici korumaya ihtiyaç duyan kişilerin problemlerine çözüm bulmak için çalışmaya başladı. Dil, din, cinsiyet, engellilik durumu veya politik görüş gözetmeksizin çalışan derneğin hizmetlerinin çerçevesi hayli geniş.

Aslında mültecilere yönelik çalışan pek çok dernek var. Fakat Mülteci Derneği bütüncül bir hizmet sunması bakımından ayrı bir yerde

Acı ile yoğurulan başka coğrafyalardan da pek çok kişi Türkiye'yi güvenli liman görüp, yaşamak veya çalışmak için ülkemize sığındı. Bu insanların yaşamlarını sürdürebilmesi için gerekli çalışmalar devlet kurumları ya da belediyeler tarafından yapıldı, yapılıyor. Pek çok STK, dernek, gönüllü kuruluş da ensar-muhacir anlayışıyla ellerini taşın altına koyarak bu emanete omuz verdiler.

duruyor. Mültecilere yönelik bir toplum merkezi diyebileceğimiz bu derneğe benzer bir yapı ne yurt içinde ne de yurt dışında var.

İHTİYACA GÖRE ÇÖZÜM

Peki bu bütüncül yapı ne şekilde işliyor? Sözgelimi elinde bavulu ile gelen bir mülteci var. Hemen kayıt masasına yönlendiriliyor ve kendisine bir aile danışmanı atanıyor. Sosyal hizmet uzmanlarından oluşan aile danışmanları detaylı görüşmelerle bir yol haritası çıkartıyor. Kişinin hem kendisi hem de ailesi ile ilgili bilgiler alınıyor ve ihtiyaca yönelik olarak toplum merkezindeki birimlere ya da gerekli durumlarda dışarıdaki kurumlara yönlendirmeler yapılıyor.

KİMLİK PROBLEMLERİNE HUKUK DESTEĞİ

Kimlik problemi varsa danışmanlık için hukuk

birimine gönderiliyor. Hukuk birimi, hukuki danışmanlık ve vaka takibi hizmetleri ile birlikte hassas durumlarda olan dava takiplerinde de yardımcı oluyor. Aile Hukuku, İş Hukuku, Kira Hukuku, Miras Hukuku gibi özel hukuk kapsamındaki konularda danışmanlık desteği veriyor.

PUANA GÖRE YARDIM

Kişinin gelir yetersizliği varsa değerlendirmeye göre nakdi yardıma veya gıda yardımına yönlendiriliyor. Aile danışmanının değerlendirmesi sonucunda kişiye bir puan atanıyor. Buna göre ihtiyaç sahipleri sosyal marketten gıda, kıyafet ve hijyen ürünleri alabiliyor. Temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çeken ailelere gıda, kıyafet, eşya, kırtasiye, battaniye ve soba gibi ürünlerin/malzemelerin dağıtımı yapılıyor. Geliri olmayan veya maddi desteğe ihtiyacı olan dezavantajlı mülteci ailelere kira ve fatura ödemeleri için nakdi destek sağlanıyor.

Geçim kaynakları alanlarında da yardımcı olunuyor. Türkiyeli ve Suriyeli katılımcıların mesleki becerilerinin geliştirilmesi ve girişimcilik süreçlerinin desteklenmesi için Meslek edindirme ve hobi kursları düzenleniyor. İnşaat, boyacılık, pencere, dikim, bilgisayar, gastronomi gibi kurslarla meslek sahibi olmaları sağlanıyor.

DETLERE TERCÜMAN OLUYORLAR

İhtiyaç hâlinde koruma birimi devreye giriyor. Bireylerin ihtiyaçları, spesifik hassasiyet durumları tespit edilerek tehlike-risk oluşturabilecek durumların yatıştırılmasına

yönelik bilgilendirme ve yönlendirme yapılıyor. Koruma biriminde koruma uzmanları, sosyal hizmet uzmanları, avukatlar, saha ekibi ve deneyimli tercümanlar görev alıyor. Ev ziyaretleri yapılarak, hukuki danışmanlık, önleyici, koruyucu seminerler, rehabilitasyon ve psikolojik destek veriliyor. Gerektiğinde Kadın Sığınma/Konuk Evi devreye sokuluyor. Refakat, taşıma ve tercüme desteği de hizmetler arasında.

Eğer gelen mültecinin ihtiyacı varsa sağlık hizmetleri de veriliyor. Dil engelinden dolayı sağlık hizmeti alamayan mültecilere destek için, 182

Merkezi Hekim Randevu Sistemi'nden randevuları alınan hastalara tercüman sağlanıyor. Engelli ve yürüme zorluğu çeken mülteciler için de ulaşım desteği veriliyor. Fizyoterapi ve psikososyal destek, psikiyatrist ve konuşma terapisti sağlanan desteklerden.

HEMDEM OLMAK İÇİN YOLA ÇIKTILAR

Tüm bu alanlardaki ihtiyaçların giderilmesinin yanı sıra mültecilerin sosyal uyumları da düşünülmüş ve bunun için bir birim kurulmuş. Türk vatandaşları ile beraber aktiviteler ve çalışmalar yapılması sağlanarak entegrasyon hedefleniyor. Gıda üzerine faaliyet gösteren HEMDEM kadın kooperatifinde hem Türk vatandaşı hem de mülteci kadınlara saatlik ücret ile iş imkanı sağlanıyor. Böylece iş hayatında yer almayan Türk vatandaşı ve mülteci kadınlara hem sosyalleşecekleri bir ortam hem de para kazanabilecekleri bir alan sağlanmış oluyor.

NEFRET SÖYLEMİ YARALİYOR

Derneğin kullandığı SUKOM data toplama sistemine göre Sultanbeyli'de hâlen yaşayan yaklaşık 21.375 mülteci ve sığınmacı bulunuyor. Bunların yüzde 97'si Suriye uyruklu. Ardından ise Afganistan, Irak, Uygur uyruklu mülteciler geliyor. Mültecilerin temel ihtiyaçları

ve finansal özgürlükleri bir ölçüde sağlanabiliyor. Ancak gitgide artan nefret söylemi özellikle mülteci çocuklarda iyileşmeyecek yaralar açarak travmaya sebep olabiliyor. Türkiye'de doğan pek çok mülteci çocuk var. Burası doğdukları, büyüdükları ve şekillendikleri yer. Bu nedenle çoğunlukla Türkiye'yi evleri olarak hissediyorlar ancak mültecilere karşı nefret söylemleri ve davranışları bu çocukları yaralıyor. Okullarda, sokaklarda ve parklarda kendilerinde travma yaratacak olayların ortasında kalıyorlar.

MÜLTECİLERE SÖZ HAKKI

Mültecilerin yaşadıkları sorunlarını paylaşabilmeleri için de Mülteciler Meclisi kurulmuş. Mülteci krizini iyi yönetebilmek için olayın ana aktörleri olan mültecileri de sürecin içine dâhil etmenin yerinde olacağını düşünülmüş. Bu mecliste, mültecilerin ulusal ve uluslararası gündemdeki olaylar karşısında duygu ve düşüncelerini ifade edebilecekleri, yaşadıkları sorunların tespit edilip çözüm önerisi geliştirebilecekleri, Mülteciler Derneği'nin faaliyetlerini ve hizmet kalitesini arttırmaya yönelik öneri ve görüşlerde bulunabilecekleri oturumlar düzenleniyor.

MÜLTECİ95 PROJESİ

Ailenin güçlendirilmesi için anne adaylarına hamileliklerinin yedinci ayından, çocuk iki yaşına gelinceye kadar geldiği ruh sağlığı, beslenme, bebek bakımı gibi konularda rehberlik hizmeti veriliyor. Anne adayları ve aile doğumdan önce ayda 1 kere, doğumdan sonra 15 günde bir ziyaret edilerek anne-bebek için önemli konularda rehberlik ediliyor. Doğum sırasında aileye 'yeni doğan bebek sepeti' hediye ediliyor.

ÇOCUKLAR ZORLUK ÇEKMESİN

Dernek çalışmaları kapsamında 4-6 yaş aralığında okul öncesi dönemdeki mülteci ve Türkiyeli çocuklara düzenli ve sistemli bir şekilde anaokulu eğitimi veriliyor.

Böylece bilişsel, duygusal, sosyal, dil gibi alanlarda gelişmelerini ve farklı özelliklerini ortaya çıkartabilmeleri için destekleniyorlar.

Mülteci çocukların uyumunu kolaylaştırmak için Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Birimi de destek oluyor. Mülteci çocuklara ve velilere yönelik psikolojik danışmanlık ve rehberlik verilirken, okul yönetimi ve velilerle iletişim hâlinde olunarak öğrencilerin durumları değerlendiriliyor ve iyileştirme çalışmaları gerçekleştiriliyor.

Prof. Dr.
Mehmet Emin BİRPINAR

*Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan Yardımcısı
İklim Değişikliği Başmüzakereçisi*

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAĞLAMINDA GÖÇ VE GÜVENLİK

1966'da Konya'da dünyaya gelmiştir. 1988'de Yıldız Teknik Üniversitesi'nin İnşaat Mühendisliği Bölümü'nü bitirmiştir. Aynı üniversitede yüksek lisans ve doktora eğitimi almıştır. Yüksek lisans eğitimini 1991'de İtalyan Üniversitesi'nde, 1994'te ise Hollanda Delft Teknoloji Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Profesör unvanını 2009'da almıştır. İngilizce ve İtalyanca bilmektedir. 2003-2011 seneleri arasında İstanbul Çevre ve Orman İl Müdürlüğü, 2011-2012'de İstanbul Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2013'te ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığında Müsteşar Yardımcılığı yapmıştır. Evli ve iki çocuk babası olan Mehmet Emin Birpınar, günümüzde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Bakan Yardımcısı olarak görevine devam etmektedir.

Doğal dengenin bozulması neticesinde ortaya çıkan faktörlerin, insanın göç etme davranışı üzerinde büyük etkisinin olabileceği, dünya çapında bilim insanları tarafından yoğun bir şekilde inceleme konusu olmaya başlamıştır.

Çevre, insanın ve diğer canlıların hayatlarını sürdürdüğü somut bir alanı ifade etmektedir. Tarih boyunca insanoğlu doğa içerisinde toplumsal bir düzen kurmuş ve bu toplumsal düzen de sonuçta büyük medeniyetlerin tarih sahnesinde yer almasını sağlamıştır. Bir anlamıyla doğaya yapılan her ek, kültür ve medeniyetin şekillenmesi sürecine liderlik etmiştir.

Sosyal ve ekonomik imkânların dönüşmesiyle birlikte içinde yaşadığımız çevre de buna paralel değişimler geçirmiş; bu durum doğal olarak beraberinde bir takım nimet ve külfetleri de getirmiştir.

Günümüz dünyasında çevresel dönüşüm süreci, insan kaynaklı müdahâleler neticesinde meydana gelmektedir. İnsanın doğaya ek olarak yaptığı müdahâleler bir yandan günlük hayatta ihtiyaç duyulan konularda kolaylıklar sağlarken diğer yandan çeşitli külfetleri beraberinde getirmektedir.

1712 yılında İngiliz demir tüccarı *Thomas Newcomen*'in, ilk yaygın kullanılan buharlı motoru icat etmesi, Sanayi Devrimi'nin ve kömürün endüstriyel kullanımının önünü açmıştır. Sonrasında ortaya çıkan yoğun üretim ve tüketim olgusu beraberinde mal ve hizmetlerin arzında kolaylık getirmiş; buna karşın ucuzlayan mal ve hizmetlere talep artarak tüketim alışkanlıkları değişmiştir. Bu durum neticesinde yoğun bir enerji ihtiyacı ortaya çıkmış ve sınırsız ihtiyaçlar sınırlı kaynaklar kullanılarak karşılanmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda, üretim süreci sırasında ihtiyaç duyulan enerjinin fosil yakıtlar tüketilerek karşılanması, beraberinde çevresel anlamda köklü sorunları getirmiştir. Bu durum da günümüzde insanlığın topyekûn çözüm bulmaya çalıştığı zorluklar manzumesinin başlangıcı olmuştur.

“Kırk küpü yerden göğe dizeseler, ortadan birini çekeler, var sen seyreyle gümbürtüyü.”

Yunus Emre

İçinde yaşadığımız modern zamanlarda çözüm bulmaya çalıştığımız zincirleme sorunların son halkasını ise göç olgusu oluşturmaktadır. Günümüzde göç denilince akla klasik anlamda, bölgesel veya uluslararası çatışmalar neticesinde yerlerinden edilmiş insanların daha güvenli ülkelere yönelen bireysel hareketi ya da kitlesel akınları, insani ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalan ülkelerin baskıcı rejimlerine maruz kalma ve maddi imkânsızlıklar neticesinde yerlerini terk etmek zorunda kalan insanların yeni bir yaşam kurma arayışları gelmektedir. Fakat doğal dengenin bozulması neticesinde ortaya çıkan faktörlerin de insanın göç etme davranışı üzerinde büyük etkisinin olabileceği dünya çapında bilim insanları tarafından

DÜNYADA HER ON KİŞİDEN BİRİNİN GÜVENİLİR SAĞLIKLI SUYA ERİŞEMEDİĞİ, SON 100 YILDA SU TÜKETİMİNİN 10 KAT ARTMASINA RAĞMEN KİŞİ BAŞINA DÜŞEN SU MİKTARININ AZALDIĞI, DÜNYANIN %20'SİNİN İÇİLEBİLİR TEMİZ SUDAN MAHRUM OLDUĞU, AZ GELİŞMİŞ VE GELİŞMEMİŞ ÜLKELERDE BULUNAN SAĞLIK TESİSLERİNİN 1/3'ÜNÜN GÜVENİLİR SUYA ERİŞEMEDİĞİ, DÜNYADA HER YIL ÇOĞUNLUĞU ÇOCUKLAR OLMAK ÜZERE 10 MİLYON İNSANIN SUDAN KAYNAKLANAN HASTALIKLAR SEBEBİYLE HAYATINI KAYBETTİĞİ, 2030 YILINA KADAR DÜNYA NÜFUSUNUN %40'İNİN SU KITLIĞI İLE KARŞI KARŞIYA KALACAĞI DÜŞÜNÜLDÜĞÜNDE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE ÇEVRE SORUNLARININ EKONOMİK, SOSYAL VE POLİTİK AÇIDAN NELERE NEDEN OLACAĞI BİRAZ DAHA AÇIKLIĞA KAVUŞMAKTADIR.

yoğun bir şekilde inceleme konusu olmaya başlamıştır.

İklim Göçü ve Güvenlik Bağlantısı

Göç olgusunun iklimsel ve çevresel faktörlerin etki alanı içerisinde incelemeye konu olması yeni sayılabilecek bir durumdur. Çevresel ve iklimsel mültecilik/göçmenlik tanımı ilk olarak 1985 yılında Essan El-Hinnawi tarafından BM Çevre Programı (UNEP) tarafından hazırlanan bir raporda dile getirilmiştir.

El-Hinnawi'ye göre (1985), üç çevresel mülteci/göçmen tipi, doğal ve insan eliyle olup olmadığına bakılmaksızın felaketler nedeniyle yerlerini değiştirenler, baraj inşaatları gibi önemli çevresel değişimler nedeniyle sürekli bir şekilde yaşadıkları yerleri değiştirenler, çevresel koşulların aşamalı bir şekilde değişmesi sonucunda ve savaşlar nedeniyle çevresi

tahrip olanların yer değiştirmeleri şeklinde kategorize edilmektedir. El-Hinnawi'nin çevresel ve iklimsel mültecilik/göçmenlik konusuna değinmesinin ardından ise kamuoyunda ciddi manada bu konuya ilgi artmıştır.

Bu durum aslında iklim değişikliğinin neden olabileceği altyapı hasarları, kaynak değişimleri ve kıtlık ile ilgili çatışmalar ve artan jeopolitik gerilimlerin genel olarak, devam eden iklim değişikliği sürecinde küresel anlamda şiddet ve istikrarsızlık risklerini artırabileceğini ve konu hakkında bilgi ve farkındalık kapasitesinin artırılması gerektiğini gözler önüne sermektedir.

Bu bağlamda konu bir yönü ile insani güvenlik boyutu ile de araştırılmaya ve kamuoyunda giderek daha fazla adından söz ettirmeye başlamıştır. Aynı şekilde, araştırmacılar güvenlik endişeleri, çatışma,

zorla yerinden edilme ve iklim değişikliği arasında bir bağlantının olduğu hususuna yoğunlaşmaktadır.

Göçün çekici, iletici ve itici etkenleri birlikte irdelendiğinde denilebilir ki çevresel/iklimsel nedenli göç bir yerde en iyi yaşam koşullarına ulaşma ve hayatta kalma amacı ile örtüşmektedir. Sonuçta, çevresel ve iklimsel şartlar, insanın hayatında önemli ve birincil bir yere sahiptir.

Büyük felaketler, hastalıklar, savaşlar, çatışmalar, çevresel sorunlar ve iklim değişikliği, göçü giderek tek çözüm yolu olarak karşımıza çıkarmaktadır. Çözüm bekleyen bu gerçek, sadece bireysel seviyede insan hayatını etkilememekte, küresel çapta da her ülkeyi konunun baş aktörü konumuna taşımaktadır.

Dünyada her on kişiden birinin güvenilir sağlıklı suya erişemediği, son 100 yılda

su tüketiminin 10 kat artmasına rağmen kişi başına düşen su miktarının azaldığı, dünyanın %20'sinin içilebilir temiz sudan mahrum olduğu, az gelişmiş ve gelişmemiş ülkelerde bulunan sağlık tesislerinin 1/3'ünün güvenilir suya erişemediği, dünyada her yıl çoğunluğu çocuklar olmak üzere 10 milyon insanın sudan kaynaklanan hastalıklar sebebiyle hayatını kaybettiği, 2030 yılına kadar dünya nüfusunun %40'ının su kıtlığı ile karşı karşıya kalacağı düşünüldüğünde iklim değişikliği ve çevre sorunlarının ekonomik, sosyal ve politik açıdan nelere neden olacağı biraz daha açıklığa kavuşmaktadır.

Diğer yandan Ülke İçi Yerinden Edilme İzleme Merkezi'nin (IDMC) 2021 Raporu'na bakıldığında özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çevresel ve iklimsel olumsuzluklara daha fazla maruz kalabildikleri ve bunun neticesinde demografik yapının bozulmaya daha müsait olduğunu görmekteyiz. Bu çerçevede göç olgusunu iki önemli katalizörün şiddetlendirdiğini söylemek mümkündür.

Bunlar çatışmalar ve şiddet olayları ile afetler olarak sıralanabilir. IDCM verilerine bakıldığında, 2021 sonuna gelindiğinde 59,1 milyon

insanın ülke içi yerinden olduğu sonucuna erişilmektedir. Yerinden edilenlerin 53,2 milyonu çatışmalar ve şiddet olayları neticesinde yaşam alanlarını terk ederken 5,9 milyon kişi afetler neticesinde gc etmek zorunda kalmışlardır.

Bahse konu rapor aslında bizlere içinde bulunduğumuz coğrafyanın ne denli kırılgan olduğunu bir kez daha hatırlatmaktadır. Rapor, gc veren ülkelere yönelik önemli veriler sunmaktadır. 2021 yılı sonunda 6,7 milyon insanın Suriye’de çatışma ve şiddet olayları nedeniyle; Afganistan’da ise 1, 4 milyon insanın doğal afetler kaynaklı ülke içi zorunlu yerinden olduğu düşünüldüğünde, insan hareketliliğinin iklimselleşmesine müsait olduğu sonucuna erişilmektedir. Bu durum aslında ülkemizin gerek gc açısından hedef ülke olması gerekse transit bir geçiş noktası olması özelliğini tanımlayabilecek bağlantı ülke olması ile de örtüşmektedir.

Milli Güvenlik Sorunu

Gcn basamaklar hâlinde ilerleyen bir süreç olması gerçeğinden hareketle milli güvenlik ve insan refahı ile ilişkili bir domino etkisi ile karşılaşmakta olduğumuzu söylemek yerinde olacaktır.

Buna göre insani güvenlik ve iklim güvenliği konuları günümüz dünyasında politika yapımcıların ismini birlikte zikrettiği olgular olarak ön plana çıkmaktadır. Diğer bir deyişle iklim değişikliğinin insani boyutuna bakmak konuyu daha geniş açıdan irdelemeyi kolaylaştırmakta ve daha derin bir anlayış kültürünü gerekli kılmaktadır.

Günümüzde dünyada çatışmaların daha yaygın, karmaşık ve uzun süreli bir hâle geldiği ve bugün tahminen 2 milyar insanın kırılgan ve çatışmalardan etkilenen bölgelerde yaşadığı düşünüldüğünde konunun ülkemiz açısından daha fazla ele alınmasının bir zorunluluk hâline geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Öte yandan, iklim değişikliği nedeni stres faktörlerinin ve doğal kaynaklı şokların sıklığının ve yoğunluğunun arttığını düşündüğümüzde yaşamları ve geçim kaynaklarını bozan, doğal kaynaklar için rekabeti artıran, zorunlu yerinden olmayı tetikleyen ve gıda güvensizliğine neden olan her olay uluslararası barışı ve güvenliği tehdit etmektedir.

Dolayısıyla Asya, Afrika, Orta Doğu ve Avrupa ile gerek çevresel gerekse tarihî bağları son derece köklü olan ülkemiz işte tam da

bu noktada politikasını holistik bir perspektifle iklim değişikliği, çevre, insani ve millî güvenlik ile göç olguları çerçevelerinde inşa etmelidir.

Şiddetli çatışmalarla, doğa kaynaklı afetlerle, kaynak paylaşımı anlaşmazlıklarıyla, salgın hastalıklarla, yoksullukla boğuşan ülkeler ve bölgeler sonuç itibarıyla iklim politikalarını hazırlama, iklim değişikliğine uyum sağlama ve uygulama kapasitesinin azalmasıyla karşı karşıya kalabilmektedir. Böylesine politik bir çıkmazın içinde bulunan ülkelerin yaşanan sıkıntılar sırasında ve sonrasında “kırılgan nüfusu ihraç etmesi” ve “göç eden insanlarla birlikte insani krizi de yaygınlaştırması” iklim eyleminin gerek bu sorunun yaşandığı ülkeler gerekse göç alan ülkeler için geri planda tutulmasına da neden olabilmektedir.

Bu kapsamda konuyu iklim değişikliği eyleminin başarıya ulaşması ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmama tehlikesi paralelinde de düşünmek gerekmektedir.

Göçün ve İklim Değişikliğinin Sıcak Noktası: Akdeniz

Akdeniz havzası iklim değişikliği denildiğinde üzerinde özenle durulması gereken bir bölge olarak önümüze çıkmaktadır. Tarih boyunca

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN MARUZİYET SEVİYESİ EN FAZLA OLAN ÜLKELERİ ETKİLEYECEK OLMASI ESASI İTİBARIYLA TARIM SEKTÖRÜNDE ÇOK ÖNEMLİ SONUÇLARI OLAN SU KAYNAKLARININ KİTLİĞİNE ETKİ EDEBİLECEK DÜZEYDEDİR. SONUÇ OLARAK, SOSYAL GERİLİMLERİ ARTIRAN KENTSEL ÇEVRELERE DOĞRU BİR İÇ GÖÇ AKINI GÜNÜMÜZDE SOMUT OLARAK ÖRNEKLERİNE RASTLANABİLİR DURUMDADIR.

deniz trafiğinin ve deniz ticaretinin merkezi olan Akdeniz’de günümüzde artan CO₂ emisyonları, kirlilik, katı atık ve tehlikeli kimyasallar, deniz kazalarından kaynaklanan yakıt sızıntıları, istilacı türlerin yayılması ve deniz gürültü kirliliği, kuraklık, orman yangınları, biyoçeşitlilik kaybı, asidifikasyon gibi sorunlar sürdürülebilir çevreye odaklanma çabalarına ve iklim değişikliği ile mücadelede başarılı olmaya karşı önde gelen sorunlar hâline gelmiştir.

Bugün Akdeniz havzasında yıllık ortalama sıcaklık, sanayi öncesi döneme göre yaklaşık 1,5 derece °C daha yüksektir. İklim değişikliği Akdeniz havzasında su kaynakları üzerinde de baskı oluşturmaktadır. Tatlı su kaynakları açısından zengin sayılamayan ve yarı kurak iklim özelliklerine sahip olan Akdeniz Bölgesi’nde su kaynaklarının korunması da büyük önem taşımaktadır.

Bu bağlamda küresel ısınmada 2°C’lik bir artışın Akdeniz Bölgesi’nde temiz su kaynaklarını %15’e varan oranlarda azaltacağına altını çizmekte fayda bulunmaktadır. Bu da tüm dünyada en fazla tatlı su kaybının Akdeniz havzasında olacağı anlamına gelmektedir. Bizleri bekleyen bu senaryo, biyoçeşitlilik üzerinde büyük bir baskı oluşturduğu gibi, insanları ve diğer canlıların varlığını da tehdit etmektedir.

IPCC Raporu Uyarıyor

Şubat 2022 tarihinde yayımlanan Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) “İklim Değişikliği 2022: Etkiler, Uyum ve Kırılganlık” raporuna göre Akdeniz havzası ve Türkiye’nin de içinde bulunduğu ülkelere yönelik olarak önemli tespitlerde bulunulmuştur.

Raporun geneline bakıldığında ülkemizin içinde bulunduğu coğrafyanın kırılgan bir konumda olduğu görülmektedir. Gelecek projeksiyonlarına

da yer veren rapor, Akdeniz havzasının iklim değişikliği kaynaklı olaylara daha fazla maruz kalacağını dikkatlere sunmaktadır. Buna göre iklim değişikliğinin Akdeniz havzasında özellikle bölgesel eşitsizlikleri güçlendirme eğiliminde olduğu sonucuna erişilebilir.

İklim değişikliğinin etkilerinden kaynaklanan yerinden edilme, günümüzde -ister zorunlu ister ekonomik olsun- daha önemli uluslararası göç akışlarına yol açan diğer göç biçimleriyle olan bağlantısı ile dikkate değer bir olgu olarak önümüzdeki süreçte dünya kamuoyunu daha fazla meşgul edebilecektir.

Bu çerçevede özellikle Akdeniz ülkeleri ve Sahra Altı Afrika ülkelerinin göç politikalarını iklim değişikliği bağlamında tekrar ele almaları ve bunu aynı zamanda gerek ulusal gerekse uluslararası bir güvenlik faktörü olarak değerlendirmeleri muhtemel krizlerin yerinde ve kaynağında önlenmesini sağlayabilecektir.

İklim değişikliğinin maruziyet seviyesi en fazla olan ülkeleri etkileyecek olması esası itibarıyla tarım sektöründe çok önemli sonuçları olan su kaynaklarının kıtlığına etki edebilecektir. Sonuç olarak, sosyal

gerilimleri artıran kentsel çevrelere doğru bir iç göç akını günümüzde somut olarak örneklerine rastlanabilir durumdadır.

Uzun vadede, yerel ekonomik fırsatların yetersizliği nedeniyle başta Avrupa ülkeleri ve Türkiye olmak üzere uluslararası göçmenlerin sayısının artması, konuyu çok daha farklı boyutlara taşıyabilecektir.

İklim değişikliğinin olumsuz etkilerine eşlik eden yanlış tarım politikaları, iklim değişikliği kaynaklı kuraklık, deniz seviyesinde yükselme, ürün desenindeki bozulma, ekosistem hizmetlerinin kaybı, biyoçeşitliliğin zarar görmesi gibi etmenler zamanla doğal düzene ilişkin zorlukları anlaşmazlık, kaynak paylaşımı çatışmaları ve şiddet olaylarına evirebilecektir.

Anlaşmazlıklar, kaynak paylaşımı çatışmaları ve şiddet olayları kendi bünyesinde kıt kaynakların toplumun en kırılgan kesimine aktarılmasının önüne set çekebilecektir. Bununla birlikte demografik yapıdaki bozulma kırdan kıra, kırdan kente, kentten kente ve nihayetinde kentlerden sınır ötesine yönelen bir insan hareketliliğinin önünü açabilecektir.

Göç konusu bu süreçte son ve belirleyici aşamayı oluş-

turacaktır. Buna göre ülke içi göç davranışının daha da şiddetli ve kitlesel bir hal alması beraberinde acil yardıma muhtaç insan sayısında artışa neden olacak ve nihayetinde ekonomik, sosyal ve politik sorunlarla boğuşan ülkeler göç yükünü taşıyamayacak düzeye gelebilecektir. Bu durumdan itibaren ise artan işsizlik, yoksulluk, gıda ve su güvensizliği ülke içi güvenlik kaygılarının artmasına neden olabilecektir.

Göç Politikasında İklim Değişikliğinin Etkisi Göz Önüne Alınmalı

İklim değişikliğinin neden olduğu ve gelecekte de meydana gelmesi kuvvetle muhtemel sorunlar insanların yaşam kalitesini önemli ölçüde etkilemektedir. İnsan hayatının devamlılığında hayati bir yeri olan içme ve kullanma suyuna ulaşımın zorlaşması ve tarım faaliyetlerinin giderek verimsiz bir hâle gelmesi kırsal alanlarda yaşayan nüfusun yeni ortama uyum sağlaması için farklı çözümler aramasına neden olabilmektedir.

Bu noktadan hareketle iklim değişikliği, iklim göçü ve iklim güvenliği konuları sonuçları itibariyle sosyal, ekonomik, insan sağlığı, insan refahı ve çevresel boyutları ile ele alınması gereken

ve sürekli bir gelişim kaydeden bir alan olması itibariyle özellikle ülkemizde detaylı bir şekilde irdelenmeye layıktır.

İklim değişikliği nedeniyle göç hareketlerinin ekonomik ve toplumsal görünümüne eşlik eden ulusal güvenlik boyutu kıtlık, insanların ihtiyaç duydukları hayat standartlarına ulaşmak adına mücadele etmesi, kır-kent dengesinde bozulmaya neden olması ve sosyal huzursuzluk dairesinde şekillenmektedir. Bu bakımdan günümüzde konunun iklim değişikliğinin farklı sonuçlarından biri olan göç olgusu çerçevesinde de değerlendirilmesi göç ve iklim politikalarının belirlenmesinde yol gösterici bir rol oynayacaktır.

Bu değerlendirme aslında konuyu son derece popüler olan belli başlı iklim değişikliği ile ilişkili sorunlardan öteye taşıyacak, küresel anlamda yeni bir anlayışın şekillenmesine de ön ayak olacaktır.

Adı Soykırım

Doğu Türkistanlıların
sesi oldu

Zeynep Sancar

Yıllardır özellikle İslam coğrafyasında savaş ve çatışmaların yaşandığı bölgelerdeki insan hakları ihlallerini belgeselleri aracılığıyla kayda alan yönetmen Tülay Gökçimen, bu kez kamerasını Doğu Türkistan'a doğrulttu. Gökçimen, "Adı Soykırım" belgeselinde Türkiye'deki Doğu Türkistanlıların şahitlikleri ile Çin'in uyguladığı katliamlara dikkat çekiyor.

"Adı Soykırım" belgeselinin gösterimi yapıldı ve youtube üzerinden yayınladınız. Nasıl yankı uyandırdı? Belgeseli izleyen Doğu Türkistanlılar'dan size ve ekibinize nasıl geri dönüşler oldu?

Öncelikle ilk gösterim sonrası herkesin çok duygulandığını ve uzun zamandır böyle bir çalışma beklendiğini fark ettik. Neden böyle bir belgesel yapma gereği duydunuz diye soran bile olmadı. Bu alanda öyle büyük bir eksiklik vardı ki belgeselimiz derli toplu bir anlatım ihtiyacını giderdi diyebiliriz. Ülkemizde yaşayan Doğu Türkistan halkı bu belgeseli sevinçle karşıladı. O kadar yalnız kalmışlar ki kimse onlar için bir şey yapmamış sanki. Hem sevinç hem de garip bir mahcubiyet hissi duyuyorlar. Bize nasıl teşekkür edeceklerini bilemiyorlar. Ben bu duruma çok üzüldüm. Çünkü bu bizim insanlık görevimiz; bu işi ya-

pyorsak onların yaşadıklarını da anlatmak durumundayız. Doğu Türkistan halkı dediğim gibi coşku ve mahcubiyet ile karşıladı. Onun dışında izleyen izlemeyen herkes büyük bir boşluğu doldurduğu konusunda hemfikir.

Doğu Türkistan'da yaşanan katliam uzun yıllardır biliniyor. Ancak medya ve sinemaya yansımalarını hemen hiç görmüyoruz. Bu anlamda Adı Soykırım dışında yapılan belgesel ve yayınlar var mı?

Türkiye'de Doğu Türkistan halkının yaptığı birkaç belgeselin gösterimlerine katıldık. Onlar da tamamen bu meseleyi duyurmak adına yapılmış işlerdi. Çok da kreatif çalışmalar değildi aslında ama en azından bir durumu anlatıyordu. Medyanın önemini çok iyi bilen gençlerin girişimleriydi bunlar. Yurt dışında bu minvalde yapılan çok çalışma var. Özellikle haber belgeselleri

yapılmış, yapıyor. Biz de kurgu sürecinde pek çoğu ile karşılaştık istifade ettik. Ama Adı Soykırım konusu ve tanıkların konuşması itibariyle ülkemizde Türklerin yaptığı ilk belgesel oldu diyebiliriz.

Belgesel Türkiye’de yaşayan Doğu Türkistanlılar üzerinden anlatıyor katliamı. Ekranaya yansıyan üç kişi dışında da tanıklıklar dinlediniz. Belgeselin bu anlamda devamı gelecek mi?

Devamı gelebilir çünkü yıllardır susan, susmak zorunda kalan Uygurlar konuşmaya karar verdiler. Çin’de yaşanan zorbalık ve zulümlere karşı kelimeleri ile savaşmaya karar veren bir halk ile karşı karşıyayız. Konuşmak isteyenler çoğaldıkça bu çalışmaların da devamı gelecektir.

Doğu Türkistan’a gitme şansınız oldu mu? Ya da bölgeyi gören gazeteci ya da belgeselcilerle görüşmeler yaptınız mı? Çin orada olanların üstünü örtmek için nasıl bir perdeleme yapıyor?

Ben yıllardır bu meseleyi bölgede çekmek ve anlatmak isteyen bir yönetmenim. Bunun için de elimden geleni yaptım. 2017 öncesinden bahsediyorum. Pek çok Doğu Türkistan STK’sına başvurduğum; “Bana yardım edin, ben gideyim çekeyim” dedim ama kimse bu fikrime sıcak bakmadı. Havalimanından bile çıkama-

yacağımı söyleyenler oldu. Çin, bölgenin onlara ait özerk bir bölge olduğunu ve orada Çinlilerin yaşadığını söylüyor. Bu dediklerini gerçeğe dönüştürmek için de insanları kamplara toplayarak kültür soykırımı yapıyor, Çinileştirme projesi yürütüyor. Uygur halkını asimile etmek onları köklerinden koparmak için elinden geleni yapıyor. Şu an yeni doğan bebekleri bile annelerinin elinden alıp kendi açtıkları çocuk kamplarında bir Çinli gibi yetiştiriyorlar. Çin İslam dinini bir mikrop olarak görüyor ve Doğu Türkistan halkının bu mikroptan arınması için elinden geleni yapıyor.

Sürekli savaş ve çatışma bölgelerinde çalışan bir yönetmensiniz. Doğu Türkistan'ı çalışırken neler hissettiniz? Görmediğiniz ama bildiğiniz ve hissettiğiniz bir zulmü belgelemek nasıl bir süreçti?

Evet konu aldığım bir bölgeye gitmeden yaptığım ilk belgesel oldu bu. Bilmediğim çok şey öğrendim ve burada da azımsanmayacak kadar Doğu Türkistanlı olduğunu gördüm. Hepsinin ortak yanı kendilerini kimsesiz hissetmeleri, akrabalarından ayrı kalmaları ve hüznü bakışları idi. Kendi adıma onlar için bu belgeseli yaptığımdan dolayı çok çok mutluyum.

Ekibimiz de bu motivasyonla çok çalıştı, çok emek verdi. Geç kalmış bir çalışma. İnşallah devamı da gelir. Tek istediğimiz onların sesini duyurabildiğimiz kadar çok insana duyurmak. Bu yüzden herkesten destek bekliyoruz. Belgeselimiz şu an Human Movie Team Youtube kanalında yayında. İzleyip, izlettirmek bu aşamada çok önemli.

Turan Kışlakçı

Röportaj: Emine Dolmacı

Mehcer Edebiyatının Merkezi İstanbul

İslamabad ve İstanbul'da yüksek tahsil yaptı. İslamabad'da üniversite okuduğu yıllarda birçok ülkeden talebe arkadaşlarıyla "Spark" ve "el-Lem'a" adlı Arapça ve İngilizce dergilerini yayımladı. Gazetecilik hayatına ortaokul yıllarında Milli Gazete'nin çıkarmış olduğu "Sultan" gazetesinde başladı. Uzun yıllar Yeni Şafak gazetesi dış haberler servisinde editör olarak görev yaptı. Türkiye'nin çok dilli ilk haber siteleri olan Dünya Bülteni ve Timeturk'ü kurdu.

Anadolu Ajansı (AA)'nda 5 yıl Ortadoğu ve Afrika Yayın Yönetmenliği yaptı. Anadolu Ajansı'nın MENA yapılanması ve uluslar-arasılaştırılmasında yer aldı. Bir müddet TRT Arapça'da genel koordinatörlük görevini de üstlendi.

Orta doğu ve Asya uzmanı olan Turan Kışlakçı, hâli-hazırda Türk-Arap Gazeteciler Cemiyeti başkanlığını yürütüyor. Impact Medya Grubu CEO görevini de ifa eden Kışlakçı, Metafora Medya grubuna da danışmanlık yapıyor.

Yerli-yabancı dergi ve gazetelerde makaleleri yayımlanan Kışlakçı'nın Ortadoğu üzerine iki kitabı bulunuyor.

Orta doğu, medya, uluslararası ilişkiler, dinler tarihi, felsefe, edebiyat ve fikri konular üzerine okumayı ve yazmayı sürdürüyor.

“

Göç konusu ve mülteciler tüm ülkeleri olduğu gibi Türkiye'yi de zorluyor; olumlu yönleri, avantajları, dezavantajları tartışma konusu. Fakat hemen hemen herkesin hemfikir olduğu konu, kültür ve sanat ortamının göçmenlerle birlikte zenginleşeceği hem entegrasyonun hem de küresel barış ve istikrarın bu yolla sağlanacağı.

Son on yılda yurda giren Suriyeli, Afgan, Ortadoğulu, Afrikalı göçmenler; toplumsal ve ekonomik alanda olduğu kadar kültür ve sanat anlamında da ülkemizi değiştirip dönüştürüyor. Sadece Türkiye değil; Avrupa, Amerika, dünyanın diğer bölgeleri de tarihin en büyük göçü karşısında hem entegrasyon sorunları yaşıyor hem de bir şekilde yeni hayata adapte olmaya çalışıyor. Bu sürecin olmazsa olmazlarından birinin kültür ve sanat olduğunu düşünen ve yüzyıl önce Amerika'da kurulan Mehcer akımını diriltmeye çalışan Mehcer Göç Sanatçıları Derneği de bu amaçla çalışmalar yapıyor. Son on yılda 40'a yakın roman yazıldığını ve hepsinin İstanbul'da geçtiğini anlatan Dernek Başkanı Turan Kışlakçı, "Göçmenler başka bir ülkeye gittikleri zaman siyaset yapamazlar ya spor ya da kültür sanatta kendilerini var etmeye çalışırlar. Eğitimdeki başarılarıyla ön plana çıkarlar. Bunun mültecilere yönelik tepkiyi de azaltacağını düşünüyorum" diyor. Sanatçıların barışa ve entegrasyona en yakın olduğunu söyleyen Kışlakçı ile konuyu farklı boyutlarıyla ele aldık.

****Türkiye'de mehcer edebiyatının zemini nasıl oluştu, hangi alanda ürünler verildi?***

Türkiye'de mehcer edebiyatının zemini uzun yıllar önce-sine dayanıyor. Osmanlı'nın son döneminde payitahttaki şairlere baktığımızda farklı coğrafyalardan insanlar görüyoruz. Ahmet Haşim Iraklı bir şair ama İstanbul'da; Türkçe yazıyor, Türk ve Arap şiirini mecz ediyor. Balkanlardan, Kafkaslardan son dönemde gelen edebiyatçıların İstanbul'da oluşturduğu bir edebiyat akımı var. Halide Edip, Rıza Tevfik mehcer edebiyatçısıdır. Mehcer edebiyatı zaten 1920'de Osmanlı topraklarından Amerika'ya

göç etmiş edebiyatçıları tarafından kurulmuş bir akımdır. Türkiye'de 70'li, 80'li, 90'lı yıllarda mehcer edebiyatına daha çok sol cenah önem verdi. Son dönemlerde muhafazakâr kesim de özellikle üniversitelerde Arap Dili ve Edebiyatı bölümlerinin kuruluşuyla birlikte bu alana ilgi göstermeye başladı. Mehcer edebiyatıyla ilgili pek çok kitap da var. Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev'in eşinin annesi Aida İmanquliyeva'nın kitabı Türkçe'ye "Modern Arap Edebiyatının Usta Kalemleri" adıyla çevrildi. Halil Cibran, Emin er-Reyhani ve Mihail Nuayme'yi anlatan eser, mehcer

edebiyatı üzerine yazılmış en iyi kitaplardan biridir.

SANAT GÖÇMENDİR

****Göç aslında yeni bir kültür-sanat zemini oluşturuyor. Türkiye'ye özellikle son 10 yıl içinde gelen farklı milletler, dinler ve ırklardan insanlar bu kültür sanat oluşumuna nasıl bir katkı sağladı ve bundan sonra neler katacak?***

Bizim sloganımız "Sanat göçmendir." Göç etmeyen bir sanatçı üretemez, yeni şeyler ortaya koyamaz, mukallit olur. Biz de bundan dolayı "Sanat göçmendir." derken daha çok dünyada sanatla iştigal edenlerin göçmen

olduklarını ortaya koyuyoruz. Örneğin Hollywood'a bakın Jackie Chan'den tutun ünlü aktörlere, sanat dünyasında

Amerika'nın ve Avrupa'nın ünlü yıldızlarına bakın hepsi göçmendir. Hatta futbolda dahi genelde muhacirleri görürsünüz. İlk göçle başladı zaten insanlık tarihinde sanat. Örneğin müzik, insanlar bir yerden bir yere göç ederken mırıldandıkları melodi ile ortaya çıktı. Bir yerden bir yere göç ederken geldikleri yerin hikâyelerini gençlere anlatırken hikâyeler, romanlar ortaya çıktı. Bir yerden bir yere göç ederken geldikleri yerlerin resimlerini taşlara çizdiler ve resim doğdu. Bugün dünyada göçmenlerin çok olduğu coğrafyalar daha çok kültür, düşünce, hatta bilim üretiyorlar. NASA'da Hindistanlı, Pakistanlı, Amerikalı, Mısırlı, Türkiye'den bilim insanları bulursunuz. Silikon Vadisi'nin yüzde 80'i

muhacirdir. Farklı kültürler bir araya geldiği zaman farklı çağrışımlar, farklı kıvılcımlar oluşturuyor. Türkiye'de de son dönemlerde farkında olmadan bu kültür gelişti. Şu anda bizim Mehcer üyemiz olan birçok edebiyatçı, içinde İstanbul geçen 40'a yakın roman yazdı.

****Peki bunlar muhatabına, ilgisine ulaşabiliyor mu?***

Bunların etkilerini belki hemen değil ama 10-20 yıl sonra göreceğiz. Kültür sanat maalesef ilk dönemlerde ulaşmıyor, belli bir zaman gerekiyor. Ünlü yazarlara bakın kitaplarını yazdıkları dönemde fakirdiler, tanınmamışlardı fakat öldükten sonra şanları, şöhretleri ortaya çıkıyor. Kültür-sanat böyle bir alan maalesef. Belki kendi döneminde belli isimler ortaya çıkar ama ciddi bir etkinin olması için bir zaman geçmesi lazım. 10 yıl sonra insanlar geri dönüp bakacak, "Bu kişi İstanbul'da mı yaşıyordu? Biz bu ressamla, bu şairle niye tanışmadık?" diyecekler. Şu anda yüzlerce edebiyatçı, şair, sanatçı var İstanbul'da. Sanatlarını icra ediyorlar fakat yeterli oranda tanınmadılar, muhataplarına ulaşamadılar.

BUGÜN DÜNYADA GÖÇMENLERİN ÇOK OLDUĞU COĞRAFYALAR DAHA ÇOK KÜLTÜR, DÜŞÜNCE, HATTA BİLİM ÜRETİYORLAR. NASA'DA HİNDİSTANLI, PAKİSTANLI, AMERİKALI, MISIRLI, TÜRKİYE'DEN BİLİM İNSANLARI BULURSUNUZ. SİLİKON VADİSİ'NİN YÜZDE 80'İ MUHACİRDİR. FARKLI KÜLTÜRLER BİR ARAYA GELDİĞİ ZAMAN FARKLI ÇAĞRIŞIMLAR, FARKLI KIVILCIMLAR OLUŞTURUYOR. TÜRKİYE'DE DE SON DÖNEMLERDE FARKINDA OLMADAN BU KÜLTÜR GELİŞTİ. ŞU ANDA BİZİM MEHCER ÜYEMİZ OLAN BİRÇOK EDEBİYATÇI, İÇİNDE İSTANBUL GEÇEN 40'A YAKIN ROMAN YAZDI.

****Ulaşabildiği kadarıyla ne gibi katkı sağlıyorlar kültür sanat ortamına?***

Mesela Türkiye'deki resim sanatıyla kendi geldikleri coğrafyanın resim sanatlarını, şiirlerini mezcediyorlar. Artık buradaki pek çok şair Nazım Hikmet'i, Yahya Kemal'i, Ahmet Haşim'i, Ahmet Arif'i okuyor. Geçen Katarlı bir şair aradı, "Ben gece gündüz Ahmet Arif'i okuyorum ve şiirlerini ezberledim." dedi. Suriyeli bir şair, "Edip Cansever'i tercüme ediyorum." dedi. Yine Mısırlı bir şair aradı, Nazım Hikmet'in 4 şiir kitabını tercüme ettiğini söyledi. Birçok roman yazarı, bizim romancılarımızın romanlarını okuyarak kendilerine yeni bir kapı araladıklarını

belirtiyor. Kendi ülkelerinin romancılarıyla Türk romancıları birleştirip yeni bir akımı ortaya koymak istiyorlar.

KENDİLERİNİ SANAT VE SPORLA İFADE EDİYORLAR

****Bu eserler, toplumların birbirini daha çok tanınması, kültürünü tanınması, son dönemlerde yaşadığımız birçok sebeple ortaya çıkan gerginlik, kutuplaşma, göçmenlere yönelik yabancı düşmanlığı gibi duyguların önüne geçmede vesile olabiliyor mu?***

Elbette vesiledir ve olmalıdır. Göçmenler başka bir ülkeye gittikleri zaman siyaset yapamazlar ya spor ya da kültür sanatta kendilerini var etmeye çalışırlar. Onun için bugün Türkiye'de okullarda,

üniversite sınavlarında, lise sınavlarında mültecilerin çocukları daha çok öne çıkıyor. Bazıları sporda, bazıları kültür sanatta, bazıları eğitimde bunu yapmaya çalışıyor; kendilerini bu yolla ifade ediyorlar. Tabii bunun mültecilere yönelik tepkiyi de azaltacağını düşünüyorum. Çünkü bütün dünyada bir göç sorunu var. Milattan sonra tarihin en büyük göç dönemi yaşanıyor. Belki herkes bir gün göçmen olacak. Kimse kendinden emin olmamalı yaşadığı topraklarla ilgili. Çünkü küresel ısınmadan tutun, felakatlere, depremlere kadar pek çok faktör hayatımızı etkiliyor. Bugün Türkiye'den pek çok insanı da Avustralya'da, Kanada'da, Avrupa'nın birçok ülkesinde

bulabilirsiniz. Artık ülkemiz nüfusunun yarısı kadar Türk, başka ülkelerde yaşıyor.

****Siz ne yapıyorsunuz peki Mehcer olarak, sanatçıları bir araya getirerek bir akımı mı yoksa İslam dünyası ve dünyadan sanatçıların sanatlarını icra ettikleri bir buluşma noktası mı oluşturmak istiyorsunuz?***

Biz bunu kurarken ülkeleri gezdiğimde şunu gördüm. Dünyada artık siyasi dil insanları birleştirmiyor. Artık “Dünyanın tüm işçileri birleşin.” dediğiniz zaman o sosyalist, komünist felsefe

etki etmiyor. “Ey dünyanın mazlumlari birleşin” dediğinizde mazlumlari bir araya gelmiyor, artık siyasi söyleme itibar etmiyorlar. Fakat, “Ey şu filmi sevenler, ey şu şarkıyı sevenler, ey şu resim sanatını sevenler!” dediğinizde insanların akın akın geldiğini görüyorsunuz. Bir konser oluyor yüz binlerce insan katılıyor. Onun için kültür sanatın önemsenmesi gerektiğini ve bu alanda bir şeyler yapılması gerektiğini düşünüyorum. Biz Mehcer’i de bu sebeple kurduk. Burada iki hedefimiz var; birincisi yeni bir şiir akımı, yeni bir sinema akımı, yeni bir müzik akımı oluşturmak. İkincisi sanatçıları buluşturup bu birliktelikten kendilerine ait yeni tarzlar ortaya koymaları. Şu anda biz İstanbul’da yaşayan 80 ülkeden 4 bine yakın sanatçıya hizmet sunuyoruz. Resim sergileri, müzik festivalleri yapıyoruz. Astronomi ile ilgili çalışmalar, folklor çalışmaları, tiyatro çalışmalarımız var. Buraya gelen ünlü oyuncular Türk dizilerinde, filmlerinde oynamak için yapımcı ve yönetmenlerle görüşüyoruz. Mehcer’in tarihi de yeni değil, 102 yıllık bir mazisi var. Biz Halil Cibranların 1920’de kurduğu akımı, 100 yıl sonra buraya taşıdık. 7 yıl önce isim hakkını almıştık. Çünkü artık göçün merkezi İstanbul ise

Mehcer’in de merkezi burada olmalı diye düşündük.

DOĞUNUN HİKÂYELERİNİ DİRİLTMEMİZ LAZIM

****Bu çalışmaların, ortak kültür ve sanatın üretilmesi, bu dilin yakalanması, birlikte yaşama ve entegrasyona nasıl bir katkısı olacak. Küresel anlamda nasıl bir fayda sağlayacak?***

Sanatçılar barışa ve entegrasyona daha yakın olanlardır. Kendileri kültürün içinden geldiği için daha çabuk kavırıyor, geldiği kültürle yaşadığı bölge arasında dengeyi kurabiliyor, sorun yaşamıyorlar gittikleri ülkelerde. Onun için sokakta bir Suriyeli, bir Iraklı, bir Venezüelalı, bir İranlı, bir Hindistanlı şarkı söylediğinde bütün insanların gelip ritim tuttuğunu görebiliyoruz. Bu müzikte olduğu gibi diğer alanlarda da böyle. Artık insanlar Hollywood filmlerinin yanı sıra Bollywood filmlerini, başka sinemayı da izleyebiliyor. Barış anlamında ve entegrasyon anlamında kültür sanat en önemli alanlardan biri. Ancak kültür ve sanatla olabilir bu.

****İslam dünyasında kültür ve sanatla yeniden bir sıçrayış, bir hamle yaşanacağını söylüyorsunuz? Bu konuyu biraz açar mısınız?***

SANATÇILAR BARIŞA VE ENTEGRASYONA DAHA YAKIN OLANLARDIR. KENDİLERİ KÜLTÜRÜN İÇİNDEN GELDİĞİ İÇİN DAHA ÇABUK KAVRIYOR, GELDİĞİ KÜLTÜRLE YAŞADIĞI BÖLGE ARASINDA DENGİYİ KURABİLİYOR, SORUN YAŞAMIYORLAR GİTTİKLERİ ÜLKELERDE. ONUN İÇİN SOKAKTA BİR SURİYELİ, BİR IRAKLI, BİR VENEZÜELALİ, BİR İRANLI, BİR HİNDİSTANLI MÜZİK SÖYLEDİĞİNDE BÜTÜN İNSANLARIN GELİP RİTİM TUTTUĞUNU GÖREBİLİYORUZ. BU MÜZİKTE OLDUĞU GİBİ DİĞER ALANLARDA DA BÖYLE. ARTIK İNSANLAR HOLLYWOOD FİMLERİNİN YANI SIRA BOLLYWOOD FİMLERİNİ, BAŞKA SİNEMAYI DA İZLEYEBİLİYOR.

Antonio Banderas ile Paulo Coelho ile görüştüğümde onlarla şunu konuştum. Biz doğunun hikâyelerinde sinemayı gördük, romanı gördük, edebiyatı gördük, hepsi çok kavi. Bu coğrafyada hikâyecilik, kıssacılık, şiir çok kavi. Çok büyük edebiyatçılarımız, çok büyük şairlerimiz var. Bu ruhu yeniden diriltmek lazım. Bu coğrafyada kültüre, sanata ilgi duymadığınız zaman bir din dili oluşturamazsınız. Şiiri anlamayan insan Kur'an-ı Kerim'i anlayamaz. Bu anlamıyla edebiyatın, kültür sanatın büyük etkisi var. Çünkü kültür sanat insana bir incelik, bir rakiklik katıyor. İslam dünyasının kaybettiği nokta burasıydı. Eskiden hikmet sahibi insanlar vardı ve bunlar hikâyeler anlatırdı. Mevlana'ya baktığımızda kültür sanat üzerinden, şiir üzerinden, hikâye üzerinden topluma mesajlar veriyordu. Örneğin Kur'an'ın yüzde 60'ı

kıssalardan oluşuyor. Eskiden kıssa olarak anlatıyorduk, bugün insanlar daha çok görsellikle hemhâl oldukları için dinlemek yerine izlemeyi tercih ediyorlar. Onun için kıssaları sinema diline çevirmeliyiz.

KÜLTÜR SANAT GELECEK YÜZYILI BELİRLEYECEK

Bu konuda ümitvar mısınız? Bizim toplumumuz ya da İslam toplumları kültür sanatla bir hamle yapacak mı?

Ben ümitvarım ve yeni nesilde buna rağbetin olduğunu görüyorum. Malezya'da, Mısır'da, Tunus'ta, Fas'ta, Türkiye'de gençlerin kültür sanata çok büyük ilgi gösterdiğini görüyorum. Yaşı 60-70'in üzerindeki insanların bir müzeye gittiğini göremezsiniz ama yeni nesil arasında gençlerin bir araya gelip müze dolaştıklarını, sergi alanlarına gittiklerini görüyorum.

İstanbul'un birçok yerinde bağımsız sanat merkezleri oluşmaya başladı. Buralara gençler ciddi ilgi gösteriyor. Bence kültür sanat gelecek yüzyılı belirleyecek alanlardan bir tanesi.

Sizin hedef kitleniz ya da muhatabınız kimler daha çok?

Bizim organizasyonlarımıza da daha çok liseli ve üniversiteli gençler katılıyor. Biz eğitimle ilgili çalışmalar da yaptık. Katar ve Kuveyt'ten gelen heyetlere Türk mozaïği ve ebru sanatını anlattık, bunlarla ilgili dersler verdik. Yakın zamanda Mehcer Akademi'yi kurduk. Burada her alanda eğitimler vermeye başlayacağız inşallah.

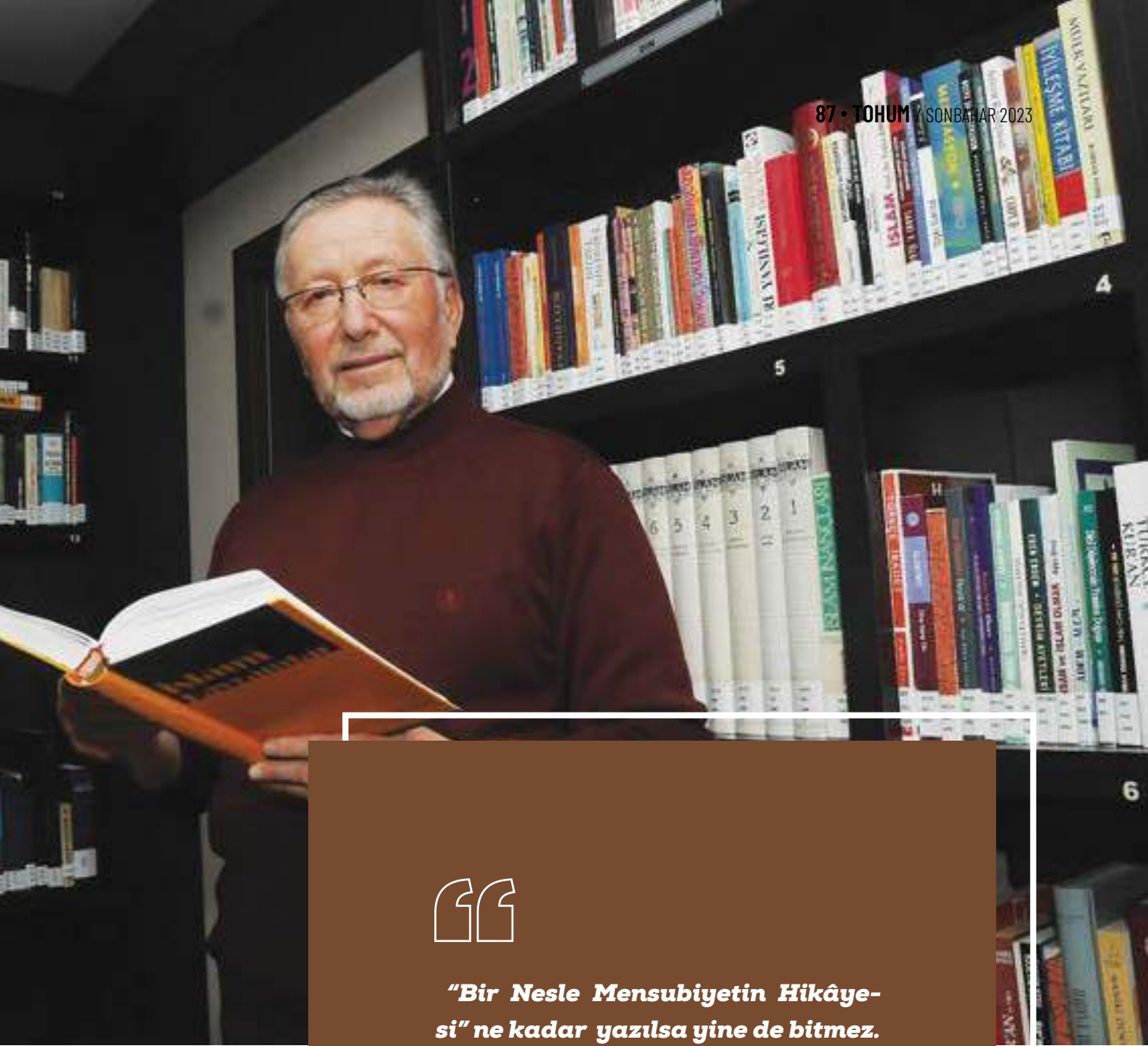
Prof. Dr. Celal Kırca

Erciyes Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi

Kur'ân ilimleri araştırmacısıdır. 1945 yılında doğmuştur. İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nü bitirdi. Ordu İmam Hatip Lisesi'ndeki öğretmenliğinin ardından Gölköy (Ordu) İmam Hatip Lisesi'ne müdür olarak atandı. 1977 yılında tefsir asistanı olarak Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü'ne girdi. Burada "İlmî Tefsir Hareketi" teziyle öğretim üyesi oldu. Uludağ Üniversitesi SBE'de "Kur'ân-ı Kerim ve Modern İlimler" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. 1985 yılında yardımcı doçent, 1988'de doçent, 1994'te profesör oldu. Bir ara araştırmalarda bulunmak üzere İngiltere'ye gitti. 2000'de Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlığı'na atandı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir. İlk yazısı 1970 yılında Tohum dergisinde çıktı. Öğrencilik yıllarında Tarla ve Tohum dergilerinde çalıştı. 1988 yılında Tercüman gazetesi tarafından yayımlanan Kur'ân-ı Kerim Ansiklopedisi, 1989 ve 1990'da aynı gazete tarafından çıkarılan Sahabiler Ansiklopedisi ve Evliyalar Ansiklopedisi adlı ortak çalışmaların yazar kadrosunda yer aldı. Gevher Nesibe Tıp Tarihi Müzesi içinde yer alan "İslâm Dini ve Tıp" bölümünü hazırladı. 2012 yılında emekli oldu.

“TOHUM MECMUASI”: BİR FİLİZLENİŞİN HİKÂYESİ

“

“Bir Nesle Mensubiyetin Hikâyesi” ne kadar yazılsa yine de bitmez. Zira bu nesle mensup olanlardan her birinin, mutlaka ayrı bir hikâyesi vardır. Bu yazı da onlardan biridir ve “bir neslin” yayın organları içinde önemli bir yere sahip olan “Tohum Mecmuası” nın yayın hayatına girişinin hikâyesidir.

Bir dönem (1969-1970) İstanbul İmam-Hatip Okulu Mezunları Cemiyeti ve onun yayın organı *Tohum* dergisi'nde birlikte çalıştığımız merhum Prof. Dr. Kemal Sandıkçı ile ilgili anılarımı yazarken, *Tohum*'un da bir tarihinin yazılıp yazılmadığını merak etmiştim. Bu vesile ile de Mustafa Öcal'ın büyük bir fedakârlıkla meydana getirdiği *Öncü 7'ler İstanbul* isimli kitabını okurken *Tohum*'la ve İstanbul İmam-Hatip Okulu Mezunları Cemiyeti ile ilgili bazı bilgilere de rastlamıştım. Kemal Bey ile ilgili yazıyı bitirdikten sonra *Tohum*'un yayın hayatına girişi ile ilgili müstakil bir çalışmanın olup olmadığını araştırmaya başladım. Ne yazık ki bu konuda fazla bir bilgiye ulaşamadım. Müracaat ettiğim her kapıdan da eli boş döndüm. "Şayet bu konuda bazı bilgilere ulaşabilirsem, böyle bir çalışmayı yapabilirim." diye de düşündüm. Bu amaçla İmam-Hatip Okulu Mezunları Cemiyeti'nin arşivlerine ulaşmak istedim ama o arşivlere de ulaşamadım. Zira cemiyetin ilk dönemlerine ait bir arşivin olmadığını veya bulunamadığını öğrendim. Dolayısıyla hem bireysel hem de kurumsal olarak bir arşiv kültürümüzün yeterince gelişmediğine de bu vesile ile bir kere daha şahit oldum. *Tohum*'un bende mevcut olan

sayılarını yıllar önce Önder İmam Hatipliler Derneğine bağışlamıştım. Bu nedenle bende sayıları yoktu. Dolayısıyla Önder basın komisyondan yardım talep ettim, onlar da yardımcı oldular ve istediğim bazı bilgileri verdiler. Böylece *Tohum*'un yazı işleri ve idare müdürleri hakkında kısmen de olsa bazı bilgiler elde etmiştim ama benim için yeterli değildi. Daha ayrıntılı bilgiye ihtiyacım vardı. Bu amaçla aziz dostum Fuat Günel'i aradım ve kendisinden yardım talep ettim. O da gereğini yaparak istediğim bilgileri bana gönderdi.

Ulaştığım bu bilgilerden *Tohum*'un ilk yazı işleri müdürünün Ahmet Semiz, idare müdürünün de merhum Salih Güler olduğunu öğrendim. Ahmet Bey'in, 1. sayıdan 13. sayıya ve 25. sayıdan 30. sayıya kadar iki dönem *Tohum*'un yazı işleri müdürlüğü görevlerinde bulunduğunu gördüm. Hayatta olup olmadığını, hayata ise şayet nerede bulacağımı da bilmiyordum. Onu 1968 yılında merhum Salih Güler'in delaletiyle *Tohum*'da çalışmaya başladığım dönemde ara sıra *Tohum*'a geliş-gidişlerinden hatırlıyorum. Çok sık olmasa da *Tohum*'u ziyarete geliyordu. O yıllardan sonra onu bir daha görmedim. İlk iş olarak onu

arayıp bulmam gerekiyordu. Ama nasıl bulacaktım? Bilemiyordum. Fakat onu henüz arama teşebbüsünde de bulunmamıştım. Bu konuda kafa yorarken aziz dostum Prof. Dr. Mustafa Uzun'un imdadına yettiğine şahit oldum.

Mustafa Bey'i, 06.12.2021 gününün akşamı teşekkür etmek için aramıştım. Gönderdiğini söylediği "Mahir Hoca" ile ilgili kitabı, dört gözle bekliyordum. Kargo, beklediğim o kitabı bana akşama yakın bir saatte getirmişti. Hemen poşeti açtım, kitabı elime aldım ve baştan sona şöyle bir gözden geçirdim. Bana göre nefis bir kitaptı. Çoğu insanımızın teşekkürde cimri ama eleştiri ve hakarete çok cömert olma tavırlarını tenkit eden biri olarak, Mustafa Bey'i arayıp teşekkür ve tebriklerimi sunmak istedim. Aksi takdirde eleştirdiğim tavır ben yapmış olacak ve kendimle de çelişecektim.

O akşam Mustafa Bey'i aradım. Teşekkür ve takdirlerimi sunduktan sonra bana ne yaptığımı sordu. Ben de merhum Kemal Sandıkçı için bir yazı yazdığımı fakat henüz olgunlaşmadığını söyledim. *Tohum*'la da ilgili bir yazı yazmayı düşündüğümü ancak yeterli bilgi ve belgelere ulaşamadığımı ve nerde bulacağımı da bilemediğimi

söyledim. O da bana, “Bu konuda sana Ahmet Semiz Bey yardımcı olabilir” dedi. Bunun üzerine ona, “Ben de bilgi almak için Ahmet Semiz Bey’le görüşmeyi düşünüyordum, onu tanıyan bazı dostlarıma müracaat edecek ve telefon numarasını alacaktım. Sende var ise verir misin?” dedim. O da bana, “Bende yok ama onun telefonunu Hayrat Vakfı’ndan alabilirsin” deyince, ummadığım bir zamanda ve ummadığım bir şekilde önemli bir bilgiye ulaştığım için de memnun olmuştum.

O zamana kadar böyle bir vakfın olduğunu bilmiyordum veya bilsem de unuttum. Konuşmamız bittikten sonra hemen bilgisayarımın başına geçtim ve Google’dan o vakfı arayıp buldum, hakkında bilgi edindim. Bu vesile ile Ahmet Bey’in vakıf başkan yardımcısı olduğunu da öğrenmiş oldum. İrtibat numarasını aldım ve sabahı beklemeye başladım. Vakıf, saat 9’dan önce açılmıyordu. O saati bekledim, vakfı aradım ve bana cevap veren kişiden

de Ahmet Bey’in cep telefon numarasını aldım.

Öğleye doğru Ahmet Bey’i aradım, telefonuma cevap verince selam verip kendimi tanıttım ve kendisini aramamdaki amacımı kısaca açıkladım. Vereceği bilgiler sayesinde *Tohum*’un bilinmeyen bir hikâyesinin

Bir gün Tohum’a bir zarf ulaşır. Zarf merhum Nurettin Topçu’dan gelmektedir. Heyecanla o zarf açılır ve içinden bir fotoğraf çıkar. Ahmet Bey, zarfın içinde fotoğrafın gönderiliş amacıyla ilgili bir notun bulunup bulunmadığını da hatırlamıyor. Bu fotoğrafta, kalın kuru bir dal üzerinde biri kuru ve ucu kırık daha küçük bir dal; diğeri de başını göğe doğru uzatmış üzerinde yeşil yaprakların bulunduğu filizlenmiş ince bir dal bulunmaktadır. Bu fotoğraf bu haliyle anlam yüklüdür ve orada bulunanların hepsi birden “işte aradığımız kapak bu!” derler.

gün yüzüne çıkacağını, böylece gelecek nesillerin de bu bilgileri öğrenme imkanına kavuşacağını ve bizi mutlu edeceğini söyledim. O da verdiğim bu bilgiden çok mutlu ve mütehassis olduğunu ifade ettikten sonra,

o anda aklına ne geldiyse anlatmaya başladı. Onu, ses tonundaki telefonda kaynaklanan bazı ufak sorunlar hariç, rahatlıkla duyabiliyor ve söylediklerini de anlıyordum. Anlattıkları benim için ilginç bilgilerdi ama bunlardan bir kısmı benim şimdilik ilgimi çekmeyen bilgilerdi.

Ben bir an önce onu tanıtmak ve vereceği bilgileri öğrenmek istiyordum. Onu her ne kadar *Tohum*’a gelip giderken görmüş olsam da kendisini yakinen tanımyordum. Ahmet Semiz kimdi ve ne yapmıştı? *Tohum* için önemi ne idi? Bunları bilmek istiyordum. Bu nedenle de ona, “Ahmet Bey, önce sizi bir tanımak isterim” dedim.

Anlattıklarından onun 1939 Burdur-Bucak doğumlu olduğunu öğrendim. O, 1961 yılında İstanbul İmam-Hatip Okulu’ndan mezun olmuş, daha sonra Vefa Lisesi’ni de bitirmiş. Sınıf arkadaşları

arasında Recep Akakuş, İsmail Özen ve Vehbi Sınmaz, ilk hatırladıkları arasında yer alıyor. Yüksek tahsilini, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü ve İstanbul Fen-Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü'nde tamamlamış. Edebiyat Fakültesinde daha öğrenci iken hocaları Faruk Kadri Timurtaş ve Mehmet Kaplan'la dostluk ilişkilerini ilerletmiş. Tarık Buğra, Necip Fazıl, Mehmet Şevket Eygi, Cevat Rifat Atilhan ve Sezai Karakoç sık sık ziyaret ettiği yazarlar arasında yer almış. Onun bu anlattıkları, benim için çok dikkat çekici anılardı. Ancak benim amacım bu anıları dinlemek değil, *Tohum* hakkında bilgi almaktı. Bu nedenle ona bu dikkat çekici ve ilginç anılarını yazmasını söyledikten sonra, konuyu değiştirmek amacıyla, “Şimdi biraz da İstanbul İmam-Hatip Okulu

Mezunları Cemiyeti'nden ve *Tohum* Dergisi'nden söz eder misiniz?” dedim. O da, cemiyetin kuruluşu ve kurucuları hakkında fazla bir bilgiye sahip olmadığını söyledi. Sadece İstanbul İmam-Hatip Okulu Cemiyet'ini Yahya Kutluoğlu'nun kurduğunu ve kendilerinin de ondan bu cemiyeti devraldıklarını söylemekle yetindi.

Yahya Kutluoğlu, kendisiyle yapılan bir mülakatta, Mezunlar Cemiyetinin 1958 yıllarında kurulduğunu, amacının bir yüksek okul açtırmak olduğunu, 1959 senesinde İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nün açılışı ile birlikte cemiyetin rutin faaliyetlerle yetindiğini söylemektedir.¹ Fakat bu bilgilerin, “Seksen Yıl Nasıl Geçti?” isimli hatıratında yer almadığı görülmektedir. Hiç şüphesiz bunun gerekçesi vardır ve o gerekçeyi de en iyi Yahya Bey bilmektedir. Ahmet Bey'in cemiyetin kuruluşu ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmayışı ise öyle sanıyorum ki bu bilgilerin gündeme fazla taşınmamış olmasından kaynaklanmış olmalıdır.

Ahmet Bey'in *Tohum* ile ilgili anılarına geçmeden önce Mezunlar Cemiyeti ile ilgili olarak kısa da olsa bir bilgi vermek gerekiyor.

¹ Mustafa Öcal, Öncü 7'ler İstanbul, Ankara, 2021, s.495-496.

İmam-Hatip Okulu Mezunları Cemiyeti'nin, Yahya Kutluoğlu tarafından kurulduğu ve yardımcısının da İhsan Toksarı olduğu biliniyor fakat diğer kurucularının ve yönetim kurulu üyelerinin kimler olduğu bilinmiyor. Kurulduğu halde aktif hâle henüz geçmemiş olan bu cemiyeti, Ahmet Semiz, Salih Güler ve Ahmet Güneş bir araya gelip canlandırmak isterler ve Yahya Kutluoğlu'ndan devralırlar. 23 Aralık 1963 günü yapılan yıllık kongrede Nedim Uğur, Hayrettin Tınmaz, Salih Güler, Ahmet Güneş, Ali Ayaroğlu, Ahmet Semiz, Cemal Demircan ve Nuri Güneş idare heyetine seçilirler.

İmam-Hatip Okulu Mezunları Cemiyeti adına Ali Ayaroğlu (Ekim, Kasım, Aralık 1963); Hayrettin Tınmaz (Ocak, Şubat 1964); Ahmet Semiz (Mart, 1964-Nisan 1965); Yahya Kutluoğlu (Mayıs 1965-Mayıs 1966); Sıtkı Tekümit (Haziran 1966-Ağustos 1966); Selahattin Kaya (Eylül 1966); Mehmet Ali Aldur (Ekim 1966-Ağustos 1967)²; Faruk Kaya (Eylül, Ekim 1967); Salih Güler (Kasım 1968-Nisan 1969); Ömer Öztop (Mayıs 1969-Kasım 1969); Kemal Sandıkçı (Aralık 1969-Kasım 1970); Fuat

² Tohum Mecmuasının bu sayıları Türkiye İmam-Hatip Okulları Mezunları Cemiyetleri Federasyonu adına çıkarılmıştır.

Günel (Aralık 1970-1971); Kerim Aytekin (1971-1972); Kazım Serhatlı (1972-1975 yılları arası, üç buçuk yıl), Ömer Öztop (1975-1977 yılları arası ikinci kez) ve Faruk Kaya (1977-1979 ikinci kez) *Tohum* Mecmuası'nın imtiyaz sahipleri olarak görev yapmışlardır.³

Tohum'un ilk yazı işleri müdürü Ahmet Semiz'dir (Kasım 1963-Eylül 1964). Ahmet Bey'den sonra Nedim Uğur (Ekim 1964-Mayıs 1965), Mustafa Bilge (Haziran 1965), A. Vefa Çamdibi (Temmuz-Ağustos 1965), Ahmet Semiz (ikinci dönem Haziran-Aralık 1966), Ramazan Yıldız (Ocak-Ekim 1967), Salih Güler (Aralık 1968-Nisan 1969), Satı Demirci (Mayıs-Ekim 1969), Kerim Aytekin (Aralık 1969-Kasım 1970); Mehdi Ali Seçkin (Ocak 1971-1972) ve diğerleri *Tohum*'un yazı işleri müdürlüğü görevlerinde bulunmuşlardır. İlk idare müdürü ise Salih Güler'dir. Salih Güler'den sonra Ahmet Güneş, İsmail Erünsal, Mahmut Kış, Ömer Öztop, Mehmet Erkal, Mehmet Mırık (Nuroğlu), Mehdi Ali Seçkin ve diğerleri idare müdürü olarak görev yapmışlardır.

Ahmet Semiz, konuşmamız esnasında *Tohum*'la ilgili

³ *Tohum* Mecmuası'nı tarayarak bu bilgileri bana gönderen Fuat Günel'e çok teşekkür ediyorum. 15.01.2022; Mustafa Öcal, Öncü 7'ler İstanbul, s.499.

olarak kendisinin bildiği ama bizim bilmediğimiz özel ve güzel bilgiler verdi. Onun verdiği bilgilere göre Ahmet Semiz, Salih Güler ve Ahmet Güneş sık sık bir araya gelirler, farklı konularda görüş alışverişinde bulunurlar.

Bir şeyler yapmalıyız ama ne yapmalıyız, diye derin derin düşüncelere dalarlar. 1960'lı yıllar, Türkiye'de ihtilalin yapıldığı, başbakan Adnan Menderes'in idam edildiği, Komünizm düşüncesinin yaygınlaştırılmaya ve propagandasının etkin bir biçimde yürütülmeye çalışıldığı bir ortamdır ve bu üç idealist, İmam-Hatip neslinin sesinin de gür bir seda ile topluma duyurulmasını amaçlar ve bir dergi çıkartmaya karar verirler.

Ahmet Bey'in anlattıklarından derginin adı ve nasıl bir dergi olacağı konusunda da geniş müzakerelerin yapıldığı anlaşılıyor. O yıllarda "*Türkiye İmam Hatip Okulları Mezunları Cemiyeti*" tarafından Konya'da "İslam'ın İlk Emri Oku Mecmuası" çıkartılıyordu. Sahibi Mustafa Pektut, Mesul

Müdürü de Halit Güler'di. Konya'da Mart-1961 yılında yayın hayatına başlamıştı. Merkezi Beyazıt'ta olan ve İlhan Darendelioğlu tarafından çıkartılan "*Toprak*" dergisi vardı. Derginin ismi konusunda bu dergilerden de yararlanarak, çıkartacakları dergiye güzel bir ad bulmaları gerekiyordu. O yıllarda çıkan dergilerin çoğu, solcu, ideolojik ve siyasi içerikli idi. Çıkarmayı düşündükleri dergi ise bir fikir, sanat ve dava dergisi olacaktı. Bu nedenle ismi üzerinde kafa yormak gerekmişti. Neticede derginin adının "*Tohum*" olmasına karar verilmiş, bir de güzel bir slogan bulunmuştu: "Fikre San'ata Ruha" toprağın ve fikrin bereketi.

Neden başka bir isim değil de "*Tohum*" adının verildiğini ise Ahmet Semiz şöyle açıklıyor:

"O yıllarda İlhan Darendelioğlu bir dergi çıkartıyordu, adı da "Toprak"tı. Toprağın ise üretime geçebilmesi için *tohum*a ihtiyacı vardı. Toprak varsa *tohum* da olmalıydı ve o *tohum* toprağa düşmeli ve yeşermeliydi. Bu düşünceyle derginin adını "*Tohum*" koyduk. Kimileri "Tane" adını kolalım dediyse de, bu teklif, iltifat görmedi".⁴, Derginin adını

⁴ "*Tohum*" ismine bazı düşünürlerin, yanlış bir çağrışım yapacağı endişesiyle olumlu bakmadıkları eleştirdikleri de bilinmektedir.

ve sloganını tespit ettikten sonra artık sıra onun tanıtımına gelmiştir. Önce derginin reklamının yapılması sonra da yayımlanması düşünülür. İlk iş olarak tanınmış gazeteciler tespit edilir, ziyaretlerine gidilir ve onlardan tanıtım için ricada bulunulur. Ahmet Semiz, *Yeni İstanbul Gazetesi*'nde çalışan Yücel Hacaloğlu'nu tanımaktadır. İlk olarak o ziyaret edilir ve dergi hakkında bilgi verilir. Yücel Bey de bu konuda yardımcı olabilecek gazetecilere onları götürür. Gittikleri gazeteciler arasında Tarık Buğra da vardır. O da bu konuda onlara yardımcı olacağını söyler.

O yıllarda çıkan ve çok da popüler olan *Yeni İstanbul Gazetesi*'ne de reklam verilir. Reklam metni şöyledir: "Millîyetçi ve mukaddesatçı gençliğin ocağı *Tohum* dergisi çıkıyor." Bu reklam, birkaç ay devam eder. Bu arada derginin yönetimi oluşturulur. Ahmet Semiz yazı işleri, Salih Güler de idare müdürü olur. Ahmet Bey, bu göreve geldikten sonra dergiye yazı temini için yoğun bir faaliyetin içine girer, diğer yöneticiler de benzer çaba içindedirler ve o günkü zor şartlarda bütün güçleriyle derginin amacına uygun yazı yazacak yazarlara ulaşmaya çalışırlar. Ulaşabildiklerinden bir müddet

sonra yazılar da gelmeye başlar. Gelen yazılar bir sayıya yetecek kadar olunca, ortak çalışma ile derginin mizanpajı yapılır. Fakat derginin dış kapağı nasıl olacak ve kapağa ne konulacak? Henüz tespit edilmemiştir. Daha da önemlisi kapağın nasıl olması gerektiği konusunda bir fikir birliği yoktur. Herkes kendine göre hayal kurmakta ve tasarım yapmaktadır. Ne var ki yapılan tasarımlardan hiçbirisinin albenisi yoktur. Zihinleri açacak, gönülleri ferahlatacak, maziye hatırlatacak fakat atıye de mesaj verecek bir kapağın olması düşünülmektedir. Günler tek tek geçer ama sadra şifa bir tasarım da bulunmamaktadır.

Bir gün *Tohum*'a bir zarf ulaşır. Zarf merhum Nurettin Topçu'dan gelmektedir. Heyecanla o zarf açılır ve içinden bir fotoğraf çıkar. Ahmet Bey, zarfın içinde fotoğrafın gönderiliş amacıyla ilgili bir notun bulunup bulunmadığını da hatırlamıyor. Bu fotoğrafta, kalın kuru bir dal üzerinde biri kuru ve ucu kırık daha küçük bir dal; diğeri de başını göğe doğru uzatmış üzerinde yeşil yaprakların bulunduğu filizlenmiş ince bir dal bulunmaktadır. Bu fotoğraf bu haliyle anlam yüklüdür ve orada bulunanların hepsi birden "İşte aradığımız kapak bu!" derler.

O anda memnuniyet zirve yapmıştır. Neticede Nurettin Topçu'nun gönderdiği o fotoğraf, "*Tohum*"a kapak olur.

Nurettin Topçu, (İstanbul, 1909-1975) Tohum'un 1. sayısının kapağına ilham veren mütefekkir.

Nurettin Topçu'nun böyle bir fotoğraf göndermesi ise bir mesaj olarak algılanır ve günlerce konuşulur. Onun *Tohum*'a olan himmeti, bununla da sınırlı kalmamış, pek çok sayısında da fikrî yazılar yazmaya devam etmiştir.

Tohum Ekim 1963

İşte Ekim 1963 yılında yayımlanan *Tohum*'un birinci sayısının kapağındaki o resimli tasarım, böylece ortaya çıkar. Ahmet Bey'in verdiği bilgiye göre ilk sayının takdim yazısını yazı işleri müdürü olarak kendisi, derginin arka kapak yazısına ise merhum Timurtaş Uçar yazar. O da bu yazısında kapak resminin ne anlama geldiğine dikkat çekerek şöyle bir yorumda bulunur:

“Birbirine karışmış ve kaynaşmış üç sır... Toprak, su, hava... Bir de bu üç unsurun özeyip bezedikleri, eleyip beledikleri, yeşillendirip ışıllandırdıkları, gülleyip püsgülledikleri yeşil duvaklı bir gelin var: Adı da Ağaç...

Timurtaş Uçar 1944-2000

Tohum'un kapak kompozisyonunda da böyle bir ağaç var fakat belli ki ağaç çok perişan, yaralı, saralı, kurtlar yemiş, içi boşalmış, kökleri topraktan dışarı çıkmış, hortlak eli gibi açığa fırlamış...

Yerden yukarı doğru büyümesiyle, insanlara terakki

ve tekâmül dersi veren bu yeşil sembol, çok kere imana da benzetilmiştir. Biz de kapak kompozisyonundaki ağaç “İman Ağacımız” dedik. Kökleri eşilmiş, içi değişmiş ve şafakla beraber uçurumlu sahiden yükselen bu ağaç, iman ağacımızın çilesini öylesine canlandırmış ve sembolize etmiştir ki, asırlardan beri bu ağaçta açılan yaralar ve gedikler yuva yuva kazılmış ve ağacın gövdesine yazılmıştır.

Azıcık dikkat ederseniz, o yazıları okuyabilirsiniz, hatta biraz daha sükûnetle dinlersiniz. Soldaki kurumuş dalda, iman ağacımızın çilesini terennüm eden kuşların hazin nağmelerini duyabilirsiniz... Ayrıca manzaraya biraz daha ince bakarsanız bütün bir manzaranın, iman ağacımızın bu perişan hâline, ağladığını görürsünüz. Fakat tabloda, deryaların gerisinde ve gitgide küçülen dağların arasından, nurlu, kudretli ve kuvvetli bir doğuş var... Bütün heybet ve heyeti ile yırtılırcasına, fırtınalı bir açılış ve saçılış var...

Bu doğuş ve açılış imanlı, mücahit bir gençliğin doğuşudur. Bu nur ve kuvvet, bu ışık ve ısı, iman ve irfan yolcusu gençliğin, küfür karanlıklarını boşuşudur... İşte bu doğuşun verdiği hayat kaynağı ışıklar ve canlılık

huzmeleri, tepeden tırnağa kuru iskelete dönen iman ağacının sağ yanında canlı, kanlı ve heyecanlı, şen ve gülşen, engin ve zengin, mutlu ve umutlu, özel ve güzel çiçekli ve tomurcuklu bir dal fışkırtıyor ve yükseltiyor...

Bu çiçekli fışkırış, iman ve İslam'ın fışkırışı, haykırışı ve imansızlık zincirini kırışıdır... Karanlığın ortasından yine karanlıklara doğru yükselen kurutulmuş iman ağacındaki bu canlı kısım, iman ağacımızın yeniden çıkışı ve küfrü yıkışıdır... Bu insana gülen nazlı ve nazenin dal, iman ağacımızın asla kurutulamayacağını bildiren ilahî bir ihtar ve Hakk'tan bir âyettir...

İman, bakî ve ebedî bir ağaçtır. O ölmez ve öldürülmez. Yeter ki onun meyvesini yiyecek ve hazmedecek bünyemiz olsun... Bir İslam mücahidi şöyle diyor: “İman, hem nurdur hem kuvvettir. Evet, hakiki imanı elde eden adam, bütün kâinata meydan okuyabilir.”

Zaten, kompozisyonundaki kurumuş gövdeden fışkıran taze iman dalı, gülen yüzüyle bütün kâinata meydan okumuyor mu?”

Ahmet Semiz, “Başlarken” başlığı altındaki yazısında ise milletimizin, birliğe ve İslam kardeşliğine ihtiyacı

“Dergimiz, hiçbir zaman bir kişinin, zümrenin ve hele hiçbir siyasî cereyanın düşüncelerini yayma vasıtası olmayacaktır. Fikir ve sanat alanında olduğu gibi siyasî alanda da çeşitli görüşleri ve düşünceleri samimileşmiş bir müsamaha ile karşılayacak ve toplumun bilgi sahibi olmasına aracılık edecektir. Ancak sol kanattan imanımıza ve millî menfaatlerimize kasten tecavüzler yapılırsa, en kesin ve kahredici fikir balyozu “Tohum” dergisi tarafından indirilecektir”

olduğunu ve bu ihtiyacın her alanda bütün şiddetiyle hissedildiğini; buna karşılık aydınlarımızın, huzur kaçırıcı bir telaş atmosferinde bulduklarını, itaatsizlik, ölçsüzlük, taassup, kendini beğenme ve laubalilik gibi olumsuz davranışların bu aydın cepheyi temelinden sarstığını ve ifrat ve tefrit dalgaları arasında yalpalayarak ilerlemeye çalıştıklarını; gençliğin durumunun ise ayrı bir problem olduğunu, millî karakterinin yitirilmesi için her şeyin yapıldığını, tarihi ile alay ettirildiğini, akıl ve suurunu kullanmaması için

hislerinin kamçıldığını, siyasî çıkarların öne geçirildiğini, talebeliğin ise ikinci plana itildiğini yazdıktan sonra;

“Dergimiz, hiçbir zaman bir kişinin, zümrenin ve hele hiçbir siyasî cereyanın düşüncelerini yayma vasıtası olmayacaktır. Fikir ve sanat alanında olduğu gibi siyasî alanda da çeşitli görüşleri ve düşünceleri samimileşmiş bir müsamaha ile karşılayacak ve toplumun bilgi sahibi olmasına aracılık edecektir. Ancak sol kanattan imanımıza ve millî menfaatlerimize kasten tecavüzler yapılırsa, en kesin ve kahredici fikir

balyozu “Tohum” dergisi tarafından indirilecektir” der ve Tohum’un yayın hayatına katılış hikâyesini, diğer bir ifade ile “filizlenişini” böyle açıklar.

Hazırlayan:
Sinan Özyurt

95 • TOHUM / SONBAHAR 2023

MUHACİRLER

Yaşanmış Göç Hikâyeleri

-Editör: Enes Günaslan-

Kitapta son yıllarda Türkiye gündemini meşgul eden ve sosyal hayatı etkileyen göç konusunu farklı açılardan ele alan hikâyeler yer alıyor. "Muhacirler" ismini taşıyan ve "Yaşanmış Göç Hikâyeleri" alt başlığına sahip eser, söz konusu olaya, kırk bir farklı kalemin kırk üç yaşanmış hikâyesiyle bir daha dikkatimizi çekiyor. Yazarlar bu kitapta muhacirlerden dinledikleri gerçek olayları kendi üsluplarıyla hikâyeleştirerek okura sunuyorlar.

Kitabın arka kapağında şunları okuyoruz: "Adı sınır ötesi. Lakin başucumuz. Elinizdeki kitap, dayanılmaz acıların çemberinden geçerek hayata tutunmaya

çalışan insanların yürek burkucu hikâyelerini bir araya getirdi. Kitapta, ocağını, yurdunu terke mecbur kalan onurlu bir halkın dramından yalın ve çarpıcı kesitler okuyacaksınız. Neresinden bakarsak bakalım sarsıcı. Coğrafyanın kaderi mi sürükledi bu insanları bu topraklara? Bu soruyu sormak durumunda hissedeceksiniz kendinizi. Hiçbir muhacir zor şartlar altında belirsiz bir yürüyüşe katılmak istemez. Bir insan açlık ve korkuyla sınılandığında başlıyor iltica hareketi. Yaşadığımız tarihi biliyorsunuz. Onların yerinde olabilirdik. Onlar tarafı olmadıkları bir ateşin ortasına düşmüşlerdi. Neticede geldiler ve buradalar.

Üstelik uzun zaman oldu. Tam olarak tanımlanmayan bir zeminde yaşıyorlar. Geldiklerinde çocuk yaşta olanlar burada büyüdüler. Burada bulunmaları onların suçu değil. Büyük travmalarla geldiler. Yaralı, yorgun insanlar. Toplum içinde biraz neşelenmeleri bile sorun oluyor kimi zaman. Mahallelerimizde, şehrin caddelerinde ya da iş yerlerinde birlikte yaşamaya alıştığımız insanların durumları ve yaşadıkları insani dram, edebiyat başta olmak üzere sanat dünyasında yeterince yer bulmadı. Kalemini eline alanlar bunun bir nebze farkına varanlar. Gerçek hikâyelerden yola çıktılar. Umudu diri tutmak için yazdılar."

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE'DE GÖÇ VE SURIYELİ SİĞINMACILAR: ALGILAR, OLGULAR VE GERÇEKLER

-Bekir Berat Özipek, Faik Tanrıkulu-

Nobel Bilimsel Eserler

Türkiye'de son yıllarda özellikle göç konusunda önemli çalışmalara imza atan iki kıymetli akademisyen Bekir Berat Özipek ve Faik Tanrıkulu bu eserlerinde geçmişten günümüze Türkiye'deki göç olgusunu ve Suriyeli sığınmacıları ele alıyorlar. Çalışmanın merkezinde sığınmacılarla ilgili algılarla olguları ve gerçekleri karşılaştırma yer alıyor. Canlarını kurtarmak için sığındıkları ülkelerde birçok zorluğun yanında haklarındaki dezenformasyonla mücadele etmek zorunda kalan sığınmacıların, bazı ırkçı yaklaşımların hedefi hâline gelmeleri ve gerçekle ilgisi olmayan algılara maruz kalmaları kitapta şu cümlelerle ifade ediliyor: "Sığınmacıların hayatını zorlaştırıp, onlara yönelik hak ihlallerini kolaylaştıran bu olumsuz kanaat ve ön yargılarla makul bir dille mücadele

etmek önemli hâle gelmektedir. Özellikle de sığınmacılarla ilgili olarak âdeta yaygın yanlış bilgi ve dezenformasyon sağanağı altında olduğumuz ortamda, doğru bilgiyi elde etmenin ve onu yaygınlaştırmanın önemi büyüktür. Suriyeli sığınmacılara yönelik büyüyen ön yargının, toplumsal barışa yönelik tehdit potansiyeli taşıyacak ölçüde yaygınlaşma eğiliminde olduğunu, hatta bu konuda yanlış bilgi ve yargıların kamusal söyleme egemen olduğunu göz önüne alacak olursak, doğru bilgiyi ortaya koymaya ve belirginleştirmeye yönelik her çabanın, akademik değerinin ötesinde ve ondan öncelikli olarak etik değerinden söz edilebilir. Doğru bilgi verme amaçlı çok sayıda değerli çalışma arasında Teyit. Org ve Mülteciler Derneği tarafından gerçekleştirilenleri

ayrıca anmak gerekir. Kuşkusuz Suriyeli sığınmacılar söz konusu olduğunda temel problemin, özellikle konuyla ilgili çevreler açısından bilmemekten ibaret olmadığını farkındayız. Ancak insanların akıl ve vidan sahibi varlıklar olduğuna güvenmenin, doğruları ısrarla dile getirmenin ve gerçekliği olduğu gibi ifade etmenin; tüm etnik, siyasi, inanca ilişkin ve kültürel gruptan sağduyulu insanları bu konuda daha insani bir perspektifte buluşturmasının mümkün olduğuna inanmak gerek. İşte tam da bu umut ve kaygıların ürünü olarak ortaya çıkan bu çalışmanın, sığınmacılara yönelik kamusal söylemin olumlu bir çizgiye doğru evrilmesine, adalet ve barış temelli bir perspektifin yaygınlaşmasına katkıda bulunması umulur."

İSTANBUL EKONOMİSİNDE SURİYELİ GİRİŞİMCİLER

-Bekir Berat Özipek, Faik Tanrıkulu-

İstanbul Ticaret Odası

Bekir Berat Özipek ve Faik Tanrıkulu'nun editörlüğünde hazırlanan kitapta Suriyeli girişimcilerin neler yaptıklarını, ülkemizin en büyük şehri olan İstanbul ekonomisine nasıl katıldıklarını ve ne tür bir etki ürettiklerini ortaya koymayı amaçlıyor. İlgili literatür ile rakamlara ve istatistiklere dayalı bu araştırma kişisel şahitliklerin eşliğinde başarı ve başarısızlık hikâyeleriyle destekleniyor:

“Suriye’den göçün 10. yılında Suriyeli sığınmacılara yönelik negatif algı ve ayrımcı yaklaşımlar birçok yerde hissedilir oldu. Bu algı ve yaklaşımı besleyen dezenformasyon kaynaklarından biri de sığınmacıların iktisadi bakımdan yük oldukları, kamusal kaynakların onlara aktıldığı ve işsizlik başta olmak üzere yaşadığımız pek çok ekonomik sıkıntının

onlardan kaynaklandığı yargısı oluşturuyor. Bu çerçevede bu konu algı ve ayrımcı pratiklerin bir gerçekliğe isnat edip etmediğini mercek altına alma ihtiyacı oluştu. İstanbul Ekonomisinde Suriyeli Girişimciler araştırması da böyle bir sosyopolitik zeminde gerçekleştirildi.

Bu raporun ortaya koyduğu, iktisat bilgisi olmasa dahi iyi bir gözlem yetisine sahip herkesin görebileceği gerçek, sığınmacıların sanıldığı gibi ülke kaynaklarını tüketen kalabalıklar olmadıkları; üretim, tüketim, istihdam ve yatırım gibi işlevleri ifa eden, çok boyutlu roller oynayan aktörler olarak iktisadi hayatın dinamik bir parçasını da oluşturduklarıdır. Aynı zamanda, İstanbul örneğinde Suriyeli sığınmacıların kurduğu şirketlerinin sahip olduğu de-

vasa potansiyeli ve hâlihazırda sergiledikleri iktisadi üretkenlik ve zenginleştirici işlevleri gözler önüne serilmiştir. Ülkemizin bu devasa potansiyelden etkili biçimde yararlanmasını önleyen etkenlere ve sorunlara da işaret ederek, daha büyük bir iktisadi katkı için yapılması gerekenlere de ışık tutmaktadır.”

ARTIK EVİMİZE DÖNMEK İSTİYORUZ

Muhacir Günlüğü

-Şakir Kurtulmuş-

Şair ve yazar Şakir Kurtulmuş, yolunun muhacirlerle kesişmesiyle başlayan şefkat ve iyilik yolculuğunu günlüğüne kaydetmiş. Şimdi de bu günlüğü okurlarıyla paylaşıyor. Müslüman bir şairin duyarlığını yansıtan eserin bizlere durmamız gereken yeri hatırlatmasını diliyor ve sizi kitabın arka kapak yazısıyla baş başa bırakıyoruz:

“Muhammed, hayatımın akışına adeta müdahâle etmişti. Anlatıkları ve küçücük yaşında başına gelenleri dinledikçe küçüldüm, ufalandım, mahcubiyetten yok oldum. Birkaç gün sonra beni

evlerine götürmesini istedim. Ailesinden izin alıp böyle bir şey yapabileceğini söyledi ve o gün geldi...

İşte “Muhacir Günlüğü”, hayatımın olağan akışını değiştiren bu olağan karşılaşmanın ürünüdür. Bu sadece Muhammed’in hikâyesi değil, onun gibi savaştan göçüp gelmiş, kendine güvenli bir liman olarak İstanbul’u seçmiş çok sayıda mültecinin de hikâyesi. Muhammed sayesinde tanıdığım başka muhacir ailelerin trajedileri de kitabın sayfaları arasında sizleri bekliyor.

Ben, yaşarken çok ders çıkardım kendi payıma. Yazarken de...

Siz sevgili dostlar... Bu sarsıcı notları okurken siz de çok şaşırarak, “bu kadar da olmaz ki” diyeceksiniz. Belki de hayatınızın akışına müdahâle edip siz de bir muhacirin derdini dert edinmek, bir yetimin başını okşamak isteyeceksiniz.”

SİZ DE FAİZSİZ KREDİSİZ

EV SAHİBİ OLUN!

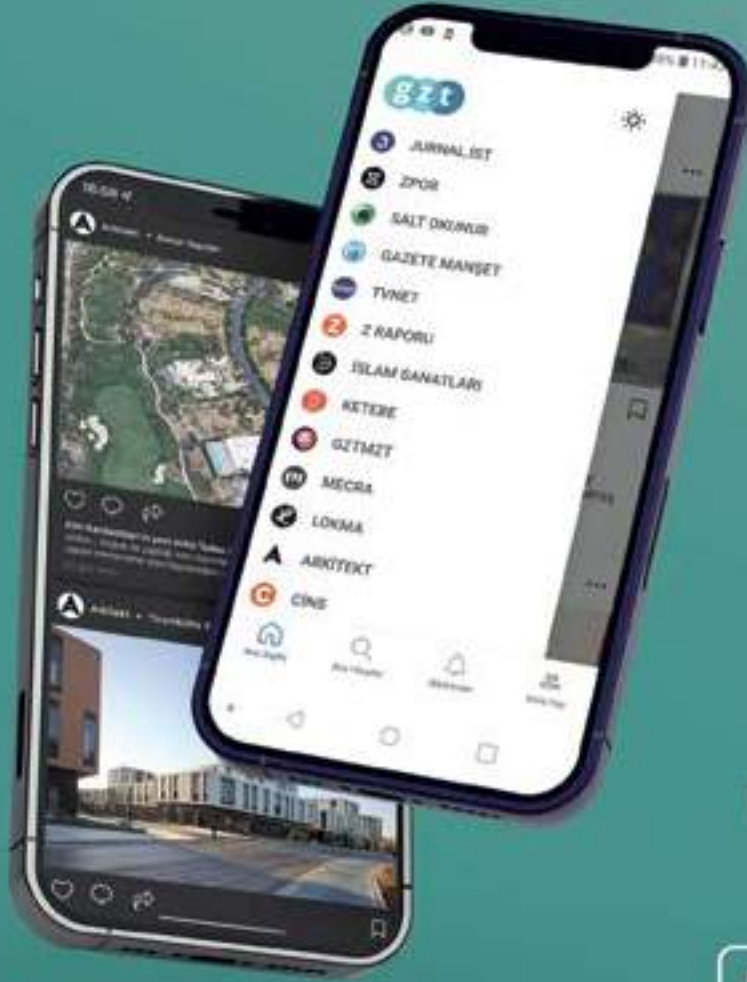
Siz de seçtiğiniz eve bütçenize uygun ödeme koşullarıyla, krediyle uğraşmadan, faize katlanmadan hatta peşinatsız sahip olmak istemez misiniz?

Hemen **444 11 00**'ı arayın ya da katilimevim.com.tr'yi ziyaret edin, sizin belirleyeceğiniz taksitlerle cebinizi yormadan hayalinizdeki eve kavuşun.

Katilimevim
KİM EV SAHİBİ OLMAK İSTEMEZ Kİ?

444 11 00
www.katilimevim.com.tr

“Dün 5 milyon kişi GZT’deydi!”

Güncellenen gzt uygulaması; nitelikli içerik üreten dijital markaları, sosyal medya dili ve kullanıcı dostu arayüzüyle yeni nesil bir haber deneyimi sunuyor.

Hemen indir!

Available on the
App Store

ANDROID APP ON

Google Play

Haber deneyimini

